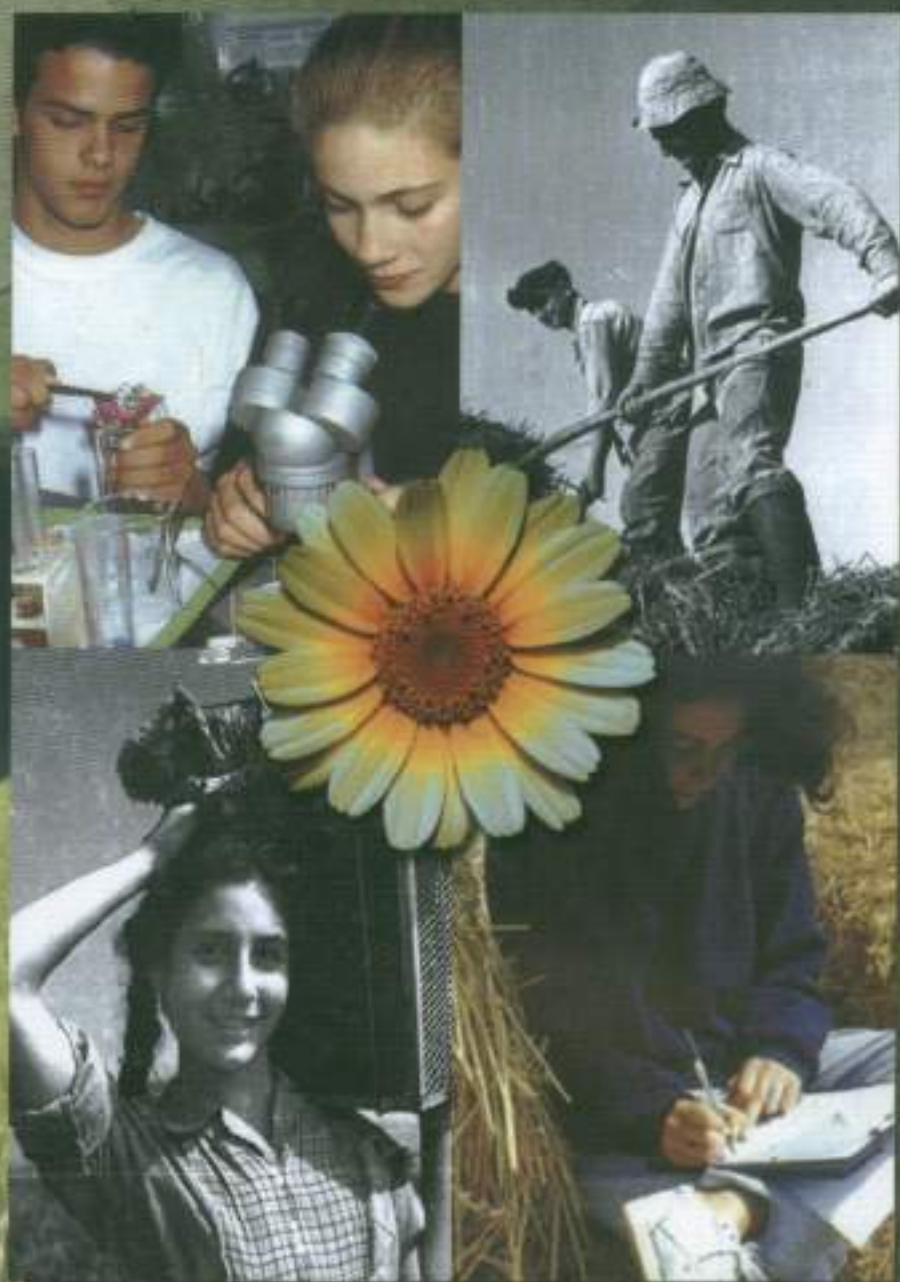

אופקים ירוקים

יובל לכפר הירוק

1950 - 2000

אופקים ירוקים

יובל לכפר הירוק

1950 - 2000

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר, כל חלק שהוא מספר זה. שימוש מסחרי, מכל סוג שהוא, בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט, אלא ברשות מפורשת בכתב מן המו"ל.

No part of this publication
may be reproduced in any form
or by any means.

© 2000 כל הזכויות שמורות

ליכס הוצאה לאור פרויקטים חינוכיים בע"מ ולמחברים

© All rights reserved 2000

Rechtes Publishing House Educational Projects Ltd
and to the authors

רכס הוצאה לאור פרויקטים חינוכיים בע"מ

ת"ד 75 אבן יהודה 40550

טלפון 09-8991175-9 פקסימיליה 09-8991061

Rechtes Publishing House Educational Projects Ltd.

P.O.B 75 Even Yehuda 40550 Israel

Tel 972-9-8991175-9 Fax 972-9-8991061

עשיתו כמיטב יכולתנו לאתר את בעלי הזכויות של כל החומר ממקורות חיצוניים. אנו מתנצלים על כל השמטה או טעות. אם יובא הדבר לידיעתנו נפעל לתקנו במהירות הבאות.

עיצוב גרפי: הדר קימל

עימוד גרפי: נטלי תגר

אופקים ירוקים

יובל לכפר הירוק

1950 - 2000

תוכן העניינים

4	קטעי מבוא והיסטוריה
24	גרשון זק
עשור ראשון	
39	האבות המייסדים
58	דברי בוגרים
עשור שני	
65	דברי בוגרים
72	מתוך "היום ומחר"
עשור שלישי	
95	אמנון (ברמן) בר
100	מתוך "היום ומחר"
108	דברי בוגרים
עשור רביעי	
127	קובי נווה ("סיסקו") משנה למנהלת הכפר ומנהל המרפ"ד
129	פרסים
131	חבורת הזמר
133	דברי בוגרים
135	מכתבים
139	מדברי מרכזי-ענפים ועובדי הוראה
עשור חמישי	
152	דברי ברכה
153	שיחה עם המנהלת מרים תירוש
158	בגרות 2000 - פרויקט ה-22
166	אמנון שגיב, מנהל ביה"ס
168	פרסים
170	מתוך "רוק בעיניים"
178	סיפורה של קליטת העלייה
181	תהליך הקליטה - זכרונות
184	מכתבים
187	לקראת סיום - בוגרים ומורים
192	"מעל למגדל סביב אשקיפה..."
203	דברי המנהלת
205	מסדר הנופלים שלנו
213	שיר

מן הצד / יעקב בוצין

שמונה שנים, בשלושה אוטובוסים לכל כיוון, הייתי נוסע אז, בשנות השבעים - השנים בהן עבודתי בכפר-הירוק, הייתי "הגרפיקאי של הכפר". גרשון קיבל אותי לעבודה, שאל שאלה או שתיים, ראה עבודה שלי או שתיים ואמר: "התקבלת!".

לפני שהופיע ספרי הראשון "שני חיי יעקב", נדפסו בעיתון "דבר" שני פרקים מן הספר העתיד לראות אור. ובתוך המולת ההכנות לחג-השבועות, "באמפי הקטן", כשאני עובד על הקמת התפאורה, ניגש אלי גרשון מבלי שארגיש, ידיו מאחורי גבו, ואמר: "קראתי את הפרקים מספרך בדבר", והוסיף דבר שלא האמנתי שאשמע זאת מפיו: "רגיש, רגיש..."

כשראינתי את בוגרי הכפר לכתובת ספר היובל, כחוט-השני, כמחרוזת די.אן.איי, ניכרה אצל כולם כולם הזיקה העמוקה, שאין לנתקה, לכפר-הירוק. ליפי-המקום, לסגולותיו, לאורח-החיים בו, לערכי העבודה והחברה, למורים ולעובדים, לחוויות, לימים האחרים. זה היה די מדהים. כאילו שלכל הבוגרים יש איזה סימן לא נראה על פניהם, ורק אלה שהיו בכפר-הירוק מזוהים אותו...

מילים אחדות על מלאכת כתיבת ספר זה.

אל כל מי שפניתו: בוגרים, מורים ועובדים - נעניתו מצידו בחום ובהתלהבות. והרצון האמיתי ושיתוף הפעולה, נעשו בלב שוקק (ולא פעם בדמעות). ואולם, ארכיון הכפר-הירוק נתכלה, כידוע, בשריפת, ומחמישים שנות קיום ופעילות אינטנסיביות נותר בכתובים ובצילומים מה שנותר...

ניסיתי, על-כן, מן המעט שבמעט, לדלות ולהחיות כמיטב יכולתי את קורות המקום ואת אוירת המקום (של הימים ההם). נעזרתי לשם כך באבות המייסדים שעדיין עמנו, בכרכים נושנים של העיתון המפורסם "היום ומחר", בעבודת M.A. שנעשתה אודות הכפר-הירוק על-ידי משה רפאלי, במסירותה רבת-התבונה ובהתמסרותה לעניין של המנהלת מרים תירוש, וכמובן בכם, הבוגרים. על כל אלה נתונה לכם תודתי, כמו-גם התנצלותי - לאלה שנבצר ממני להגיע אליהם.

כשלעצמי, התחושה החריפה ביותר שחוויתי בעבודתי בכפר-הירוק הייתה שאני נשאר "צעיר-לנצח" (ואולי בזכות הכפר הירוק...) הבוגרים מסיימים ועובים, אבל אני עדיין עובד, יום-יום מחדש, מול ועם הנעורים-עצמם.

האם אין זו משאלת-הלב הגדולה מכולן?

נברת דרך / ירון שדה

שנה של הליכה משותפת... כברת דרך
לפעמים יד ביד - באותו שביל
לפעמים בשבילים שונים הנפגשים זה עם זה
חוצים אחד את השני ושוב נפגשים
לעיתים רחוקות - בדרכים מקבילות
וכמו בכל טיול, הדרכים הן שונות ומשונות
יש והולכים בדרך סלילה - דרך המלך
יש והדרך פתלתלה ועקלקלת
לעיתים עליות קשות המובילות לפסגות
ולעיתים ריצה והחלקה במורדות
צעידה בוואדיות, דילוג על חלוקי אבנים וטיפוס בצוקים
חיפוש דרך בסבך החורש
הליכה במדבר לעבר נווה-מים
או זחילה וגישוש במגהרות לעבר האור שבקצה.

המשיכו ללכת כל אחד בדרכו -
בכבוד, בגאווה ובראש מורם
פקחו עיניכם לראות בכל צעד את יפי הדרך.

מאגדות המקום

"...בכל ליל שבת היו גרשון ותימה עורכים סיוור מלכותי בין הקבוצות. ערב אחד ירדו שניהם מחדר-האוכל בשביל הראשי. מול קבוצה א' עמד ספסל יצוק-אבן לשני אנשים. כשראינו אותם יורדים לכיוון, התיישבנו שם ששה-שבעה חברה - שניים על הספסל, והאחרים "ישובים" באוויר בקו הגובה של הספסל, ושוחחנו לתומנו.

לגרשון, שהכיר כל אבן בכפר, נראה המראה משונה. עבר עם תימה והעיף מבט. "ערב-טוב", "ערב טוב", "הגיעו עד לפינה, שהו רגע, ואז-חזרו לראות מה קרה. כשהגיעו עד אלינו, קמנו בנוכחותם להראות להם שמכרנו להם לוקש..."

(ליאור עמירן)

על השם

במשך שנים מתהלכת בציבור אגדה המספרת, כי שמו של הכפר-הירוק הוא ע"ש דוד בן-גוריון. ששמו הקודם היה: גרין (ירוק), וכי לאחר פטירתו של לוי אשכול הוסב השם ונקרא: "הכפר-הירוק ע"ש לוי אשכול ז"ל".

מן הראוי להעמיד את הדברים על דיוקם. מלכתחילה הייתה כוונה לקרוא לכפר בשם הקשור עם הצבע "ירוק", משום שהוקם בתחומי המקלעת הירוקה שעטתה את תל-אביב מסביב ("הריאות הירוקות"). אלא שטרם הוחלט על-כך רשמית, ואף לא הוכר שם רשמי כלשהו ע"י ועדת השמות. יעיד על כך מכתב רשמי, שנשלח ע"י לוי אשכול, שר החקלאות, למנהל הכפר - ממוען למקום ששמו: "כפר הנוער הירוק". באותם ימים (1950) נהגה קבוצה של סופרים ואנשי-רוח ישראלים, המקורבים לתנועת העבודה, להתכנס אחת לשבועיים במקום.

באחת הפגישות סיפר גרשון זק, מנהל הכפר, למתכנסים כי יש בדעתו לקרוא למקום בשם: "הכפר-הירוק". ואולם, ועדת השמות אינה מוכנה לאשר את הצעתו. אלתרמן ושטיינמן התרשמו מאוד מהשם הציורי הזה, ושטיינמן התנגד בתוקף לכך שגרשון זק יוותר על ההצעה. בי-במקום הוחלט על דעת הנוכחים, כי הצעת השם תוגש לוועדת השמות (שהייתה משותפת לקק"ל ולסוכנות) בהצעתו של שטיינמן. גרשון זק נסע אישית לוועדת-השמות, והציע רשמית - בשמו של שטיינמן - את השם "כפר הירוק". ההצעה נתקבלה ואושרה. והחל משנת 1954 נקרא המקום בשם: "כפר-הירוק". רק לאחר פטירתו של אשכול, נוספו לו המילים: "ע"ש לוי אשכול ז"ל".

(מתוך עבודת M.A. מאת: משה רפאלי)

יהודה זיו מספר שבן-גוריון הסתייג בתקיפות מכל הנצחה. אך גרשון זק מצא לו, בשעתו, דרך מתוחכמת לעקוף את מצוותו המפורשת של "הזקן". הוא קרא למוסד החדש בשם: "כפר הירוק". ללא היא הידיעה בראשו. לכאורה, כיאות לייעודו החלוצי: לא "הכפר-הירוק" כשלעצמו, אלא כפר המסמל את הכמיהה אל "הירוק" בכללותו.

ועדת השמות במועצה המקומית של המושבה רמת-השרון, שבתחום שיפטה כלול הכפר החדש, אישרה את ההחלטה - ומפת ישראל בקנה-מידה 1:100,000 במהדורתה המתוקנת הראשונה (מאי 1953) כבר מציינת את המקום בשם "כפר הירוק", כדרוש.

לימים, נסלל כביש גלילות-מורשת. עם סלילתו נתבקש מתן שם גם לצומת החדש - שבו הוא חוצה, בצד הכפר, את הכביש המוליך מהרצליה, דרך רמת-השרון והדר-יוסף, לרמת גן ותל-אביב. ועדת-השמות הממשלתית, שאין בידה מגדט לקביעת שמות בתחומי גופים מוניציפאליים, לא הייתה מעורבת, לפיכך,

במתן השם לכפר עצמו, אף לא בשינוי הנוסח שחל בו לימים; בעוד מתן שם לצומת הסמוך לו, הריהו מעניינה. ואומנם, כבר ביום 29 בדצמבר 1954 נכלל הדבר בסדר היום של ישיבתה. אך כיוון שהנצחתו המוסווית של בן-גוריון (הנרמזות כאמור בשמו המקורי של הכפר) לא הועלתה, ככל הנראה, על שולחן הוועדה ולא הגיעה, משום-מה, לידיעת חבריה - קראה זו לפי תומה לצומת שבצדו "צומת הכפר-הירוק", דווקא בה"א הידיעה בראש שמו...

רק מע"צ, לבדה, הוכיחה שיא יוצא-דופן של נאמנות עיוורת לשם המקורי (מתוך כך, אולי אף לבן-גוריון); על גבי תמרורי ההתראה וההפניה שבמבואות הצומת החדש הוסיפה מע"צ לציין כל העת דווקא את השם צומת כפר-הירוק, ללא ה"א הידיעה, ובתעתיק לועזי KEFAR HAYAROQ לכאורה, בעקבות שם הכפר אך בניגוד לשם הצומת במפת ישראל.

גופים ממלכתיים מוסיפים עדיין להשתמש בצורתו המקורית של שם המקום. יש למשל, משום "צחוק הגורלי" בנוסח שבו מופיע המוסד עד היום בספר הטלפונים: "הכפר-הירוק ע"ש לוי אשכול, כפר הירוק" - כלומר, שמו (החדש) של המוסד לחוד...

לאחרונה, בעקבות פנייתה של מע"צ, שבה ועדה-השמות הממשלתית ואישררה את החלטתה מלפני ארבעים שנה. עם כל הכבוד לזכרו של דוד בן-גוריון, אין כנראה ברירה - וכך, "בהודמנות חגיגית זר" של קביעת תמרורים חדשים במבואות המחלף החדש, שונה אף נוסח השם ומעתה הוא "מחלף הכפר-הירוק". ואם יוסיף גם המרכז למיפוי ישראל, בתוקף הסבת שמו של המוסד משכבר הימים, את ה"א הידיעה אף בראש ציונו של הכפר-הירוק עצמו במפה - יבוא הכול על מקומו בשלום!

(מתוך עיתון "בשטח" של מע"צ יולי 1994)

**"יש אנשים בעלי סבלנות ברזל. לגרשון זק יש סבלנות זהב.
גרשון זק הוא אדם נחוץ. הוא כמו לחם, כמו מים."
(אליעזר שטיינמן. מתוך: "כה אמר שטיינמן - יומן השיחות של מאיר ינאי")**

על המקום

על אם-הדרך בין רמת-גן להרצליה, מרחק של כחמש דקות נסיעה מהאצטדיון, בואכה רמת-השרון, במערבו של הכביש - שוכן הכפר-הירוק.

בינות עצים וקופי-צמרת בעלי עלווה-ירוקה המשנה את צבעיה בהתאם לעונות השנה ולזמני הפריחה; ומעבר לשדרת הבוהיניות המתכסות באביב בפריחה לבנה וסגולה, מרהיבת-עין - חבויים להם בתי הכפר, בתים חדיקומתיים בעלי גגות רעפים, שלהם חזות חיצונית הדומה זו לזו. אווירה כפרית, רוגעת, טובלת בצמחייה ירוקה משובבת לב.

דרך שער הכניסה עוברים האנשים וכלי-הרכב. מכאן מתפצל הכביש לשני כיוונים: ימינה, הוא מוביל לרחבת החנייה, וממנה לאגף המשרדים ומבני בית-הספר על כל שלוחותיו. אלה שונים בחזותם מיתר בתי הכפר. הם בנויים בסגנון מודרני יותר ונוסכים ברואיהם אווירה קרירה, רצינית ואפורה - בטון עם ברזל.

והכיוון האחר הוא מערבה, לרחבת חדר-האוכל; ומשם, בשבילים מתפתלים אל בתי המגורים. המשכו של הכביש הפנימי מוליך לתוך המשק החקלאי רחב הידיים: שדות, מטעים, גני-ירק, רפת, לול, ארוזה ושלחין.

2,100 דונם של פינת-חמד, השוכנת בלב הישוב הצפוף שבשרון, לא הרחק מהכרכים המואנים; כשהיא עצמה נראית שקטה ורגועה, שלווה ובוטחת, וכל אשר סביבה ומעבר לשער-הכניסה כמו שיך לעולם אחר.

כל מה שהתרחש ומתרחש בכפר הירוק - מהדבש ועד העוקץ - התפתח במשך עשרות שנים על בסיס המחשבה והחזון, המאבק והיצירה. תחילתם בעקשנות ובהתמדה של אנשים שחיפשו ורצו משהו חדש, שונה וייחודי - המבוסס על חזון הציונית העובדת והחינך המתקדם.

"שם ניסקתי אותה בפעם הראשונה."
(בני גנץ)

על ההתחלה

"הכפר-הירוק ע"ש לוי אשכול" נוסד בשנת 1950 בשם: "האגודה לחינוך ילדי העולים בשרון הכפר-הירוק".

המוסד קם וצמח על רקע מציאות מסיימת של שנותיה הראשונות של המדינה. מציאות שמרכיביה העיקריים היו: דאגה לביטחון, פיתוח מקורות כלכלה, קיבוץ גלויות, קליטה, בניין השממה וחינוך.

מצוקתה של העלייה החדשה וחינוכם של בני הנער העולה לא נתנו מנוח לאנשים, שהחינוך היה קרוב ללבם. ביניהם היה גרשון זק, שהשתחרר משירות פעיל בצה"ל (היה מפקדו הראשון של חיל-הים), והחל לעבוד במחיצתו של דוד בן-גוריון כיועץ ראש-הממשלה לענייני תכנון ובנייה במסגרת משרד ראש-הממשלה. תוך כדי עבודתו בתחום הארגון והתכנון, כשהוא משוטט ברחבי במדינה המתאוששת מפגעי המלחמה, היה נפגש מדי יום במצוקתם של ילדי העולים.

מצוקה זו הדריכה אף את מנוחתו של לוי אשכול (שהיה אז ראש המחלקה להתיישבות של הסוכנות היהודית). אצל שניהם נולד הרעיון להקים כפר נוער חינוכי-חקלאי "בעל ייחודיות פועלית", "בכספי עובדים ולא במתנות גבירים", ועל-מנת "שיהיה לנו ציבור חדש בחינוך החקלאי".

גרשון זק מספר: "עם תום המלחמה רציתי לחזור לחינוך. אולם אז הצליח בן-גוריון באמצעות המפלגה להכריח אותי לבוא לעזרתו בעבודה. נכנעתי לרצונו, אבל החלטתי לעשות זאת באמצעות המאבק נגד רעיון החינוך הממלכתי - שכבר אז החלו לדבר אודותיו."

גרשון זק יוצא נגד בן-גוריון במאמר בעיתונות, בו הוא טוען כי "מושג מיוחד זה - כיבוש העבודה - שהוא מיוחד במהותו, בתוכנו ובמעשהו - תנועת-העבודה העלתה אותו לסמל ולמציאות, וחובה היא שיובא לפני הילדים בכל עוצם החזון והשגב שבו."

כבר אז גמלה בלבו של גרשון זק ההחלטה, שעליו להיאבק למען החינוך של "זרם העובדים", משום שבלעדיו לא יהיה חינוך בארץ. רעיונו הבסיסי היה "שאם כבר להגשים את זרם העובדים, כי אז במלוא משמעות המילה. כלומר: נוער שיחיה חיים שלמים, חיקוי להתיישבות-העובדת, לקיבוץ, אשר תוך כדי כך יוכל לענות על כמה מהשאלות אותן הכרתי ביושבי במשרד ראש-הממשלה: פיזור האוכלוסייה, והצורך להדריך אוכלוסייה זו."

לשם כך בא גרשון זק בהצעה ללוי אשכול, ואמר לו: 'ניקח נוער, נבין אותו לחקלאות, הוא יחזור הביתה ויקים 'גרעינים' במקומות מגוריו. ילדיהם של אתם הורים שזה עתה עלו ארצה - נלמדם ונחזירם למקומות יישובם כידענים וכמדריכים."

גרשון רצה להקים מוסד חינוכי - כפר נוער - שכבר היו כמותו בארץ, אבל שיהא בו משהו ייחודי משלו: שתהיה בו חברת נוער עצמאית ובעלת תחומי פעולה מוגדרים הנמסרים לה בשלמותם, ללא זכות התערבות המבוגרים - פרט לבריאות, לביטחון, ולבית-ספר ("שלוש הבית"ים). גישה זו הייתה אחת מאבני היסוד של החינוך-החברתי שהיה ייחודי לכפר הירוק.

על הקרקע

על הפרק עלתה שאלת הקרקע עליו יוקם הכפר. ופה אשכול היה כבר "המעוניין בדבר". משום שלדבריו, "זה צריך להיעשות בצורה הטובה ביותר". אשכול רצה לזרז את תהליך קבלת ההחלטות, משום האינטנסיביות והלחצים שנוצרו עקב צורכי התכנון והבנייה לצורך שיכונם של העולים החדשים, שהגיעו ארצה בקצב ובמספרים בלתי רגילים. הושגה החלטה מהירה האומרת שיש למקם את הכפר בתוך תחומי "הריאות הירוקות שמסביב לתל-אביב". היינה בשטח שבתחום בין הים לבין שטח בית-העלמין של חולון - ברוחב, ובין חולות ראשון-לציון להרצליה - באורך. עשו, אפוא, כפי שהציעו אנשי התכנון, לאמור - להקים את הכפר בתחום "הריאות הירוקות", כדי שהאדמות יישמרו מפני בניית שיכונים.

ואולם לגרשון זק הייתה מטרה רחוקה יותר; הוא היה מעוניין בקרבתה של העיר הגדולה, שכן רצה באחד הימים - מה שאכן קרה מאוחר יותר - להביא את הנוער העירוני ולשלבם בקרב הנוער שבכפר. "לסיכום, הסכמתי למיקומו של הכפר משום טובת המדינה - שמירת הקרקע מפני בניית שיכונים ומפני הקרבה לעיר. חשבתי שהאדמות הללו פוריות. אולם בדיעבד התברר לנו שהאדמות הנמצאות מעבר לכביש - מזרחית לכפר - טובות יותר מהאדמות מערבית לכביש".

שלמה סומנר ז"ל סיפר בנושא הקרקעות: "בשלב הראשון היו גישושים בסוכנות: מה צריכה להיות יחידת הקרקע עליה יוקם הכפר (כולל המשק, המגורים ושאר המבנים). המדור לתכנון המשק קבע בשנת 1949 שאפשר להגיע ליחידת-קרקע בת 1,900 דונם, והשאר "רכוש נטוש". נערך מעין "מסדר קרקעות" על-פי שייכותם - גם לנפקדים וגם לאנשים פרטיים. הנושא היה מורכב ומסובך, אך הפעולה הייתה חשובה מאוד למען הסדר והמינהל התקינים. רק בסוף התהליך הוכנה על-ידי אברהם עופר ז"ל מפה - הנמצאת עד היום בכפר - לפיה אפשר היה לדעת למי שייכת כל חלקה."

(מתוך עבודת M.A. של משה רפאלי)

משרד החקלאות
המשרד לשימור הקרקע

הכפר הירוק

מתוך מסמך הנושא את הכותרת - מבוא לתוכנית שימור הקרקע
שטחי הכפר חולשים על הבקעה הרחבה שבין רכסי הכורכר במערב והגבעות החוליות במזרח. המחנה
עצמו הוקם על גבי תל שבקצה האדמות במזרח.

הקרקע ברובו מורכב מחול וחמרה, אך במרכז הבקעה מצויה אדמה טיטית כבדה, בצח קדומה, שנמשכה
ברצועה צרה מצפון לדרום. בשוליה כוסתה הבצה בשכבות עבות של חול-גרף שנסחף מן הגבעות
מסביב. בתוך המישור מתבלטות שתי גבעות שקרקען ברובד חמרה-חול, אך לרגליהן ניסרת הצטברות
של חול שנגרף מהמדרון. בקרבת המחנה מצויים שטחים מכוסים בחול עמוק, כנראה כתוצאת סחף
הרות.

הטופוגרפיה נוחה למדי ברוב המקומות, אך היא קשה ומבוזרת בגבעות העוטרות את השטחים. עובדה
זו מטביעה חותמה על הסחיפה ומסבירה את תהליכי הגריפה הקשים. בגבעות משתוללת סחיפה שכבתית
חזקה המלווה סחף ערוצי ביוני. לרגלי הגבעה, החלקים הטיטיים נישאים בזרם למרחקים. דרכי הניקוז
הטבעיות נסתמות בקרקע-משקע והמים מתפזרים על פני המישור כולו, וגורמים להרס מבנה הקרקע
ועודפי רטיבות. זרימת המים הממושכת על פני השטח, גורמת לתהליך-הדחה מחמיר: חלקיקי הטיט
מודחים אל שכבות הקרקע העמוקות יותר, יוצרים שכבות אטומות (נוז וטיט חולי) ואילו פני השטח
מכוסים חול עקר ובלתי פורה.

לאור מצב דברים זה, הרי מתפקיד המשק לפעול בכיוונים שונים, על-מנת לשמור על הקרקע הטובה
המצויה עדיין, ולהעלות את פוריות אותן האדמות שנתנונו כתוצאת פעולת הסחף והמים. נדרשת
גישה ערה והחלטות על-מנת להשיג מטרה זו במהירות וביעילות.

התוכנית

שטחי המשק יחולקו לשדות, שכל אחד מהם מהווה יחידה מבחינת הקרקע, הסחף, הייעוד, דרכי העבודה
ואמצעי השימור.

שדה מס. 1 (260 דונם) - מיועד למחנה.

טופוגרפיה מדרונית קשה. קרקע חמרה חול, חול - חמרה וחול. בעומק מועט מצוי כורכר. הסחף קשה מאוד. בתכנון המחנה לא הייתה כל התחשבות בגורם הזה, ואין פלא, איפוא, שמי-הגשם וזרמים בצורה פרועה, חודרים לשדות הסמוכים וגורמים נזקים.

אמצעי השימור

מאחר שאין המחנה מתוכנן לפי כללי שימור הקרקע, ואין לפתור לגמרי את בעיית הסחיפה בו, אך ניתן להקטין במידה רבה את הנזקים ע"י ריבוי שטחי דשא מסביב לבניינים, הגדלת שטחי החורשות, ריצוף הדרכים ופתחת כמה דרכי-מים זרועות להולכה סדירה של מי-הגשם. שדה מס. 2 (105 דונם) - מיועד למחנה לים רב-שנתיים או מרעה.

טופוגרפיה בנבולות 3% שיפוע, אך קווי הגובה מתפתלים ומקשים על עיבוד נכון. הקרקע - חול חמרה, חמרה חול. החילחול טוב בכללו, פרט לחלקה נזית ע"י הבאר. השטח סובל ממים החודרים אליו מהמחנה, והסחיפה השכבתית והעורצית - קשה.

אמצעי השימור

השדה דורש כיסוי צמחי למניעת הסחף השכבתי ולהעלאת פוריות הקרקע. עודפי מי-הגשם יופנו לתוך ואדי "A" שיוסדר כדרך מים זרועה. מצד המחנה יפתחו תעלות מגן להפניית זרמי המים. השדה יוקף שוברי-רוח.

שדה מס. 3 (25 דונם) - מטע סובטרופי קיים.

מדרון חזק (עד 7%) קרקע חולית וחילחול מהיר. סחף קשה מאוד, סחיפת מים ורוח. מי המחנה חודרים לשטח וגורמים נזקים.

אמצעי השימור

מאחר שאין המטע נטוע בקווי גובה, לא נשאר כלתי אם זריעת אספסת כגידול כיסוי וחיפוי. יש לקצור במועדים הרגילים ולהשאיר את הקמה הקצורה לחיפוי. אין לעבד את השטח אלא לחידוש הגידול בלבד. נחוץ שכמות המים תהא מותאמת לצריכת האספסת. מצד המחנה יפתחו תעלות מגן שיוליכו את המים לתוך דרכי מים זרועות. השדה יוקף שוברי רוח. שדה מס. 4 (220 דונם) - למרעה זרוע.

שטח מדרוני בעל שיפועים עד 5%. הקרקע - חמרה, חמרה אבקית, חמרה חול וחול חמרה. כתמי נזר רבים. חילחול מניח את הדעת פרט למקומות הגזויים. סחף שכבתי קשה וסחיפה ערוצית בינונית. מי המחנה חודרים לשטח וגורמים נזקים. סחף רוח בינוני.

אמצעי השימור

השדה מיועד למרעה מטעמים אלה: 1) קירבה לרפת. 2) הקושי בעיבודו בקווי גובה. 3) הצורך בחנורת סינון בין המחנה לבין השדות הנמוכים. השדה יוקף עצי צל שימשו את הבקר הרועה, וגם כשוברי רוח...

על המקורות התקציביים ועל המימון

מנין לוקחים כסף להקמת מוסד חינוכי כזה?

כשנחלץ גרשון זק לסייע בקליטתם ובחינוכם של ילדי טהרן (3-1942) נתקל בעבודתו בקשיים כספיים, ופנה לעזרה לקואופרטיבים לתחבורה, ואלה נענו ברצון. גם הפעם (1950) גרשון פנה לקואופרטיבים, ונענה בחיוב. השתתפות כספית זו שלהם לא הייתה רק לשם שמים.

לאחר שקיבל את המינוי הרשמי להקמת הכפר, השיג גרשון "לירה כנגד לירה". הוסכם, שעל כל לירה שהקואופרטיבים יתנו, תיתן גם קרן-היסוד לירה. אשכול הסכים (בתנאי שאכן תובא "לירה תמורת לירה").

לשאלתו של אשכול "כמה הדבר יעלה?" ענה גרשון כי, לדעתו, הדבר עשוי לעלות כרבע מליון לירות בארבע שנים. "אבל" - סיפר גרשון - "כבר או ידעתי שזה חלום באספמאי".

מקורות נוספים:

"עליית הנוער": סעיף זה הוא מהמחלקה ל"עליית הנוער" של הסוכנות היהודית, ומחווה את חלקה בהחזקת ילדי "עליית הנוער" הנמצאים בכפר-הירוק.

ההורים - שכר-לימוד: בשנים 51-1950 היו ההכנסות מסעיף זה נמוכות מאוד, משום שבשנים אלה כמעט שלא היו בכפר ילדים שעלות החזקתם חלה על הוריהם.

משנים אלה ואילך התקבלו יותר תלמידים עירוניים (שלא מ"עליית הנוער"), וסעיף זה הכניס סכומים גדולים יותר.

משרד החקלאות: לאחר שהחלו להתקבל לכפר גם תלמידים עירוניים, גדלה במקביל השתתפותו של משרד-החקלאות בהחזקתו של כל תלמיד במוסד. שהוא מוסד חינוך-חקלאי, ואשר היה בתחום אחריותו של משרד החקלאות בתקופה הנידונה. במקביל סכומי ההשתתפות של משרד החינוך נשארו נמוכים יחסית. זאת, מהסיבה שזוכרה בסיזמה של הצעת התקציב (ראה להלן).

המשק החקלאי: המשק החקלאי תרם להחזקת החבורה, כלכלתה וחי התרבות שלה. הוא היווה מקור הכנסה רציני ביותר במאזני הכפר-הירוק.

ב-1.6.1950 מהקבל התקציב הכללי לכפר-הירוק לשנת תשי"ב.

עיקרו של המסמך הוא כי סך כל ההכנסות לשנת תשי"ב היו 86,000 לירות, משלושה מקורות:

- מכספי התחבורה (הקואופרטיבים)
- ממקורות נוספים (שלא פורטו)
- מההקצבה ההתיישבותית ("הסוכנות")

סכום זה הוקצב לשלוש מטרות:

- לבניית המוסד ולריהוטו:
 - לשיכון המתוישבים - 15 יח' לפי 600 ל"י היח':
 - להקמת המשק החקלאי:
- 38,000 ל"י (שלושים ושמונה אלף)
9,000 ל"י (תשעת אלפים)
39,000 ל"י (שלושים ותשעה אלף)

סה"כ: 86,000 ל"י

פסקת הסיפא של הצעת תקציב זו ראויה לתשומת-לב, משום שנאמר בה כי "מאחר שהמוסד הנו חדש במיניו בארץ, נצטרך לעקוב אחרי התפתחותו ולקבוע את מסגרתו הסופית רק לאחר ניסיון-מת". לכן מסגרתו הכללית והסופית של התקציב אפשר יהיה לעשותה בסוף שנת תשי"י."

הצצה חטופה במאזנים מלמדת כי בשנים 1950/51 עד 1953/4 (ביחד ארבע שנים) ההכנסה של הכפר-הירוק "מהבעלים החוקיים" הייתה בסך של 5,299 ל"י, שהם כ 0.76% מכלל הכנסות הכפר בשנים הללו.

(מתוך עבודת M.A. של משה רפאלי)

על הבעלים

ביום - 15.12.1950 פונה ב"צ לוריא (בשם ד"ר בן-יהודה) ממשרד החינוך בשאלה אל יג"ב, המפקח על בתי-הספר של "זרם העובדים", בשאלה: "מי הם הבעלים החוקיים של הכפר-הירוק?"
על כך הוא נענה ב-26.12.1950 בוו הלשון: "כבר הודעתי לך, לא פעם, כי הבעלים החוקיים של הכפר-הירוק הוא: "המרכז לחינוך של הסתדרות העובדים".

מדינת ישראל

מ.ל. סר ב"צ לוריא

פחת: יצקב ניב

תאריך י"ז כסכת תשי"א
20.12.50
29.12.50 / 31/1857

22268/31/8446

כבר הודעתי לך לא פעם, כי הבעלים החוקיים של ה"כפר הירוק" הוא - המרכז לחינוך של הסתדרות העובדים.

בכך לא פחתה זכותו של כפר זה להחשב כבי"ס לילדי עולים ברומם לכל בחי"ס.ת.אחרים, כי למטה אין כל סוסר הנושא בעול החוצאה של טשכורה המורים.

ומאז אבקשן להביא את הענין לכלל הסדר מסי.

יצקב ניב

על גיוס תלמידים

הכפר עלה על הקרקע בחודש מרץ 1950, ויחד עם עבודות הבנייה וההתארגנות החלה פעולת איסופם-בחירתם של התלמידים לקראת שנת הלימודים תשי"א, שעמדה להתחיל בספטמבר 1950.

גרשון זק מספר: "בתחילה עברתי בקרב המעברות ביחד עם אנשי המחלקה להתיישבות, על-מנת לבחור בני-נוער לכפר."

גרשון רצה לבחור משום שהיו לו כמה כיונות. ראשית, הוא רצה שהנוער יהיה מארצות-מוצא שונות ככל האפשר; ואכן הוא הצליח לקבץ בני-נוער מ-24 ארצות. כתמונת-המחזור של קבוצה זו, מצוינות ליד תמונותיהם של התלמידים ארצות מוצאם. בזה הביא לידי ביטוי את רעיון מיוזג הגלויות. שנית, הוא רצה לבחור אותם בני נוער, אשר בתום לימודיהם בכפר, יהיו גרעין התיישבותי חדש. ואכן מקרב קבוצה זו יצאו לגרעינים התיישבותיים לאחר תום שתי שנות לימוד - מספר רב של בוגרי הכפר, שהיוו אנשי-מפתח במקומות התיישבותם.

"מאוחר יותר, מוסיף גרשון "לקראת אוקטובר 1950 אספתי קבוצה נוספת של בני נוער, והפעם - ממושבי עולים. קבוצה זו כבר למדה במתכונת של שלוש שנות לימוד, ולנביהם הייתה לי כוונה שונה במקצת. רציתי כי אנשי קבוצה זו יחזרו למקומותיהם לאחר שנות לימודיהם, כדי שיהיו הידענים והמדריכים החקלאיים."

קבוצות נוער אלה, שנקראו בכפר בשם "ותיקים" (נקראו כך למרות היותם עולים חדשים משום שרצו לתת להם הרגשה טובה), מנו יחד כ-115 נפש. הם נבחרו וקובצו מפינות שונות של המדינה בדרך הפשוטה, שאינה נוחה ביותר: במרכז המעברה או המושב עמדה מכונת (גי"פ) ובתוכה שני אנשים - הנהג וגרשון. ויצא הקול שרוצים לראיין ילדים. הילדים הגיעו למכונת ונכנסו לתוכה אחד-אחד, וגרשון היה משוחח עימם. לאחר שיחה זו - וכנראה גם לאחר מין שהסתמך על שיחה זו, ואשר התקיים בוודאי במקום אחר - הגיע מכתב לילד ובו נאמר לו, שהוא מוזמן לבוא לכפר חדש שנקרא "הכפר-הירוק". כך אספו את הילדים.

בכפר היו ממיינים את התלמידים לכיתות - מכיתה ד' ומעלה. הקבוצות הורכבו ללא אבחנה בגילאים. המיון נעשה על-פי מידת ידיעת העברית, מן הרמה של "כמעט אי ידיעה" ומעלה. אחת התלמידות מספרת: "אני התחלתי את לימודי בכיתה שהוגדרה כ-'כיתה ז' וסיימתי את 'כיתה ט' באותה שנת לימודים... הייתה לנו מועצה משותפת, ועדות משותפות לשתי הקבוצות והאסיפה הכללית - שהייתה משותפת לכולנו. במשך עבדנו ביחד ובמעורב וכך גם בלימודים."

היו אז שתי קבוצות: ילדי קבוצה א', שמרביתם היו ללא בית, או שהיו יתומים לאחר השואה, או שהוריהם טרם הגיעו לארץ. וילדי קבוצה ב', שלהם היה בית, היה מושב. מכאן שהיה שוני באורחות-החינוך לגבי שתי הקבוצות, כשהמגמה היא להנחיל לילדי קבוצה א' הרגשת "בית" - בנוסף על "עודם לגרעינים התיישבותיים. לשתי קבוצות אלה הצטרפו בשנת 1952 בני נוער צירוניים, שסיימו לימודים יסודיים בדרך רגילה ומסודרת. אף כי הוריהם של תלמידים אלה שילמו שכר-לימוד רגיל - מה שהקל על הנהלת הכפר מבחינה תקציבית - הרי שנשמר מקום בכפר לקבוצות אחרות של בני נוער-עולה. פעולה זו נעשתה על-פי הקו האידיאולוגי-חינוכי שהנחה את "הוועד המפקח": "מיוזג בני גלויות שונות והצורך ללוות את ההתיישבות החדשה על-ידי חינוך בני הנוער שישבו למושבים החדשים כמנהיגים חקלאיים."

"...כיום מתחנכים בכפר כ-150 בני נוער יוצאי עשרים ושתיים גלויות, המחולקים לשתי חברות: אחת באה לכאן ישר מן המתנות, והשנייה - מחמישה-עשר מושבים חדשים. כאן הופרכה, לראשונה, הסברה החינוכית האומרת, שאין לצרף בני נוער יוצאי ארצות רבות לחטיבה חינוכית אחת. כאן, בכפר, אין הבדל ושוני. השוויון ויחסי החברה כאן הם מופלאים, וגם היחס בין המורים, המדריכים והעובדים (שמספרם כ-40) ובין בני הנוער הוא מצוין. עתה עוסקים החניכים בשתילת עצי-גוי שהכינו בעצמם ובסך-הכול ישתלו בזמן הקרוב 3,000... עצים כאן, בכפר, לא רק שרואים את קיבוץ הגלויות, אלא רואים את הנשמת החזון של מיוזג הגלויות."

(מתוך עבודת M.A. של משה רפאלי)

על התכנון והבנייה של הכפר

נדול היה כוחו של גרשון בתכנון ובבנייה. המגמה שעמדה לנגד עיניו של גרשון הייתה לבנות את הכפר בצורה מתוכננת מתחילתו ועד סופו. מי שתכננו היו הארכיטקטים רטנר ושושני. "מסרתי להם את שיקולי החינוכיים", אמר גרשון, "והמה צריכים היו לתכנן ולבנות על-פי הנדרש בהתחשב בצרכים החינוכיים."

ואכן, דבר כמעט לא שונה מהתוכנית המקורית במשך 26 שנות היותו בכפר. גם כאשר פרש גרשון לגמלאות; מלאכת הבנייה נמשכה ונמשכת עד הימים הללו על-פי התוכנית המקורית.

חדר האוכל - ראשיתו בצריף. עד אשר ניבנה - בשלושה שלבים על-פי התכנון - מבנה של קבע. בבחינת "סוף מעשה במחשבה תחילה." חדר האוכל נבנה על-פי הדגם של החיים השיתופיים בקיבוץ. רוח וחומר חברו בו. הוא היווה מרכז פעיל לחיי התרבות והחברה. עד היום עולות על הבימה הנמצאת במרכזו "תכניות העשר", שימחן כימי הכפר, מתקיימים בו האסיפה הכללית, ערבי התרבות ועוד. חדר-האוכל, שצורתו צורת קשת, מהווה רצף ארכיטקטוני אחד המשתלב במבנים השזורים סביבו, והוא מהווה עבורם מרכז ומוקד.

"...אצלנו לא קיים 'שרות עצמי', אלא הגשה אל השולחנות ואכילה בצוותא. מדוע? לא משום שרוצים או לא רוצים לחסוך בזמן או בכוח-אדם, אלא משום שרוצים להתחנך באווירה של ארוחה משותפת. בשיטת ה'שרות העצמי' כל אחד לוקח את אשר יש ברצונו לאכול ומתיישב במקום שירצה. מאידך, בהגשה לשולחנות, נכנסים לחדר-האוכל ויושבים (ששה) סביב לשולחן. על השולחן ישנן מנות משותפות וצריך לדעת להתחלק איש עם רעהו במנות אלה. יש להמתין בין מנה למנה עד אשר יגישו לשולחן, ובינתיים יושבים ואפשר לשוחח בלחש. מפעם לפעם נפגשים עם אנשים שונים ליד השולחנות השתיים. על-מנת לבקש משהו נוסף, יש צורך להצביע, ופעולה זו כשלעצמה מהווה אקט חינוכי חשוב. הפעם משרתים אותי, ובפעם אחרת אשרת אנוכי את האחרים. כך הם פני הדברים בכל ימות השבוע, קל-וחומר גלילות-שבת. בצורה כזאת הולכת ונוצרת תרבות של אכילה ושיבה משותפים."

ביתני המגורים - לבטים חינוכיים ליוו גם את בנייתם של ביתני המגורים של קבוצות הנוער. האם לשכן את מדריך הקבוצה (ומשפחתו) בחלק ממבנה הקבוצה, על-מנת שיהיה סמוך לבני הנוער 24 שעות ביממה? או שמא יגור יחד עם אנשי הכפר, המבוגרים, במבני הסגל? נתקבלה ההחלטה כי מדריך הקבוצה יגור בחלק ממבנה מגורי הקבוצה עצמה, ביחד עם משפחתו (אם יש כזו), על-מנת שיהווה חלק בלתי נפרד מבני הנוער, על כל המשתמע מכך.

פרט נוסף ולא בלתי-חשוב: יחודה תשומת-לב חינוכית אפילו לפינת תליות הכבסים בתחום ביתני מגורי הקבוצות. המגמה - "חצר-פנימית" כזו, שהכביסה התלויה בה לא תהווה מפגע אסתטי, לא לגבי הגרים במבנה עצמו, ולא לבאים מן החוץ.

ככלל, לשאלת החינוך האסתטי יחדה (ומיוחדת) תשומת-לב מירבית. לדוגמה: אם נשברה שמשו, היא תוקנה לאלתר. בירורים ותחקירים ייעשו לאחר התיקון. לכלוך מרוחק מייד. בתם נצבע מייד. המגמה - לא לפגוע במראה האסתטי הנאה והמטופח, ועל-ידי כך להעביר את התחושה לתודעתם של בני הנוער, על הדרך החינוכית, החיובית.

בית הספר - הוחלט כי מבנה בית הספר יהיה מרוחק ממבני מגורי-הקבוצות, כדי שבני הנוער "ילכו" אליו ללימודיהם, ועל-ידי כך "יבטאו את רצונם ללכת ללמוד". הריחוק גם ייצור את התחושה של "הביתיות שלאחר הלימודים"; של הפרטיות - מחד, ושל חיי החברה על כל מרכיביהם - מאידך. שיקול זה אף דחה את השיקול הנגדי בדבר קרבת בית-הספר למבני המגורים, שיש בו, כמובן, מן הנוחיות מכל הבחינות. לאמור - שיקולי הנוחיות לא היו שיקולים כנגד הנימוקים החינוכיים האחרים.

המשק החקלאי - ויכוח נוקב וממושך התנהל סביב המשק החקלאי. טחד - נטען "שמבנה המשק צריך להיות מותאם לצורכי 'ההכשרה המקצועית'". כלומר, "שאפשר להסתפק ב- 10 דונם פרדס, 60 ראש-בקר ו- 1000 תרנגולות" - שהם משק חקלאי-לימודי ביחידות קטנות. מאידך - היו שדרשו להקים משק חקלאי המורכב מיחידות גדולות ובקנה-מידה מסחרי, שיספק כדי מחייתם של בני הנוער ויכנים בדרך זו גם לקראת העתיד, כאשר יצטרכו להקים משקים חקלאיים לעצמם.

"...לשאלה אם צריך משק גדול, השיב גרשון "אני טוען, שלצרכים החינוכיים שלנו דרוש משק גדול. כשהעבודה בו היא אורה-חיים, לא רק מקצוע שנבחנים עליו בתום הלימודים. בגיל זה של 14-18 מה שצריך הוא לבנות את האדם ולעצב אוספיו החלוצי. עלינו ללמד אותו לעבוד, למצוא תענוג בעבודה; לראות בעבודה אידיאה; שירגיש עצמו כנושא בעולו של המשק, ולפתח בו גאווה של קיום עצמי, ליצור בו הרגשה שאי אפשר בלעדיו. כל הרברים הללו אי-אפשר לעשותם במשק של אחרים וגם לא במשק לימודי."

ואכן, משק חקלאי גדול הוקם כבר בשנות ה-50 המוקדמות, והוא הקדים בכך את המלצות הוועדה משנת תשכ"ה (1965) וכן את ההמלצות לעתיד. החידוש והמיוחד היה בכך שהכפר הירוק הקדים בנושא המשק החקלאי וגודלו את האחרים. האחרים קיבלו את התפיסה הזאת והלכו אחריה, כפי שאכן הומלץ בפניהם מאוחר יותר על-ידי ועדות שונות.

על גרשון זק - פרטים ביוגרפיים

גרשון זק נולד בדיאקוביץ, עיירה קטנה באוקראינה, ב-1909, למשפחה המתייחסת לש"לה הקדוש. ב-1924 הוא עלה ארצה עם בני משפחתו, למד בבית-הספר "אחד-העם" בתל-אביב. לאחר הלימודים עבר כל יום לפרנסת משפחתו בכריית זיפיץ, ובעבודה זו זכה לכינוי "חצי פועל".

ב-1926 הוא עלה לירושלים ללמוד בבית המדרש למורים ע"ש דוד ילין; במקביל ללמודיו היה פעיל ב"משמרת הצעירה" של מפלגת פועלי א"י ויום עם חבריו את מפעלו החינוכי הראשון - הדרכת נוער עוזב בירושלים-העתיקה. בהתמודדות זו עם הנוער המנותק של הימים ההם, החל לגבש את משנתו החינוכית.

ב-1931 גרשון זק הקים בתל-אביב "בית חינוך". תחילה במסגרת פרטית (סה"כ 10 תלמידים), אחר-כך בחסות ההסתדרות, בית-חינוך לילדי העובדים ע"ש א.ד. גורדון.

ב-1943 הוא ייסד את בית החינוך התיכון, כיום עירוני ד'.

ב-1945 גרשון נבחר לוועד הלאומי והיה חבר בו עד להקמת המדינה.

ב-1946 היה חבר בלשכה הראשונה של מפא"י; היה מופקד על הטיפול בדור הצעיר ועל הקמתו של "בית ברל" (בית מדרש ע"ש ברל כצנלסון).

בסוף 1947, בשובו משליחות לאומית בארה"ב, הטיל עליו דוד בן-גוריון להקים את חיל-הים ולעמוד בראשו, אף כי לא היה איש-ים מקצועי. עד מאי 1949 היה גרשון זק המפקד הראשון של חיל-הים, ותחת פיקודו השתתף החיל בקרבות מלחמת הקוממיות.

כשפרש מהשירות הצבאי, הצטרף גרשון זק לחבר היועצים של ראש-הממשלה דוד בן-גוריון והיה שליחו האישי במוסדות ממשלתיים שונים.

ב-1950 חזר גרשון לתחום שאתב - חינוך. וכך הוא יום והקים את הכפר-הירוק, ובמשך 26 שנה ניהל את הכפר ויישם בו את השקפותיו החינוכיות. העשייה בכפר בתחום מיזוג גלויזות, בארגון חברת נוער עצמאית, בבניית משק חקלאי רווחי ובחיפוש בלתי-נלאה אחר שיטות הוראה חדשות - הפכו את גרשון ואת הכפר לדוגמה ולאתגר בחינוך ההתיישבותי.

במקביל לעבודתו השוטפת בכפר, נענה גרשון לתביעות הממשלה בעניינים ציבוריים שונים. ארגון שנת המאה להולדתו של שלום-עליכם. הקמת המועצה העליונה לתרבות ולאמנות. הקמת ביה"ס לאמנות הבמה. הקמת קרן לפרסי יצירה לסופרים עבריים מטעם ראש-הממשלה. חבר בהנהלת מחזאון תל-אביב. חבר בהנהלת תיאטרון "הבימה".

ב-1986, מר יצחק נבון, נשיא המדינה, העניק פרס-ישראל לשנת תשמ"ז, כמפעל-חיים בחינוך לגרשון זק, "על תרומה למופת במערכת חינוך עמלנית, יהודית, הומניסטית ודמוקרטית." (מחוז המלצת ועדת השופטים).

גרשון זק נפטר ביום ב', ז' תמוז תשמ"ט 10.7.1989, והוא בן שמונים שנה.

על דרכו החינוכית של המייסד והרוח החיה של הנפר-הירוק, על גרשון זק

"יש הכרח להדריכו (את הילד)
אך יש לתת לידיו את המושכות.
להכניסו למים ולומר לו:
למד לשחות!
ביבשה אין לומדים שחייה."

(גרשון זק "דרכנו" מתוך: "לאורה של תנועה")

מתוך כתביו:

על יסוד העבודה בחינוך

עוד בימי "בית החינוך" אומר גרשון

"...החינוך בעבודה ולהי עבודה הוא אחד העיקרים היסודיים בבית-הספר של 'זרם העובדים'. על כן יש לחזור ולברר לעצמנו - לא דווקא כתשובה למתנגדים - מהו הדבר המייחד את היסוד החינוכי הזה במוסדותינו. המדברים על עבודת כפיים, אשר ביה"ס הכללי היה הראשון להגשימה בחיי ביה"ס, מסבירים את היסוד החינוכי הזה משלוש בחינות: א) יסוד העבודה כיסוד אידיאולוגי בפעולת בית-הספר... ב) "יסוד העבודה כאמצעי דידקטי, כשאיפה להמחשה בהוראה בניגוד למילוליות - ודאי שאינו קו מיוחד דווקא לביה"ס של ההסתדרות." ג) כלימוד מלאכה לכל צורותיה - דבר זה הוכנס תחילה ע"י בתי"ס הכלליים. "עבודת גינה כלימוד יסודי בביה"ס הכפרי ע"י המנוח וילקומיץ. ולימוד זה נעשה חלק בלתי נפרד של ביה"ס הכללי." "ייתכן שבביה"ס של ההסתדרות מקדישים יותר זמן ויותר תשומת לב להוראת המלאכות מאשר בביה"ס הכללי, אולם ברור, שאין ביניהם בנידון האמור כל הבדל פרינציפיוני." האומנם כן הוא? נברר זאת.

"...יסוד העבודה הגופנית אינו יסוד דידקטי גרידא. אומנם חובה שתהא שאיפה לקרב את הלימוד ליסוד העבודה ולהקנות את הידיעות מתוך המחשה ובעבודה. את לימודי הטבע, לימודי הפיסיקה, לימודי החשבון יש להקנות מתוך חיי העבודה בביה"ס, אבל לא זה עניין העבודה. אף אין פירושו - לימוד מקצוע מסוים. אימנם 8 שנות חיי עבודה במוסד מקנים הרגלי עבודה, ויש לדאוג לכך שתהא עלייה

בשלב ההתפתחות בענפי המלאכה שהילד עובר בהם, שתהא תוכנית מינימום בענפי העבודה שבמוסדותינו, אולם אלה הם דברים שנעשים במוסדותינו ואינם צריכים אלא כינוס בלבד. יסוד העבודה במוסדותינו העירוניים פירושו - חינוך לחיי עבודה ולחברת העובד. חינוך - משמע: יצירת תנאים לגילוי התכונות והמידות אשר יקלו על הסתגלותו של הילד לעבודה ולחומרותיה, רביאור לו שמחה ואושר וכמיהה לחיים וליצירה בעבודה, בכל עבודה; חינוך - משמע: יצירת תנאים המעכבים את התפתחותם של היצרים המרחיקים את האדם מחיי העבודה. חינוך לעבודה משמע - הסתגלות לתנאי העבודה מתוך מינימום קשיים טכניים וקונפליקטים נפשיים, ומקסימום של נחת רוח, אבל בלי להסיר או להקל את החומרות והקשיים שהם הכרחיים וקיימים ועומדים.

"...חברה החיה חיים אינטנסיביים רואה במרכז חייה החברתיים את חיי העבודה שלה בכל גילוייה, ומבליטה את העבודה בפעולותיה החברתיות. בלא חיי חברה מאורגנת שבמרכזה - חיי עבודה, סדריה, ארגונה, היוצרת תנאים להרגשת נחיתות אצל המתרשל בעבודה ואצל המשחמט, ותנאים להתאמצותו של היחיד שלא להיות נחשל - בלי כל אלה אין חינוך לעבודה. במוסד אשר סוגי העבודה בו הם יסודות לקיום החברה ולייחודה, כמו-גם יסוד לשיפור תנאי החיים. שכל עבודה אשר הילד עושה מביאה תועלת לחברה כולה, והוא מרגיש ורואה בעבודתו שהוא עושה דבר בעל ערך, הדרוש לחברה ומסייע לקיומה ולהתפתחותה; במוסד כזה אפשר להעלות את רעיון העבודה למדרגת אידיאל חינוכי, ולפתח בילד רגישות לחיי העבודה וליצירה בעבודה.

בין תכונות הנפש שהילד היהודי מביא אתו אין אנו רגילים למנות את התכונה הנפשית לעבודה. האדם הישראלי הפונה לחיי עבודה בורא את עצמו בריאה חדשה. הוא קונה תכונה נפשית שהיא ראשונית אצל עם בריא החי בארצו ועל אדמתו.

"...ביה"ס הכללי אינו יכול, אמנם, לעמוד מנגד ולא להכיר בעובדה שגורל העם ועתידו קשורים בהכרח כללית של העם ובחפיכתו לעם פרוזוקטיבי, אשר בטיבעו יחא עם עובד. וכי אין לדבר על שיבת העם לארצו מבלי שיבת העם לאדמה, למחרשה, לניר ולסדנה."

"...ואיך יהיו חיי העבודה בוראים את האדם בריאה חדשה ומביאים את השוויון, אם בעבודה זאת עצמה שהוא עובד - השוויון ממנו והלאה? לא יכול להיות חינוך לעבודה אם אין יחסים חבריים בין המורה ובין התלמיד. לא כן אם המורה המבוגר, היודע אמנם דברים מסוימים, ויכול להקנות ידיעות מסוימות, אבל הוא גם יחד עם הילד, משרת את האוכלים ומנקה את החצר ואת בית-הכסא. וחייב להישמע כמוהו לעובד אחר, גם אם הוא נער שאולי אינו מומחה למתמטיקה כמוהו, אבל הוא המסדר את העבודה ולו חייבים להישמע עתה, והוא היודע, ואותו שואלים על כל מעשה שיש לעשות; כאן יש הרגשת שוויון והכרת ערך העבודה המשווה את האדם, המעלה בעיני הילד את העבודה הגופנית למעלת מקצוע, שיש בו יכולת לשלטון, לארגון וליצירה ממש כמו למורה!"

(דבר, 28.3.1939)

"...בית החינוך הרואה, אמנם, את התפקיד היסודי בהקניית דעת וחוכמה, אבל אינו רוצה להבליט צורך חיוני זה דרך משטר של כפייה והתחזרות, השואף להפוך את הדעת לידיעה, לעשות פעולה ואת החוכמה - לחכמת חיים; בית חינוך הרוצה לחנך אישיות - אדם היודע להציב לפניו מטרות, לסגל לעצמו דרכים ולהוציא מטרות אלה לפועל, אדם המקבל עליו מרות החברה וחי בתוך חברה יוצרת, ויוצר ומשנה בתוכה ונכנע לחומרותיה ומשטרה, גם אם לא הצליח עוד לשנות בה כרצונו ושאיפותיו - בית חינוך אשר ישאף להביא לילד את העבודה כערך חיים ראשוני; הוא שיהיה בנוי על יסודותיה וערכיה החיוניים ביותר של תנועת העבודה העברית, המשנה מציאות בכוח ההגשמה העצמית, הקובעת הלכות חיים בצלם האידיאלים שלה, ומתוך כך סוללת את שביל חינוך בניה בעצם הילוכה ובמאמציה בדרכי ההגשמה לקראת עולם חדש העתיד לבוא."

("דבר", 16.5.1939)

"בעולם הנעשה יותר ויותר מנוכר לטבע, למולדת ולאדם,
בעולם כזה עבודת האדמה היא עדיין מחנך גדול."
(יוחאי שרעבי)

על ערכים ודרכים חינוכיות

"...כפר נוער' או 'כפר ילדים' מוגדר בתור מוסד חינוך פנימייתי במתכונת כפרית, שבו החניכים גדלים באווירה משפחתית וכן לומדים, עובדים ומארגנים את חייהם בהדרכת המדריכים המבוגרים מהם. ניסיונו האישי של החניך בכפר מהווה את היסוד לחינוך השכלי והמוטורי. הכפר משתדל לטפח ולעצב את כשרונותיו ואת אישיותו של החניך באמצעות מלאכה, עבודה במשק-חקלאי וחיי חברה, המבוססים על שלטונו העצמי של הנוער."

"...היסוד שאני האמנתי בו, ואשר הוכיח את עצמו הוא זה: הנוער הוא הרבה יותר אחראי ממה שאנו המבוגרים חושבים. הם גם יודעים במי לבחור - את הנער המבין, האחראי; וברגע שהוא מקבל עליו את האחריות, הוא יודע ומסוגל לפתור את הבעיה."

ואכן, למן הימים הראשונים לבואם לכפר נמסרו לידי בני-הנוער - "הוותיקים" - סדרי השלטון והמינהל החברתיים, פרט לשלוש הבית"ים (ביטחון, בריאות, בית-הספר). 'חברת הנוער' היא שניהלה את החיים בכפר. ניתנה לנוער אפשרות ל'היאבק עם עצמו' באמצעות 'דרכים חינוכיות שונות מהמקובל'. נמסרו לנוער 'כל מה שהיה צריך למסור לו - עד הסוף - בלי לומר לו באמצע: לא'. זה היה אחד המאפיינים של 'זרם העובדים', שגרס כי יש לטפח 'חברת נוער' עצמאית בעלת תחומי פעולה מוגדרים, הנמסרים לה בשלמותם וללא זכות התערבות של המבוגר.

כך גם נהג גרשון זק, שהאמין בדרכו ונאבק בכל כוחו על-מנת שלא יבוטל 'זרם העובדים' בחינוך. ואולם, משנוכח לדעת כי מאבקו הוא ללא תכלית, וכי דוד בן-גוריון אכן יגשים את מטרתו בדבר הנהגת 'חינוך ממלכתי' וביטול הזרמים בחינוך - החליט להשקיע את כל מרצו ב'כפר-הירוק'. הוא ראה בכפר וב'דרכים החינוכיות השונות מהמקובל', שנהגו בתחומו, את המשך 'זרם העובדים'. זה התבטא, למשל, בכך שבמשך כעשרים שנה לימד לאורך שנת-לימוד תמימה את 'תולדות העלייה-השנייה' על-פי חוברת מקורות שהוא בעצמו ליקט והכין; או בכך שבמשך שנות לימודיהם של החניכים הפגיש אותם עם אישים שונים מתנועת-העבודה - היו אלה אישים שפעלו בקרב המוסדות המיישבים, או מהמפלגה (מפא"י), החסתדרות והאיגודים המקצועיים. כאשר הכפר שימש אכסניה ומקום-מפגש תקופתי לאישים אלה.

פעילויות אלה של ראשי תנועת העבודה בכפר, כמו-גם ציון 'חג הפרעלים' (1 במאי) וכן הנפת דגל המעמד ('הדגל הארום') בצד הדגל הלאומי - אלה שיוו לכפר-הירוק את תדמיתו כממשיכו של רעיון 'זרם העובדים' בחינוך. זה היווה מאוחר יותר, לאחר הנהגת 'החינוך הממלכתי' בשנת 1953, גורם שקסם לאנשי הישוב העירוני הוותיק, אשר שלחו את ילדיהם ללמוד בכפר למרות 'החרדות' שהיו להם מהעולים החדשים. הכפר לא עשה כל פרסומת בנידון. המוטו היה ונשאר: 'מעשיך היומיומיים יפרסמוך'. עד מהרה תפס הכפר את מקומו המתאים בקרב הציבור, שהעריך מאוד את פעליו החינוכיים-חברתיים. חגיגת האסיף, הבאת הביכורים, הפתיחות לרעיונות ופעילויות-חינוכיות חדשניות, החופש היחסי הרב שניתן לתניכי הכפר עקב האמון הרב בנוער, התכנון והסדר המקוריים בכפר פנימה ותשומת-הלב הרבה שהיקדשה לתחום האסתטי - כל אלה הקנו לכפר תדמית מכובדת. הכפר נעשה מקובל מאוד בציבור, ושמו יצא לתהילה גם בקרב אנשי חברה ופוליטיקה. ואמנם, הויקה שבין הכפר לתנועת העבודה הייתה ידועה בציבור הרחב, ובעיקר - זיהויו עם מפלגת פועלי-ארץ-ישראל (מפא"י), כפי שמעידה הכתבה הבאה:

"היחמה להקמת כפר-נוער יחיד ומיוחד במינו - מעין 'מושב שיתופי' חקלאי וחינוכי כאחד בשרון - היא של קבוצת מורים וביניהם כמה מפעילי מועדון הצעירים של מפא"י, בראשותו של גרשון זק היושב בכפר..."

"בשרות אלה הנערים והנערות של 'הכפר-הירוק' מגדלים מספיק מזון בשביל עצמם, והודות לידע החקלאי ולתהליכי הייצור המתקדמים - אפילו בשביל השוק. בעונה האחרונה הם מכרו 250 טונות של חציר וירקות, וכמחצית מתנובת-החלב שקיבלו מפרותיהם משווקת מידי יום ביומו. הבניינים עצמם הולכים ונבנים על-ידי הצעירים, כאשר נער בן 16 (שזה עתה הגיע מרומניה) משגיח על כל 'החבורה' העובדת."

גרשון האמין בכל ליבו כי זוהי עבודה שיש בכוחה לקיים את בני הנוער, כעצמם, מבחינה כלכלית. ואמנם, כבר מן התקופה הראשונה קיימו בני הנוער את עצמם בכוח-עבודתם בבניין ובמשק החקלאי. הגם שעבדו רק כ-4 שעות ביום, פריון עבודתם לא נפל מפריון העבודה של אנשים מבוגרים, וזאת בעזרת המיכון המודרני המלא (במושגים של אז) שעמד לרשות המשק.

הנה כי כן, חתר 'הכפר-הירוק' לחנך את תלמידיו-חניכיו על דרך 'זרם העובדים', על יסודות של עבודה של חברה-נוער עצמאית ותוך הסכרת ההווה ברוח תנועת-העבודה.

על החינוך להגשמה

הרעיון להעמיד מנהיגות צעירה במקומות שמהם הגיעו הצעירים הלומדים והינוך דור חדש של מדריכים חקלאיים אפיינו את חינוכם-הכוונתם של חניכי הכפר. ואכן, הכוונה זו הוגדרה במפורש: "היסוד הנוסף שהונח בכפר-הירוק הוא: הכנת קאדר של מדריכים למושבי העולים החדשים. נערי המושבים הללו יוכשרו כאן לעבודה חקלאית, ואחרי-כן יחזרו למושבים החדשים ויוכלו להדריכם. בני הנוער הובאו לכאן טרם עמדו הבתים על תלם בכוונה מיוחדת - כדי שהם בעצמם ישתתפו בבניה; למען תהא להם הרגשה שהם בונים לעצמם בית-הרגשה זו מלווה אותם בכל מעשיהם."

בשנת 2-1951 הצטרפו לחניכי הכפר ה'ווחיקים', בני נוער עירוניים, שבחלקם היו בתקופת חפיפה יחד עם ה'ווחיקים'. אלה, העירוניים, שסיימו את לימודיהם בשנת 1955 (מחזור א') היוו את הנרעין שמתוכו יצאו מייסדי קיבוץ יוטבתה שבערבה. אליו נצטרפה רשימה מכובדת למדי של ישובים חקלאיים, שמייסדיהם, או חלק מהחברים שבאו להשלים את אוכלוסייתם, יצאו משדות הכפר-הירוק. ביניהם: גרופית, קלי"ה, צופר, נחל-עוז, שער-הגולן, יזרעאל, אפיק, גלאן, סופה, מרום-גולן, חולית, יפתח, ועוד.

בשיטות חינוך בלתי מקובלות' ובדרכי הוראה חדשניות, באווירה של חופש, באמצעות הטלת אחריות על כתפי החניכים ובעזרת המיכון-החקלאי המודרני שעמד לרשות הכפר באותה עת - פעלו בכפר-הירוק על-מנת להקנות לחניכים את הרגשת ה'בית' ואת תחושת ה'שוב ל' - מחד, ואת הנתיב לחיי עבודה, הגשמה ואהבת האדמה-המולדת - מאידך.

"התועלת שקהילות-הבית ישיגו, כאשר נערים ונערות אלה ישובו לביתם, תהיה מעל ומעבר למשוער. לא רק שהם יביאו אתם מיומנויות חקלאיות שונות, אלא גם רוח חדשה - של היותם מושרשים באדמה, של היותם חלק מהמסורת החלוצית של ה'שוב'."

(מתוך עבודת M.A. של משה רפאלי)

על הרעיונות במבחן ההגשמה

בחורף 1962 חנכו בקיבוץ יוטבתה את בית-התרבות ואת המכון לפיסטור החלב, וסיימו לבנות את הלול החדש ואת הרפת הגדולה.

לפתיחת בית-התרבות הומנו, בין השאר, תלמידים שלמדו באותה עת בכפר-הירוק. התלמידים, כשאר האורחים, סכבו ברחבי המשק והתעניינו בנעשה. בין-היתר נזכחו לדעת כי בכל המפעלים הללו הייתה עבודת מסגרות גדולה מאוד, וכי את כל עבודות המסגרות הללו ביצעו אנשי יוטבתה בעצמם.

"שאלתי את מרכז-המשק" כתב אחד התלמידים בעיתון הכפר 'היום ומחר', 'אמור לי 'פינקי' (כינוי של אבינועם פינקלמן בוגר מחזור א' ממיסדי קיבוץ יוטבתה), מנין לך לדעת איך מקבלים אחריות על עבודת מסגרות גדולה ורצינית כזאת?" ענה לי: 'ומנין למד חיימקה לרכז את ענף החומרים אצלנו? האם מתוך כך שעבד שנתיים ברפת של הכפר, או בשל טיפולו המסור בלולב היחיד שהיה בחדר-האוכל בומנו? ובכצ'ה? - מי שמגדל את הסייפנים עבור 'נשות לונדון' - מנין למד הוא את התורה? ומרכז ענף המספוא? והמסגר עצמו? ובכן, דע לך: יש מקצוע כולל אחד, והמקצוע הוא: **עבודה**. כשאדם יודע לעבוד, הוא גם מסור לעבודה; כל עבודה מכובדת בעיניו, והוא יודע לעשות כל עבודה ומצליח בה. כמעט אף אחד מאתנו אינו מרכז ענף שבו החמזה בעת לימודיו בכפר-הירוק, ותמיד אני יכולים להחליף אדם באדם - ולא יקרה כלום."

העבודה נתפסה כמרכז חיי החברה וכיכולת להתקיים מיגיע-כפיים עצמי; כיסוד בונה בחיי האדם ומגורם הקובע את טיב חייו ואיכותם - הייתה הערכה מוחלטת לעבודה הגופנית על כל צורותיה.

"בכפר-הירוק למדנו דברים רבים" אומר מוסקה לוינסון - בוגר מחזור ג' וכיום הוטרירני של הספארי ברמת-גן. "למדנו לנהל חיי חברה עצמאיים, שלמים וללא התערבות של מבוגרים; המושגים על אמון-הדדי וכיבוד הזולת. חודרי המגורים שלנו לא היו נעולים 'על מפתח' וארונותינו האישיים תמיד היו פתוחים בפני כל חבר. למדנו להכיר ולכבד את ערכי תנועת העבודה - מחד, ואת ערכי היהדות כפי שנתקדשו בחיי האומה - מאידך. כל אחד מאתנו נהג כלפיהם כרצונו ועל פי דרכו שלו. אולם מעל לכל - למדנו לעבוד. עבדנו עבודה גופנית וכיבדנוה, וכדוגמה שימשו לנו חברינו הבוגרים ממחזור א'. נכון שהיו ילדים אשר ראו בעבודה הגופנית פחיתות כבוד. היו אלה בעיקר ילדים אשר לא באו מהמושבים, אלא מהמעברות. התנהל עמם מאבק שקט וסמוי. הם לא רצו, למשל, לנקות את הובל מהרפת או מהאודווה וראו בכך עבודה בזויה. אלא שלאט לאט הם הסתגלו לאורחות החברה, והבינו כי כל עבודה מכבדת את בעליה.

אחד התלמידים נזכר בדוגמת הגשמה בדמות החבורה של הבוגרים ממנו, בני מחזור א': "הם דיברו אליי יותר מאשר דבריהם של גרשון וחבריו. משום שהאחרונים לא שימשו לי דוגמה אישית בכלום. אפילו לא השתתפו בטיול או בעבודה בשדה, שהיה בה משום קושי פיזי. ואילו הראשונים היו עמנו תמיד - בחברה, בשדה ובטיול, והזגינו לנו את אשר צריך לעשות ולקיים".

ובן יוסבת אומר: "...מידת האחריות על שמירת ערכי העבודה והעצמאות המוחלטת בניהול חיי החברה תוך הענקת חופש אישי מכסימלי לפרט שבחברה - אלה אפשרו לרגשים את כל אותם דברים שלמדנו בבית-הספר. רעיונות ועיקרים אלה הנחו אותנו עוד בהיותנו בכפר-הירדן, ואנו ממשיכים לקיימם עד היום במשיק יוסבתה, משום שלא נס ליחס למרות הזמן שחלף".

גם הערכים החברתיים עומדים במבחן המעשה:

כאשר מגיעה העת שבני מחזור ה"הוותיקים" צריכים לעזוב את הכפר ולצאת איש-איש לדרכו, יש צורך "למסור" את ענייני ניהול חברת הנוער לידי הנשארים בכפר. נבחרת, אפוא, מועצה חדשה מקרב האסיפה הכללית:

25.6.1953 - ה"ו"ר: אני רואה חובה חכות לברך את המועצה החדשה שנבחרה ברוכ גדול של לא פחות מ-57. אני מקווה שהחברים מעריכים היטב את המעשה שאנו עושים ושנפעל יפה יחד.

ברכתי למועצה החדשה שתצליח בכל השטחים, ושלא תבייש אותנו העוזבים, ושעוד תשכלל ותרחיב את הפעילות. אני מברך את ה"ששיות" שיצליחו לקלוט את ה"חמישיות" לפחות באותה מידה שהצלחנו אנחנו לקלוט את ה"ששיות" כשהיו "חמישיות".

9.7.1953 - ה"ו"ר (מרימה כוס): לחיי החברים הבוגרים היוצאים את הכפר ולחיי הצעירים החדשים, שאנו מקנאים בהם, המתחילים את פעילותם ואת חייהם המשותפים ולפניהם עוד 3 שנים לחיות ביחד, לעבוד, ללמוד ולשמות. היו מאושרים!

"הוותיקים" כבר מתנגעעים לכפר עוד בטרם עזבו אותו. הם מקנאים בצעירים החדשים. אבל - הם צריכים לעזוב משום שהגיע זמנם לכך. הם ייצאו מי לצבא ומי למשק, מי לעבודה ומי ללימודים. לפיכך הם דואגים לכך שתהיה רציפות, שיהיה המשך לפועלם, ושהממשיכים "לא יביישו את העוזבים".

(מתוך עבודת M.A. של משה רפאלי)

על היחס לדת ולמסורת

כיצד היו פני הדברים מבחינת ההתייחסות לדת ולמסורת ב"כפר-הירוק"?
גם בשאלה זו הטביע גרשון זק את חותמו על המוסד.

"עליי, בבית אבא," סיפר, "לא פעל לחץ כלשהו בענייני דת, למרות שאבי היה רב. הוא היה סובלני מכל הבחינות. רק בשנים האחרונות, כאשר גרנו די רחוק מביתו, אמר לי בדרך מאוד עדינה: 'אולי לא תגיע אלינו בשבת. השתדל להגיע במוצאי-שבת או באמצע השבוע.' זאת מתוך ידיעה, שאם אני מגיע בשבת, הרי אני מחלל את השבת, ואין הוא רוצה בכך. אני עצמי חי מתוך סובלנות לאיש הדתי, אבל אני מבדיל בין החינוך להכרת המסורת ולהוקרתה, והחינוך לכיבוד הסמלים שנתקדשו בחיי האומה, לבין - חינוך דתי."

הנוער בכפר היה 'מחולק' לקבוצות שונות בהתנהגותם הדתית. יוצאי עיראק, למשל, היו דתיים, אבל - "מותר" לנסוע בשבת. יוצאי פולין או יוגוסלביה היו "חילוניים" ביותר. אם היו בקרב בני-הנוער כאלה שרצו להתפלל בשבת, הרי שלצורך כך הייתה רמת השרון, ואפשר היה ללכת לשם ברגל לתפילה בבית-הכנסת המקומי.

ראיון שנתן גרשון משקף את עמדתו בנושא זה.

שאלה: אם אכן היו כאלה שרצו להתפלל בשבת, מדוע לא יצרת עבורם את התנאים המתאימים בכפר - היינו, בית-כנסת, כדי שיוכלו להתפלל? מדוע היה עליהם ללכת ברגל בשבת, ולו גם מרחק סביר, וייתכן אף שיחללו את השבת במודע?

גרשון: משפט המפתח הוא: לקדש את הסמלים שנתקדשו בחיי האומה. 'סמלים' - ולא המעשים עצמם. לא מצוות מעשיות. לא 'קידוש'; לא שני נרות לשבת - אלא נר אחד. לאמור - רק הסמלים שנתקדשו כ'סמל', ולא המעשים כ'מצוות עשה'.

שאלה: מדוע לא?

גרשון: משום שזה דת, ואני לא נתכוונתי לחנך אותם חינוך דתי, כשם שלא נתכוונתי לחנכם חינוך אנטי-דתי.

שאלה: ואם הנוער רצה לקיים זאת?

גרשון: אם הוא רצה, הדרך הייתה פתוחה לפניו. אם הוא רצה לקדש על חיין, יכול היה בשולחנו-שלו. אבל - אף אחד לא רצה. ואם מישהו רצה להתפלל בבית-הכנסת, יכול היה באין מפריע ללכת לרמת-השרון.

שאלה: ואם מישהו רצה בהדלקת שני נרות-שבת?

גרשון: זה לא זה כבר 'מצוות עשה'. נר אחד - זה 'סמל', וזה הסבדיל בין ה'סמל' לבין 'מצוות עשה'. בחזר-האוכל היה הכול מוכן, כאשר על השולחן מפה לבנה ונר אחד דולק. לחזר-האוכל נכנסו כולם ביחד, כאשר הכול ערוך ומוכן מראש, בהבדל מימות החול - כאשר כל אחד נכנס לאכול מתי שרצה.

לדברי גרשון זק, הכוונה הייתה להבדיל בין קדושתו של ה'סמל' בחיי העם, לבין קדושתו של המעשה, לאמור: כל אדם - גם זה שאינו 'מאמין' וגם זה שאינו מקיים 'מצוות-עשה' - יכול לחוות את השבת בנוסחתו-שלו. זאת משום שהיו בכפר ילדים בעלי תפיסות שונות. לפיכך חיפשו את הדרך המתאימה על-מנת לאפשר לכל ה'גוונים' הללו לקדש לפחות את הסמלים שנתקדשו בחיי-העם, ולא במובן של חינוך דתי. מי שרצה יותר - נתאפשר לו.

גרשון זק מספר: "היה עמנו נער שרצה להניח תפילין בכל בוקר ולהתפלל (ביחידות). אפשרנו לו להתפלל על-חשבון העבודה, חיינו: ישכים קום עם כולם, יתפלל ויצטרף מאוחר יותר לחבריו לעבודה. הוא לא הסכים וטען: 'אם אני רוצה להתפלל, אני חייב לעשות זאת על חשבון זמני-שלי ולא על חשבון העבודה. את הפרות אני חייב לחלוב בזמן וכן להאכיל את העיפות במועד הדרוש'. לפיכך השכים קום כמחצית השעה לפני כולם: הניח תפילין, ויצא לעבודה עם כולם."

סדר פסח היה רצון להנהיג מה שהיה מקובל בקיבוצים רבים, היינו - סדר פסח והגדה בנוסח הקיבוצים. ניסו - והדבר לא עלה יפה. הנוער לא הסכים לכך. גם אורחים שהוזמנו, וביניהם סופרים כשטיינגן - לא קיבלו את ההצעה. דרשו סדר פסח בנוסח המסורת. הוסכם על כך, למרות שהיה רצון להקנות משהו בנוסח ארץ-ישראל העובדת והמתחדשת.

יום הכיפורים לא הייתה חובת צום, אבל חדר-האוכל היה סגור. ליד חדר-האוכל היה מה שקרוי חדר-תה. חדר זה היה פתוח כיום הכיפורים. חדר-האוכל היה סגור משום שאין זה יאה שחדר-האוכל יפעל כרגיל, כאשר עם ישראל מתענה בצום. וכך גם לגבי הארוחה שלפני צום הכיפורים - סעודה מפסקת בנוסח היהודי המלא. רבים הלכו לבית-הכנסת שברמת-השרון.

"בלילה" מספר גרשון זק, "קיימנו שיחה בצורות שונות: פעם שיחה בנושא מהותי של החג. פעם אחרת - שיחה בשיתוף המורה למוסיקה בנושא נוסחי-תפילה עם הדגמה בחזנות. לאמור - חיפשתי דרכים שונות על-מנת לקרב את הנוער אל ההוייה היהודית, אל הסמלים שנתקדשו בחיי האומה - מבלי לקשור אותם למצוות המעשיות. כך לאורך כל הדרך: שבת, חגי ישראל ומועדיו וכו'."

שאלה: האם שמרתם על הכשרות משום שרציתם בכך, או משום הביקורת המתמדת שנערכה במטבח ובחדר-האוכל?

גרשון: שמרנו על הכשרות, אבל לא הייתי מציע לאבי לאכול. הכשרות הייתה יותר פורמלית, משום שהדבר נשמר גם בצה"ל וגם במטבחי הפועלים של ההסתדרות. אבל זאת לא הייתה כשרות שהקפידה על כל תג ותו, ואיני בטוח בכלל אם היו לנו שתי מערכות כלים נפרדות לאוכל. גם כיום, כאשר קיימת חובה על שמירת הכשרות על-פי חוק, השמירה איננה מעולה. אבל יש להבחין - לא האכלנו בכפר בשר וחלב יחידו, ולא הבאנו, חלילה, מאכלי טריפה, אלא, כאמור, לא הייתה הקפדה מלאה על כל תג ותו."

"הכפר-הירוק לגביי הוא כאילו אני נמצא בערסל שבו תמיד אביב נצחי.
לא זוכר חורף, לא זוכר ברקים ורעמים."

(פילי)

על גרשון זק / לובה אליאב

לזכה, איש רב-פעלים מורה, מחנך ומרצה. שירת ב"הגנה", בפעולות העפלה ופיקד על אוניות. היה עוזרו של לוי אשכול במח' ההתיישבות. פעל פעולות פוליטיות ודיפלומטיות. היה חנוך-כנסת וסגן-שר. חתן "פרס ישראל" ובעל פרסים רבים נוספים. כתב ספרים ומחקרים רבים. תכנן והקים ועמד בראש מפעל חינוכי חדש - כפר-נוער בניצנה.

לובה אליאב הכיר את גרשון זק לראשונה, בעת הקמת חיל-הים הישראלי. בחודשים הראשונים של מלחמת העצמאות היה לובה עסיק בענייני המצור על ירושלים, משם נשלח בפסח תשי"ח, בהוראת בן-גוריון. שאל אביגור התחיל לרכז אנשים שהיה להם קשר עם ההעפלה ועם הים. ולובה עסק הרבה בהעפלה. מטעם בן-גוריון הייתה עדיפות להוציא אנשים לעניין זה מכל היחידות. וכך הגיע ל"בית-האדום" בתל-אביב, שם היה מטה ה"הגנה". לובה התייצב לפני שאל והופנה לישראל גלילי, וזה הציגו בו-ביום לפני גרשון זק. זו הייתה לו פעם ראשונה שהוא פוגש בגרשון, שהוצג לפניו כאיש שמונה על-ידי בן-גוריון ועל-ידי גלילי. צה"ל עדיין לא היה קיים. וגרשון היה האיש שבן-גוריון הטיל עליו להיות ראש-שירותי-חיל-הים.

לבן-גוריון הייתה מחשבה היולית, שחיל-הים לא יהיה תחת מסגרת המטה-הכללי, וחשב שכראש שירותי חיל-הים צריך לעמוד אורח. איש כלבבו. נאמן לו. איש שהוכיח כישורים ארגוניים וחברתיים. משהו שיהיה כמו שר-ימייה. והוא בחר בגרשון זק האורח. וידע שגרשון יבחר אנשים שלהם קשר לים. ואנשי מקצוע אלה יהיו תחת פיקדו. ואכן לא הייתה לו לגרשון יומרה אחרת בלתי אם להקים גוף זה. גרשון מצא אנשי-ים מובהקים, ובבית-האדום התקבצה קבוצת ימאים או פעילים בהעפלה. עד מחרה עזבו את הבית-האדום והתמקמו במלך-סן-רמו (בנין האופרה) והתחילו להקים חיל-ים. לא היו ל"הגנה" אניות, לא היה לה כלום. נעזרו אם-כן באניות המעפילים שהחלידו בנמל-חיפה: "ההגנה", "זוגיוד" ו"בן-הכט". ציידו אותן במקלעים, ואחר-כך בתותחי-הרים, בנפוליונצ'יקים, והפכו אותן לאניות-מלחמה. לשלוש האניות קראו: "השייטת הגדולה".

בתוך כל הפעילות הקדחתנית, גרשון התחיל לנסות ולהתגבר על החבורה הלא-ממושמת. הם עברו לחיפה, לסטלה מאריס, והתמקמו בבסיס בת-נלים. גם גרשון עבר לגור בחיפה. ונצרה מתיחות לא פשוטה בינו ובין אנשי הים. מה עוד, שהוא הביא אנשים מצעירי-מפא"י לעבודות-מטה. את אברהם עופר ואת שמעון הורן. את עופר מינה לראש אנף כוח-אדם. למתיחות הקשה נוסף עוד מימד, כשבן גוריון מינה את פול שולמן שהיה קצין ימי בצי האמריקאי למפקד חיל-הים. המתחים התקיימו בתוך המיבנה האנושי שנוצר, בזמן המלחמה ובעת רכישות הציוד.

לזכותו של גרשון ייאמר, שהוא "בלע את כל הצפרדעים" שהצוות הנבחר האכיל אותו. והיו לו לכאורה סמכויות לקרוא אותם לסדר. וכאן התבלט צד המחנך שבו, שהבין שיש לו עסק עם עולם אחר, עם חיים אחרים. והוא, עם הזמן, מצא דרכים להתחבב על הקבוצה הזאת של אנשי-ים, ובמידה רבה הפיג את המתחים. החיל רכש אמצעים להטביע אוניות, והחלה לבצבץ גאות-חיל. גרשון יצר קשרים טובים מאוד עם לובה אליאב, כאשר כבר אז הוא מודיע לכולם, שאין לו כל כוונה להישאר שר-ימית. קשריו של גרשון זק עם לוי אשכול הלכו והתחזקו. תוך כדי מלחמה, אשכול ניהל הכול (כלכלי, כספי), חוץ מאשר את המלחמה. בסיומה עזב גרשון את חיל הים.

ב-1949, התמנה לובה אליאב כעוזרו של אשכול, שהיה אז ראש המחלקה להתיישבות של הסוכנות, ועבד במחיצתו ארבע שנים. גם עופר עזב את חיל הים. ובסוף 1949, גרשון זק מגיע יחד עם אברהם עופר, ללשכתם של אשכול ולובה. גרשון איש-חינוך ועופר איש-ציבור ממובילי צעירי מפא"י. הם מגיעים לאשכול עם רעיון ("גדאנק", על-פי אשכול). הם רוצים להקים כפר-נוער. הם חושבים על משכצת-חקלאית, על מיקום. האחראים על מציאת המקום היו מטעם המחלקה להתיישבות: אשכול, רענן וייץ (מנכ"ל המחלקה להתיישבות), בני קפלן והמתכנן הראשי אהרון חרסינה. וגרשון זק ואברהם עופר. ונמצאה המשכצת, שאז נחשבה מקום נידח ורחוק ומבודד. בשיתוף עם גרשון ניבנה תקציב והקרקע חולקה ליחידות-משק. התחילה בנייה. מיבנים זמניים. חדר-אוכל. צדיפים. התחילו להגיע תלמידים ראשונים. ילדי עולים. וגרשון זק נהיה ראש הכפר-הירוק. ואברהם עופר, אחראי על הארגון. החל להתקבץ צוות מורים. ללוי אשכול היה יחס חם ומיוחד למקום, יחס תנועתי. והוא חיבב את גרשון. והיות שאברהם עופר היה פעיל, שימש המקום לדברים נוספים מעבר לעניין החינוכי: ראשית, מקום נוח לישיבות המחלקה-להתיישבות ימי עיון וענייני קליטה; שנית, וריאנט-קודם של הכפר-הירוק הפוליטי. גרשון טבע את הדפיסים החינוכיים, אבל המקום היה פתוח לפגישות של צעירי מפא"י, ואף דלתם של בן גוריון ושל אשכול הייתה תמיד פתוחה לפניו.

גרשון התחיל לתת לכפר-הירוק ייעוד נוסף: כפר-נוער לא רק לילדי עולים, אלא אף לילדים תושבי הארץ. והכפר החל להתאפיין כמקום של אליטה לבני מפלגת העבודה. הוא עשה זאת מתוך כוונה להפגיש עולים עם בני הארץ, לנסות ליצור מסגרות חינוכיות לפי רוחו.

גרשון זק, איש לא קל. איש חינוך מעולה. איש עקרונות שהיו מאוד ברורים לו. וכשהתנגשו בעקרונות אחרים, התעקש על עקרונותיו והעקשנות הזו הטביעה חותמה על כל הנושא החינוכי שעסק בו. זו זכותו של גרשון זק מן ההתחלה.

עשור ראשון

1950-1951

על מידת מעורבותה של 'חברת הנוער' בנעשה בכפר

בעיות שהטרידו את 'חברת הנוער' בראשית הדרך, בימי הצנע, ודרכה בהתמודדות עמן.

סעיף ב': עניין קבלת הירקות הביתה.

ירקות מקבלים אך ורק אנשי גן-הירק. הם יסדרו זאת עם מרכז-הענף לפי תור מסוים. קריאות חברים שונים: מדוע? מתנגדים?

אליהו (היו"ר של האסיפה): זהו נוהג בכל הארץ. בקיבוצים ובמקומות אחרים, שרק אלה שעובדים בענף, לוקחים עימם תוצרת בימי החופש לבני המשפחה. עובדי הרפת יוכלו לקחת חלב, וכן כל ענף מתוצרתו. חברים שאינם עובדים בגן-הירק והמבקשים לקבל ירקות בעניין זה תדון המועצה עם ועדת-המשק. אולי יירידו אז במיוחד ירקות ויתנו לאלה היוצאים לחופש והמעוניינים בכך. **יצחק י:** אין זה נכון שכך נוהג בכל הארץ. אנשי גן-הירק עושים כאן תעמולה כולנו עובדים בכפר יחד ואין להפריד גן לחוד ורפת לחוד.

נלי: כשחברי קבוצה ב' ביקשו ירקות, אמר זאב ל. שרק חברי קבוצה א' הגרים בעיר, זקוקים לירקות, ולא אנשי המושבים שיש להם ירקות בבית.

דויד נ: כשאני עובד בפלחה, ליד שדה העגבניות, אסור לי לגשת ולקחת שתי עגבניות? האם עלי להתהלך בגן כגנבו אי-אפשר להפוך את החבר הנכנס לגן ומוריד פרי, לשודד.

אלכס: האינכם חושבים שבגלל הודעה זו ירצו כל החברים לעבוד בגן? אבל האם יהיה זה צודק שחברים שעבדו זמן רב בגן, כמו: דורית, עליזה ואחרים, שעכשיו עברו לענף אחר לא יוכלו כעת לקבל ירקות לחופשי? תחשוב הוועדה יפה.

שבתאי: זוהי מסרת התעמולה הישן שילכו יותר חברים לעבודה בגן, ומי יעבוד ברפת, בלול, ובכל מקום אחר?

אליהו (היו"ר): זה מגוחך שאתה תעזוב את המרקסור בשביל קילו ירק. מה שמסרתי להם אלה הן הצעותיה של ועדת-המשק, וההחלטה הסופית תתקבל בישיבת המועצה בשבת. ההחלטה תובא, כמובן, לידיעת החברים ואם ידרשו שינויים ואסיפה כללית נקיים אותה.

זוהר: רציתי לדבר אחרון כדי לשמוע את כל ההצעות. אין אני רוצה להגן על ועדת המשק. בשנה שעברה לא אסרו לקחת, ומדוע השנה אוסרים? נכון שהשנה היבול קטן יותר וגם אין לקחת ללא גבול, אבל אלה האומרים שעובדי-הגן הם שמייצרים את הירקות, שיסבירו כיצד? הזבל, המים, המרקסור, והאוכל מהמטבח כל אלה, יחד, כולנו מגדלים את הירקות. המועצה צריכה להחליט בעניין זה.

5550 - 1960

אליהו (היו"ר): נדון במועצה ונחליט. נקווה שהמועצה תהיה די נבונה ותדע מה להחליט. כשיהיה לנו כך נקווה גן-ירק בגודל של כ-200 דונם, יהיה לנו יותר קל לדון ולספק רצתם של כל החברים.

(בישיבה הבאה שהתקיימה ב-1.12.1951 התקיים הדין הבא):

היו"ר אביבה: אחזור על ההצעות השונות שהיו באסיפה בעניין חלוקת ירקות לחברים בחופש:

א. להקים גן מיוחד של כמה דונמים, שממנו יוכלו החברים לקחת ירקות הביתה.

ב. שוועדת המשק תקבע תור של חלוקת ירקות לכל החברים.

ג. שרק עובדי-הגן יקבלו ירקות לחופש, ויתר החברים רק בימי החגים.

ד. שיאפשרו לחברים לקנות ירקות בצרכנייה של העובדים.

(לאחר ויכוח בדבר סדר העמדת ההצעות להצבעה, הציעה היו"ר אביבה):

היו"ר: הצעת סיכום:

א. נקבע כמות של ירקות שכל חבר מקבל במשך השנה.

ב. הוועדה המשקית, תקבע את הזמנים של חלוקת הירקות לחברים היוצאים לחופשה.

ההצעה נתקבלה פה-אחד.

סיפורה של תלמידה מאותם ימים:

"יתכן שמתוך הכתובים מתקבל הרושם שהכפר אכן היה מקום עשיר ובו מצרכי מזון בשפע כי הרי התנהלו דיונים בדבר אפשרות לקחת ירקות הביתה, בחופשה, וזה בחקופת היצנע. אבל לנו, בני הנוער, הייתה הרגשה אחרת. הייתה לנו תחושה לא נעימה - שלא נותנים לנו מספיק מזון, ופעלנו בנידון.

"כאן אני חייבת להזגיש כי הכפר היה מעין 'חברה סגורה', על מעלותיה וחסרונותיה; ולפעמים פעלה בכפר 'חרושת שמועות'. מאידך, לא תמיד קראנו בעיתונים ולא ידענו בדיוק מה מתרחש בחוץ, ומה זה בדיוק 'יצנע' על כל משמעויותיו. לכן, נדמה היה לנו שאנו רעבים, וזאת מפני שיכאילו פועלים נגדנו. בייחוד כאשר בקבוצה ב', למשל, היו בחורים 'גדולים' שעבדו יפה והפיקו תוצרת רבה. אבל לא יכלו להבין מדוע, בימים מסוימים הם לא יכולים לצאת שבעים לאחר ארוחתם. לכן ביום אחד הוחלט: 'אנחנו שובתים'.

ואכן, חברי קבוצה ב' שבתו כנגד חדר-האוכל, אבל לא כנגד הכפר. זאת, משום שהם היו בטוחים שהאחריות למחדל הזה (שהם אינם שבעים כדבעי) חלה על חדר-האוכל בלבד. ולכן כדבריהם:

"ללימודים ולעבודה הלכנו כרגיל. רק לא הלכנו לאכול. לא פגענו בשום פרט מסדרי העבודה והלימודים."

בשבוע האחרון של כל חודש הייתה תחושה בלתי נעימה של 'אי-שובע', זאת עד לאחר שהגיעה המשאית עם האספקה לחודש החדש. מכאן ההרגשה של בני הנוער על 'שכאילו' מסדרים אותם בחדר-האוכל, ומכאן גם ההחלטה בדבר השביתה. מנהל-הכפר ומחנכיו כלל לא דיברו אודות השביתה, ונתנו לדברים לזרום מעצמם. השביתה נמשכה יום תמים. למחרת, לאחר שהגיעה משאית המזון, שוב חזר להיות מזון מגוון בחדר-האוכל כשהיה. אבל הנוער חשב והיה בטוח שהשביתה שינתה את היחס כלפי הארוחות הניתנות להם.

הנוער חש עצמו די חזק ודי בעל-בית על-מנת להביע את מחאתו כנגד מחדל מסוים המתרחש בביתו. ואותה תחושה של "בעל-ביתיות" מנעה אותו מלעבור קו-אדום מסוים. ואשר לאי התערבותם של מנהל-הכפר וצוות מחנכיו הדבר עלה בקנה-אחד עם השקפתו החינוכית-חברתית של גרשון וק. השקפה, שגרסה, כאמור, שיש לתת לבני הנוער לנהל את חייהם לטוב ולרע - עם השגחה ממרחק. הוא האמין והדבר חזר ונשנה בדבריו ובמעשיו בתבונתו ובשיקול דעתו האחראי של הנוער. במקרה זה, יש להוסיף, ההתפתחויות אותן ידע מנהל-הכפר מראש (בדבר חידוש הספקת המזון, וממילא שינוי לטובה במנות-המזון ובגיוונן בחדר-האוכל) 'עזרו' לו להתגבר על הבעיה גם מבלי להודקק לאמונתו ולדעותיו לגבי הנוער.

גרשון ותלמידים מארחים את לוי אשכול

תימה זק

תימה זק. אשתו של גרשון. אם-בית ראשית. הלכה אחריו במדבר בארץ לא-ורועה...
"גרשון" היא אומרת, "לקח אותי לראות את האדמה החשופה. ראיתי שומר-ערבי שמר על אבטיחים.
זה חלום, אני אומרת לו. מה אתה יכול לעשות עם הדבר הזה? פחדתי שלא אוכל להסתגל לדירה קטנה
עם עקרבים ונחשים. אבל גרשון ידע בדיוק מה הוא רצה, ומה הוא חלמו."

לתימה לא היה קל. היא מעולם לא חייתה בקיבוץ, ולא התנסתה בצורה שיתופית. תמיד רק בעיר.
כשהלכה אחרי גרשון לצורת החיים החדשה, בנם, איתי, נשאר ללמוד בתל-אביב; והוא - מצדו, ארגן
פעם אחת בשבוע קבוצת תלמידים שבאו ללמוד חקלאות במקום החדש. בתם גדלה, ולתימה לא היה
עניין לענות בו. הייתה יושבת עם אמהות-הבית, ולעיתים מתערבת בשיחתן. מנחם לנגר, מנהל ביה"ס,
הציע לה לקחת על עצמה את תפקיד אם-הבית הראשית. וכך הפכה להיות אחראית על אמהות-הבית.
הן היו קובעות את צורת העבודה ואת הדרישות מהילדים. עזרתה וסיועה של אם-הבית בפנימיה היא
משמעותית. ואם-בית ראשית - על אחת כמה וכמה. היא כמו רס"ד המחנה, במובן הטוב של המושג.
דואגת לכל. מעורבת מאוד בניקיון, בשירותים, באחזקה, בבעיות אישיות, כמו-גם אחראית על המרפאה.
בלילה לא תמיד עשתה האחות את המוטל עליה; ניתן היה, אם-כן, להתקשר לתימה בכל שעה בלילה,
והיא התנדבה לעזור.

תימה דאגה בכל לב לכל מה ששייך לרווחת הפרט. מתערבת במטבת, בודקת את התפריט. מגיעה לשם
בבוקר השכם, ובצהריים בודקת את השולחנות ואת התפריט, ובזמן שהילדים נכנסו, הייתה מסתובבת
בין השולחנות כאימא של כולם.

"הייתי בכפר-הירוק 25 שנה" מספרת תימה, "מתוכנן עבדתי 19 שנה. עצם הדבר, היא אומרת, "שהיינו
יושבים בכפר בלי לצאת ממנו, שבתות, תגים, מסיבות-מלמד שהתגייסות שלנו היתה טוטלית. אנחנו
הפסדנו את החברויות הקודמות תמורת החיים בכפר. הכפר-הירוק הפך לאבן-שואבת."

בתחילת עבודתה, כשהייתה שואלת משהו את גרשון, היה עונה לה: בואי אליי למשרד ונדבר. עכשיו
אני בבית. וכך, כדי שתוכל לשמור על סמכותה - שוב לא ביקשה דבר מגרשון... אמהות-הבית קיבלו
את סמכותה. תמיד כיבדה בעצמה את הדברים שדרשה מהן. הייתה מבקרת בקבוצות באופן יומיומי.
ופה ושם, כשהעירה על דברים שראו עיניה, שדורשים טיפול, שיפור או החלפה, היו אמהות-הבית
אומרות לה: "רק את מסוגלת להבחין בזה!"

תימה אהבה להיכנס לשיחות עם החניכים; עבודם מילאה גם תפקיד של יועצת. הייתה מסבירה מה
דרוש, מה נכון, מה הולם.

גרשון גפן

מורה, מחנך ומעצב-אומנותי - מראשית הקמתו של הכפר-הירוק. מספר גרשון גפן: "זמכיוון שאדם שואף מדי פעם לדבר חדש, בא רעיון אצל גרשון זק. להקים כפר נוער, שבו המבוגרים לא יעסקו רק בענייניהם, אלא יהיה זה מעין מושב-שיתופי, שבו המורים והעובדים יעבדו יחד. רעיון זה שבה את לבו של גפן, שהיה אז כדבריו, "ציפור כנף חופשייה". הוא נתפתה למילים. "בוא נתחיל לבנות את הבניין מן היסוד, ונאכל את פרי עמלנו". אחיו, מרדכי פאיאנס - המנהל הראשון של ביה"ס ומרכז חברת-הנוער (שרבות עשה לבנייתו ולייסודו של הכפר-הירוק), התחיל לנסוע עם גרשון זק לקבץ תלמידים למקום החדש, והתחילו להקים דירקטוריון מטעם עליית-הנוער, שהייתה הפטרונות של הכפר-הירוק.

ב- 1950 - תש"י עזב גפן את בן-שמן ובא לכפר-הירוק. התחילו אז להניח את היסודות לבניינים. האזור היה שייך לערבים. שדות של קישואים ואבטיחים; קוצים וברקנים. עזובה. עקרבים וחולדות, שבמשך זמן רב גרמו סבל לתלמידים ולמורים. "לקחנו ארבע פחיות של נפט" אומר גפן, "שמים אחת ליד כל רגל של מיטה שלא יעלו על המיטה". והוא ממשיך ומספר: "תמיד היו לי תקוות גדולות שתליתי בכל מקום חדש. באתי עם הרבה מרץ והרבה רצון. לא התיאשתי. ראיתי את הפועלים. פגשתי את גרשון זק. פה אני בונה את ביתי! בחצי השנה הראשונה הארנו בלילות בעזרת לוקסים, גרות." הציפיות הגדולות, לדבריו של גפן, באו וצמחו לפי יכולתו של גרשון זק לשכנע אנשים במטרה החשובה ביותר: הקמת כפר נוער.

סקופ!!! (גירסה אחרת על אודות מתן השם לכפר הירוק) בעמדם על גבעה בשטח הכפר: אברהם עופר, גרשון זק, מרדכי פאיאנס (אחיו של גרשון גפן) ודוד רמז - סביבם שמחה. גרשון שואל: "עושים כפר, בייס חקלאי, מושב איך נקרא לנו?" דוד רמז אומר לו: "על שם זה ושם זה - אין טעם. בוא נקרא למקום הזה, הכפר-הירוק. כי הצבע הירוק הוא צבע הנוער!"

גרשון גפן נר בכפר-הירוק ארבע שנים. נבנה חדר-האוכל שבראשיתו לא נוצל, כי אכלו היכן שנמצא מחסן-הבגדים, ליד הקיטור, ליד המכבסה. הגיעו כ-70 בני נוער שנדרסו למחסן בשתי משמרות. המטבח עדיין לא היה מוכן ובישלו על פרימוסים קבלת-שבת ראשונה. השתדלו להכניס את מירב התלמידים. חלק מהם בעמידה. צבי דפני היה ממונה אז על חדר-האוכל. גפן מציין לטובה את גרשון זק שמסר את השלטון לנוער אבל הכול "בעין פוקחת ומפקחת של גרשון, שהיה בכל מקום, וזה היה לזכותו".

לדבריו, גפן לא עסק רק בהוראה אלא גם בחינוך; ובמה שנוגע לחנים, לקישוטים ולתערוכות - הביצוע והמחשבה היו שלו ("והיה בלבי כאש ביערת"). על שיעורים לא ויתר ולא הפסיד אפילו לא שיעור אחד - למרות ההכנות שהוא זה שפיקח עליהן. חג הפורים הראשון. צייר ציורים, הכין את העבודות האלה עם התלמידים עד חצות. החצנה הראשונה בכפר - בחנוכה - נקראה: "לגו זאת הארץ". הבמאי: משה ברקאי. וזאת למרות שלא הייתה עדיין לתלמידים שפה. והוא לא יכול היה לקשור עימם שום שיחה. היו רק שניים שידעו לתרגם: אביבה (זרביב) זק (שהייתה גם הספרנית הראשונה) ואלינו חורי. מי שבעצם משך אותו לעבוד בכזאת מסירות, היו התלמידים והנער. הוא זוכר שבחג-הפורים הראשון יצאו הכול ברונדו מהכפר, יד ביד, והוא יחד אתם, ורקד ומקפץ למרות היותו נכה-מלחמה. "התלמידים נתנו לי את הכוח. מהם שתיתי. הלכתי בכל לבי ונפשי. ראיתי שאני קוצר את מרי עמלי, בעודי זורע עדיין את הזרע..."

שיתוף הפעולה שקיבל מרובם, התבלט גם בלימוד אינטנסיבי וגם ברצון ללמוד. היו תלמידים שלמדו מקצועות עיוניים רבים בארצות מהם באו. שביתת-הרעב המפורסמת שפרצה, הייתה לדעתו של גפן, לא רק בעניין האוכל. השביתה פרצה כדי לתת להם יותר לימודים!! הייתה כמיהה ללמוד יותר!! והוא מספר: "נכנסו אליי ארבעה תלמידים לחדר. 'מה בפיכם?' 'אתה האחרון שאנחנו יכולים לסמוך עליו שיציל את המצב. אנחנו אנשים שלמדנו, רוצים הישגים בלימודים ולא רק לעבוד עבודות חקלאיות. ומכיוון שאתה המחנך, אנחנו מבקשים אותך שתיגש לגרשון זק שיוריד מאתנו את עמל העבודה וייתן שיעורים. אנחנו רוצים 4 שעות עבודה, ושש-שבע שעות לימודים"

לאחר מכן עיצב גפן סטנד גדול ובו קולאו' של צילומים וציורים, והכול תחת הסיסמה: אנו עובדים ולומדים! גפן היה אוסף את כל חומר הלימודים, כולל את לימודי תולדות-האמנות, ומסב אותם להקרנה בפנס-קסם - אירוע גורף, שהיה מושך ומרתק אליו בערבים תלמידים רבים. והוא מספר: "היה לי תלמיד שלא היה שיעור שלא הפריע בו. ובאותה כיתה למד תלמיד אחר, חרוץ ושקדן. לימים, שלח לי ברכה לראש-השנה: 'כותב לך ראובני, אם אתה זוכר אותי. אני לומד באוניברסיטה. נוכרתי בך כמורה וכמתנן; כדוגמה לאדם שידע להתייחס לתלמידים. כי את התלמידים הטובים, שלא הפריעו, אתה מן-הסתם שוכח. אז דע לך שאני הוא זה שישב ליד התלמיד ההוא, שלא היה שיעור שלא הפריע בו"

"היות שאני נכה-מלחמה, הייתי מגויס לצבא במסגרת תרבות-והדרכה, להתייצב להרצאות. אני מגיע למנחם לנגר ואומר לו: 'קיבלתי צו-קריאה לצבא. משמונה עד ארבע אני נמצא במחנה ברמלה. תרשום לך וגם אודיע למוכיר.' נסעתי והתבטלה הרצאה אחת. עכשיו כבר חבל לי מאוד שאפסיד בבית-הספר. באוטובוסים הגעתי בשתיים-עשרה ורבע. באחת-וחצי שיעור. נסעתי באוטובוסים לצבא כנכה. נתתי הרצאה אחת. לא אכלתי; עשיתי הכול כדי לחזור ללמד; אני חייב לאכול משהו. אני מאחר לשיעור בעשר דקות. בא לבית-הספר עם התיק שלי התלמידים שלי בחוץ! פוגש בי מנחם וצועק עליי. אני הלוא הודעתי לך שיש לי צו-קריאה עד ארבע. הלכתי וסיפרתי למורים. ועד-המורים לא ישתוק, אמרו. מנחם צריך לבקש ממך סליחה. מנחם מעולם לא ביקש ממני סליחה ואני לא שבתי להזכיר לו זאת..."

1950 - 1955

"אם אתה מורה," הוא אומר, "זה בוער בלבך, ואתה הולך לבית-הספר לא בידיעה של עול שאתה סוחב עליך. כעשרים ושלוש שנה לימדתי בכפר-הירוק, הוראה זה חינוך עם שליחות."
גפן הכין בעבור לוי אשכול אלבום תמונות מאז היווסדו של הכפר-הירוק. גרשון זק קיבל את פניו כאיש הבונה את הארץ, והיודע לעשות יש מאין. לוי אשכול ראה את הכפר-הירוק כבן-טיפוחיו. ובהיותו כבר ראש-ממשלה, התקיים בכפר-הירוק הכנס הראשון של כל עליית-הנוער. על גפן הוטלה משימה לצייר תמונה גדולה (1.70 X 2.50) של הנרייטה סולד, ובמרומי האמפי נמתח שלט משפט של ביאליק האומר: "לפניכם פרושה דרך גדולה, רחבה." בדרך פגשו גפן ואשתו את לוי אשכול, שצעד לבדו, כובעו על ראשו, ממגרש-החנייה לכנס. הוא הסיר את המגבעת בידו, ועבר לידם ואמר: "השלום לכם?" "שלום וברכה, אדוני ראש-הממשלה."

גפן מספר על התקופה בה לימד את "מסדה" של למדן, ואת הפואמה של שניאור אודות דון אנרייקיס. ועל כך שהציע למנהל ביי"ס דאן, אפרים הייזלר, להפגיש את התלמידים עם היוצרים. התקשרו לזמן שניאור וסיפרו לו על הרעיון, על ההערכה אליו וכו'. זלמן שניאור אמר שהוא מוכן לבוא אם יבוא לקחתו ולהחזירו בטכסי, ושערב כזה יעלה 50 ל"י (משכורת חודשית הייתה אז 50 ל"י). עזבו אותו ופנו ליצחק למדן. יצחק למדן, בדרך לבבית, מזמין אליו הביתה את המורה שמלמד ואת המנהל. באים אליו לרמת-גן. איש לבבי. מסכמים שיבוא בליל-שבת. הוא הגיע לכפר-הירוק, ישבו בביתו של גרשון עד "תוכנית 10". כל המורים התקבצו, והוא סיפר איך נוצרו הפואמות. אחר-כך עלו לחדר האוכל. הייתה מסיבה נהדרת. למדן נחנה הנאה מרובה, ואמר שנתווספו לו שנים של נחת. אמרנו לו: "מר למדן, הטרחת את עצמך, הקדשת לנו ערב, אתה מתפרנס מכתובה, אנחנו רוצים לשלם לך." "רבתי", הוא אמר, "אל תיקחו ממני ואל תורידו ממני את הסיפוק הגדול ביותר. שום כסף לא תוכלו לתת לי, אלא הסיפוק שאני קיבלתי." הוא היה: לב עם אדם!

**"מעולם לא התייחסתי לכפר כאל מקום עבודה,
אלא כחלק מהבית."**

(חולדה רוזנטל)

אביבה זק

אביבה זק - מכל אלפי התלמידים שלמדו כאן במשך 50 שנה - הינה יוצאת-דופן; תלמידת המחזור הראשון ('זהותיקים'); בוגרת הכפר-הירוק; נישאה לאיתי זק (בנו של גרשון); מורה, מתנעת וחברת הנהלת בית הספר.

אביבה נולדה בעיר קונסטנטיין באלג'יריה. עלתה לארץ עם הוריה בסוף שנות הארבעים למושב צרופה שלייד הרי-הכרמל. עו היה רצונה ללמוד. בצרופה עברה שמועה שמראיינים תלמידים לבית-ספר. עמדה שם מכונית. ליד התגה ישב גרשון זק, מאחוריו ישב מרדכי פאיינס, מנהל ביה"ס בהקמה. היות שכאה מבית-ספר קלאסי באלג'יריה, לא שמה ליבה לנהג, אלא הסתכלה רק בזה שיושב מאחור. בו-במקום בחגו אותה קצת במתימטיקה, קצת בעברית, ומייד אמרו לה להתייצב בכפר-הירוק.

בימים ההם בארץ היה הכול תמים. היא הגיעה מצרופה עם עוד שני תלמידים עם רצון עז ללמוד. הכפר מנה שתי קבוצות. בקבוצה א' היו עולים חדשים ממש, ובקבוצה ב' - בני-מושב, ביניהם חבורה גדולה ומנובשת של נערים מיוגוסלביה. אביבה התקבלה לקבוצה ב'. לא היה ריצוף בחדרים, לא דלתות, לא חלונות, לא חשמל. הכפר-הירוק היה בתהליך בנייה.

לכפר-הירוק נתקבצו ובאו נערים ונערות מ-22 ארצות. הביתה נסעו פעם אחת בחודש, לפעמים פעם בחודשיים. הקשר עם הבית היה על-ידי מכתבים. 60 תלמידים היו בכל קבוצה, ובסך הכל 120 תלמידים, 4 בנות, ולפעמים - 5 בחדר. לכל אחד היה רכוש שיכול להיכנס למדף אחד בארון. בחדר-האוכל הייתה תלויה מפת-העולם, עליה הצלומים של תלמידים שונים, עם חיצים לארצות מוצאם. במציאות של אז ידעו כולם שכאן יוכלו להתקדם. היה ממש צורך פיזי ללמוד, וקודם-כל, עברית! בימים ההם התייחסו לקשיים אחרת. לא היה אז פער גדול בין היישובים שמהם הגיעו כולם לבין הכפר-הירוק. וכאן הייתה כוונה ליצור את הדברים הטובים ביותר. לא התלוננו לא על הקשיים ולא על התנאים. כל חידוש היה עבורם חג: דלתות, חשמל, וכד'.

המוטו של גרשון היה: 'המקום הוא בית'.

הייתה מטרה - ליצור מגע ושיתוף עם נוער ישראלי, ומטרה נוספת - לבחון אפשרות לפתוח כאן בית-ספר תיכון, כי הלימודים היו בראש מעייניהם. נער אחד מן היוגוסלבים אמר: "לא פלא שאביבה היא התלמידה הכי טובה, יש לה מילון."

חתרו לעצב תרבות ישראלית. הבנות קיבלו חולצות כדי לרקום (לימי שישי), וכל בת רקמה חולצה לעצמה וחולצה לאחד הבנים בקבוצתה. העיקרון היה שחוגגים כל חג. והיו חגיגות מדהימות!

הייתה מועצה משותפת לשתי הקבוצות ומזכירות משותפת. מהר מאוד השתייכה אביבה לאלה שקובעים. הנוער האמין באופן מוחלט שיש לו זכות להחליט ויכולת להחליט. גרשון ידע במחיר ויתורים שוויתר - לתת לתהליכים ולהכרעות להתרחש באופן בו בני-הנוער חשו שהם אלה המחליטים. הוא חינך אותם ושיכנע אותם; הוא סמך עליהם והאמין בהם. למשל: יום אחד אמר להם שהכפר מונה כך וכך דוגמים,

1960 - 1950

ושצריך לכבוש עוד שטח ארמה נטוש ועוזב מעבר למסילה, ומי שיחרוש את 300 הדונמים - לו יהיו. כך התגייסו כולם לעבודת החריש על חשבון הלימודים... (כל הכיתות ריקות והכיסאות על השולחנות) - כיבוש השממה וכך צורפו השטחים שמעבר למסילה לשטח הכפר.

וכיצד קמה הבריכה? ועדת-הספורט טענה שהבנייה יקרה. ושם לא ידרו לעזור, זה יתייקר יותר. וזה, חבר ועדת הספורט, היה מעיר את הנוער בארבע לפנות בוקר כדי לעזור. להשתתף בעשייה, בעבודה (גרשון עצמו בדק את המקפצה, כשהבריכה ריקה (!) אם היא נושאת את משקלו תישא את משקלו של כל שוחה בבריכה). היום הכול בנוי. כולם באים אל המוכן. אז בנו הכול ביחד. עשו הכול יחד. בחורף 51 הוצפו כל המעברות. גרשון שאל: "מה אנחנו, כיישוב, יכולים לעשות?" הוחלט לאמץ קבוצת ילדים מהמעברות. נשאלו שאלות: האם לפנות חדרים עבורם? האם כל חדר יאמץ ילד? הובאו כ- 20 ילדים, ואביבה מונתה כאחראית להם.

החבורה היוגוסלבית, שנקראה כך משום שקיבלה חינוך קומוניסטי, השפיעה על אורח החיים בכפר; החדירה רוח מרדנית. היה ויכוח בכיתה באשר לאיחוריהם. החבורה יצאה מהשיעור בהפגנות והפכה את הנושא למלחמת בני-בנות.

בריאשית שנות ה-50, בתקופת-הצנע, המזון היה דל ביותר. 'שביתת-רעב' פרצה בקבוצה ב'. הובילו אותה הבנים שהתלוננו על האוכל המועט והלא-מספק בתקופת ההתבגרות. נהוג היה שארוחת-הערב התחילה בשעה מדויקת. קראו את העיתון היומי, ואז התחילו לאכול. מאחר שהמיד כולם היו מתחילים לאכול יחד, היה זה מראה מאוד דרמטי כשקבוצה שלימה לא באה לחדר-האוכל! הורצו אליהם שליחים שאמרו שמחכים עם קריאת העיתון. נכנסה לתמונה מזכירות הקבוצה השנייה, שהיוותה את מזכירות הכפר והפכה להיות מתווכת. באותו ערב לא באו השוכתים לאכול. למחרת בבוקר הלכו לעבודה וללימודים מבלי לאכול. לפנות ערב גרשון בא לאביבה וביקש לכנס אסיפה באחד מחדרי המגורים. הופיעה גם מזכירות הקבוצה השנייה. התנהלה שיחה על המצב בארץ, ולאחריה נערכה ארוחת סיום השביתה, ארוחה שכמוה לא אכלו מומן.

גרשון ניגש אליה פעם ושאל: "מה את רצינית כל-כך?"

והיא ענתה: "החבר'ה עוזבים אחרי שנתיים."

"ומה אתך?" שאל.

"אני רוצה להיות מורה."

"או מה הבעיה?"

והוא רשם אותה לסמינר בגבעת-השלושה. שם למדה ארבע שנים. בשנתיים הראשונות נשארה לגור בכפר. לאחר חמש שנים (לימודים, צבא, עבודה) חזרה אביבה עם משפחתה לכפר (היא נישאה לאיתי וק, בנו של גרשון). איתי זק התחיל את עבודתו בכפר כמדריך, אח"כ כמרכז הדרכה. הוא לא הסתפק בעבודה החינוכית בפנימייה: הוא היה מעורב מאוד בחשיבה וכעשייה בבית-הספר. אביבה התקבלה כמורה.

בשובה נראה לה הכפר-הירוק גדול הרבה יותר. הבנייה התרחבה. כבר היו ארבע קבוצות, והיה כאן בית-ספר תיכון-חקלאי. הרגישה שחזרה הביתה. כשהיו שואלים אותה, "מאיפה את?" הייתה עונה: "אני מהכפר-הירוק." ונענתה בתמיהה: "אבל הכפר-הירוק זה בית-ספר?"

מאו ומעולם, נתאוותה אביבה להיות מורה. והיה לה מין ביטחון-פנימי ביכולתה ובהצלחתה. היו עדיין בכפר הרבה עובדים שהכירו אותה כתלמידה, אולם בשובה התקבלה במאור-פנים, והשתלבותה בכפר-הירוק הייתה חלקה.

ממחצית שנות-הששים ואילך גדל הכפר במבנים ובאוכלוסייה. גרשון היה אז בשיאו, והכפר-הירוק היה בתהליך של שינוי תמידי. נשאלו שאלות חדשות, ואותרו ונבדקו צורכי המציאות בארץ, ונמצאו תשובות בתחומי החינוך והלימוד.

בכפר הייתה אז כיתה תלת-שנתית. לוי אשכול, שהיה אז ראש-ממשלה (בינו ובין גרשון שררו יחסי ידידות חמים), הציע לגרשון לא להוציא מהכפר-הירוק את הנערים בתום שלוש שנים. ואביבה נקראה להציע תוכנית לשנה הרביעית. מבנה התוכנית היה כזה: הגער מקבל במשך חצי-שנה תוכנית לימודים ייחודית, ואחריה - למשך חצי-שנה נוספת - מצטרף לעבודה בקיבוץ. בסיום הוא מקבל תעודה של 12 שנות לימוד. לשם מימוש התוכנית נוסדו מורים לצרכים מיוחדים. שעות ההוראה היו ארוכות, אך כולם סיימו את הפרוייקט בנאווה.

מלחמת ששת-הימים. הכפר-הירוק (תלמיד י"א, י"ב) נקראו לגיוס-פתע. התלמידים יצאו מהכפר לגייס מילואימניקים ובידם צו 8. היו מביאים את הצו לאנשים הביתה (לכל מקום בארץ). היו הורים שהצטרפו לבניהם בתרגילי הגיוס, והיו הורים שלא הסכימו. כאן התגייס הכפר לצרכים הממשיים של המדינה.

במלחמת ששת-הימים אסף גרשון את התלמידים הערביים במרפסת ביתו, כדי להסביר להם וכדי לדווב אותם (הייתה לו רגישות גבוהה). הוא נתן להם אפשרות לנקו אליז את הקשיים שלהם). אחת הנערות אמרה לו, שהיא לעולם לא תתחתן ולא תלד, כי היא יודעת שלחיות בארץ מפרצלת זה קשה מאוד...

ובכלל, במקום שבו צוות העובדים היה קבוע שנים רבות, הייתה תחושת בית. אותה תחושה שהמורים רצו להעניק לנוער. חשיבות רבה הייתה לעובדה שאנשים עדים להתפתחות המקום, עדים ושותפים - בתוך המאבקים השונים, בתוך החיים האינטנסיביים.

זולת שהות של שנים אחדות בארה"ב - לשם נסעה עם משפחה (לצורכי לימודים) הרי שמאו הקמתו של הכפר-הירוק ועד ימינו אלה, אביבה למדה כאן, לימדה ומלמדת, ותורמת ממצחה ומחיוניותה.

חולדה רוזנטל

"אני שומרת אמונים לכפר-הירוק כי הוא מקום מאוד ייחודי. כאן ההתייחסות לתלמידים היא מאוד מיוחדת. הבסיס הוא תמיד הילד. במשך כל-כך הרבה שנים הצלחנו לא להפוך לבית-חרושת לציונים, ויחד עם זה להביא ילדים, שבמקומות אחרים נמנעה מהם האפשרות לימינו מלא של יכולותיהם, ליד הישגים מרשימים. כשהתקבלתי לעבודה, כבר בשלב הראיון, מה שקלטתי זה לתת לילד את הנשמה. חולדה - עדיין מורה בכפר-הירוק, משנת 1957 מלמדת אנגלית וגיאוגרפיה. אבל תמיד הייתה בראשונה מחנכת. לדעתה, המורה המקצועי, אם הוא לא מחנך - הוא לא מורה בכפר-הירוק.

באה מירושלים לרמת-השרון בעת שזו הייתה עדיין מושבה קטנטונת. בפגישה הראשונה נראה לה הכפר-הירוק כמו קיבוץ, כמו בית, כמו משפחה אחת גדולה. הוא היה בנוי בצורת ר' של בתים חד-קומתיים; והוסיפו להם את הצריף הירוק שקודם בדקו אותו אם הוא עמיד לחום ולקור. מנהל בית הספר, מנחם לנר, היה כמו חבר ואבא. הכפר היה נקודה-חן ירוקה ויפהפייה. שדות ופרדסים עד האופק. ללכת לשם זה היה כמו טיול-שנתי. וכבר הייתה אז בריכה. וזה היה דבר יוצא-דופן לתלמידים. "מצד אחד, " אומרת חולדה, "הכפר-הירוק היה כמו סוף העולם. אבל בתוכו זה היה בית. והיינו מוכנים לעשות למענו הרבה. גרשון - על ארוחה מפתה - נרם לנו ללכת אחריו לכל ניסוי שהוא יזם בשמחה ובהתלהבות..."

האוכלוסייה הייתה של ארץ-ישראל-היפה. תלמידים שלא כל כך למדו, 'הילדים המרדניים' כך קראנו להם.

היתה חדרות יצירה בתוך בית-הספר. כולם נסחפו אליה. היכולת להעניק לילדים ולתת להם להרגיש שהם אחראיים. לגרשון זק הייתה היכולת לסחוף אנשים."

"אני זוכרת שסיימתי מחזור מסוים שלימדתי אותו 4 שנים. כשהם גמרו את הכפר ויצאו לצבא, ידעת שרכשו כאן ערכים וכישורים שיאפשרו להם להיות בני-אדם. אותו מחזור הלך למלחמת יום-הכיפורים. הקשר הגנפשי היה כל-כך חזק, שהייתה לי הרגשה שאת הילדים שלי עצמי אני שולחת למלחמה. אימא של אחד מהגופלים מתלמידי הכפר ביקשה שיקברו אותו בבית-הקברות קריית-שאול, הכי קרוב לגדר של הכפר הירוק, הכי קרוב לרפת."

"ואני חייבת להגיד גם את זה" אומרת חולדה. "מאמצע שנות השבעים עד אמצע שנות השמונים היו שנים אחרות, קשות; חילופי מנהלי-כפר ובית-ספר היו מהירים ביותר, והייתה תחושה של חוסר מנהיגות, של אנדרלמוסיה. לא ידעת מה נדרש ממך, לא ידעת מה לעשות. זו לא הייתה תקופה של חום אנושי. ומה שהעיד על כך יותר מכל היא העובדה שאנשים שלמדו פה בכפר, שלא כבתקופות האחרות, לא חזרו.

"היום אני מרגישה בכפר אומנם בדרך אחרת (כי החיים הם אחרים) שוב את הנכונות להשקיע בילד. הרבה יוזמה, ניסויים חינוכיים חדשניים המקנים את ההרגשה שהשמים הם הגבול. התלמידים נהנים גם מאיכות חיים, מהטוב שבטוב. קיימת גם איכות חיצונית וגם איכות פנימית. משהו משובב את הנפש, אפילו מפעים. אתה שוב רואה כיצד האישיות של התלמידים נפתחת וצומחת. זאת משיגים גם דרך החום האנושי והיופי החיצוני והירוק המרגיע. ושוב נפתחות כל האפשרויות. האתגר כיום הוא להתאים את הכפר לעולם המודרני מבלי לאבד את הייחודיות." השילוב הזה מהווה מקור משיכה, ולכן" והיא מוסיפה: "לכן הם גם באים לכפר בהמוניהם."

ולקראת סיום -

"לפני שנים רבות הייתי לעיתים לוקחת את הילד שלי ובאה לכפר לעבוד. כי כאן היה חלק מהבית שלי. זה היה המשך של הבית שלי. מעולם לא התייחסתי לכפר כאל מקום עבודה, אלא כחלק מהבית. הייתה תחושה בכפר, וכיום היא מאוד חזקה, שאנחנו צריכים להשגיח על מי שנמצא פה, שצריך להגן על המקום הזה. זה העניין!"

עזריה בהן

הגיע לכפר הירוק בשנת 1954 כמנהל המשתלות (שהיו בהן באותה שנה צמודי נוי ופרי) עם תכנון להקים את המטעים של הכפר הירוק. עזריה הגיע לכפר לאחר שסיים את שירותו הצבאי במדרשה החקלאית של הנח"ל. הוא הספיק, על-פי המלצתו של לוי אשכול וצוותו, לעבוד במדור המשתלות של משרד החקלאות.

בפגישה הראשונה הביט בו גרשון כבנער, ולא האמין שזה הנער יוכל לרכז בידיו את ענף המטעים. זאת, למרות שהיו עימו המלצות "מפה ועד הודעה חדשה". ובשנתו השנייה החל את עבודתו בהכנת המטעים של הכפר הירוק.

בבואו בפעם הראשונה לכפר הירוק ראה לפניו ישוב צעיר, עצים קטנים, אדמה שוממה; ראה פנימייה, נוער ישראלי צעיר ומגוון. התרשם מאוד מחברי עליית הנוער (הוא עצמו היה חניך עליית הנוער בשפיה). הכול היה מקסים בעיניו. הרגיש שכאן הוא רוצה לחיות, ושלנוער הזה הוא רוצה להתמסר. גרשון העמיד לפניו אתגר, שבו רצה להוכיח את יכולתו. לא היה אז כלום. תפקידו היה להדריך ולרכז את הנוער, בנוסף להקמת המטע, יש-מאין.

הוא הלך לשטח לראות ולתכנן, וכך תוכננה העבודה: מטע נשירים (40-30 דונם); תפוחים, אגסים, אפרסקים, שזיפים, מישמש. כרם - יחידה של 25 דונם. סובטרופיים: אבוקדו, מנגו, גיאבות, אנות, שסק, אפרסמון, ומאוחר יותר - מטע פקאן. שנה או שנתיים אחר-כך תכנן הפרדס.

בשנה הראשונה אירע דבר מעניין. במסגרת שנת הנטיעות המשיכה המשתלה לפעול, ועזריה ניצל שטח ונטע זנים רבים של ורדים, מכל זן 5 שיחים. מקום זה משך בקסמו את כל הנוער ובעיקר את הבנות. השתרש אז נוהג בכפר: לקטוף ורדים לעובדים, בעיקר בסופי-שבוע.

בעת ההיא ביקר בארץ ראש-ממשלת בורמה, אונגו. במסגרת ביקורו הגיע אף לכפר-הירוק, ולכבודו הכינו כאן זר עם 80 זנים של ורדים!

אחרי שנתיים כבר לימד מטעים בבית-הספר, ובמקצוע זה הכין לבגרות. בהערכה רבה התקבל כמורה, וכמובן הצליח בגלל ניסיון המדרשה. את חומר הלימוד היה ממחיש לתלמידיו על-ידי דוגמאות מעשיות. הוא נחשב למס' 1 בארץ בנושאי גיוס, הרכבות, החלפות זנים וחיגור. המטע תחת שרביטו היה לשדה ניסוי מרכזי בארץ למדריכים חקלאיים ולחוקרים.

עשר שנים חי עזריה בכפר בגפו, עד שהתחתן וקיבל דירת שני חדרים. את זמנו הפנוי ניצל לציד, לפיסול ולגילוף בעץ זית ולכתיבה בעלון 'הנוטע'. הוא נדע כאחד מבעלי המקצוע הטובים בארץ.

עזריה אומר: "הכפר הירוק זה המקום בו נטעתי שני-שליש מחיי - ארבעים וארבע שנים. זה אורח-חיים, זה הבית; המשפחה כולה גדלה בכפר הירוק. הכרתי כל עץ ועץ. ליוחתי הכול מהתחלה. העץ משנה צורה ולובש צורה בעונות השונות. הייעוד היה - יצירה. להנחיל אותה לנוער ולהלחיב. ראו בי את המפקד ההולך בראש." ואכן, הבנים והבנות היו שותפים להתלהבות. הייתה בהם גאווה יחידה.
עזריה דייקן, פדנט, מסודר; הכול כתוב ורשום. היו תקופות שבהן שלט על 350 דונם מטע, והפרדס היה קרוב ל-500 דונם.

"השם שלי" הוא מסיים "הפך להיות עזריה כהן הכפר-הירוק. הכפר הירוק זוהי זהותי."

הנפר שלי / ציפי סנה (אם-בית)

לכפר הגעתי בתום שירותי הצבאי, ביוני 1951. היה זה אך טבעי בעיניי שאפנה לטיפול ולהדרכה של בני נוער, עם העלייה הגדולה של שנות החמישים, כשהוקמו מוסדות ופנימיות לקליטתם. בבואי לפגישה עם מנהל הכפר, גרשון זק, הוא ישב על עגלה רחומה לפרדה, חבוש כובע רחב-שוליים, וביקשני להצטרף אליו למסע להכרת הכפר, הפנימייה, המשק החקלאי, ביה"ס, חדר-האוכל, ה"אמפי" (האמפיתיאטרון) אולם הישיבות עם השולחן האובלי, המרפאה וחדרי-החולים בצריף הירוק בדרך למשק. חלפנו גם על-פני מספר בתים קטנים של עובדים: של מנהל הכפר, מנהל ביה"ס, מרכז משק, ורוב מרכזי הענפים, בהם הרפת של סוסקה, הדיר של בונה, ויתר הענפים. זאב זמירי היה אז מרכז-משק ומורה לגידול בקר.

הנוער בא מעשרים וארבע גלויזות. עדות לכך הייתה התמונה הגדולה, המרכזית, בחדר-האוכל, שיצרה מעגל פורטרטים של בנות ובנים, נציגי הגלויזות, והסיסמה הייתה: "מקיבוץ גלויזות למיוזג גלויזות". הצילומים היו של גרשון גפן, המורה לתנ"ך ולספרות, שהיה אז אחראי על כל הצילומים והפלקטים הגדולים לקראת חגים ואירועים. המטרה בכפר הייתה חינוך לחיי עבודה, לימודים וחברה - על שלושת אלה התבססו חיי הנוער בכפר.

הנוער עבד בכל ענפי המשק, החי, הצומח והשירותים. הגוי היה אומנם בראשיתו, אך השדרה הפורחת של הבוהנייה, שער-העץ הענקי בסגנון סיני והדשאים הירוקים כבשו את עיני ואת לבי. והכול יחד נראה כמקום מקסים ונפלא, מקום שמאפשר לנוער לבנות ולהיבנות.

לנגד עיני עולים פניהם של הילדים ביום הראשון לקליטתם. ההתרנסות הגדולה אל הבלתי-נודע; איך יהיה, עם מי יהיו בחדר, ולילה ראשון בלי אימא, והגעגועים הגדולים למשפחה, לאחים ולאחיות, ולכל מה שהוא הבית.

בכפר נעשו מאמצים גדולים כדי שלכל תלמיד תהיה פינה אישית שלו, ליצור אווירה חמה עד כמה שאפשר בתנאי פנימייה, להעסיק אותם בשעות הפנאי, ולפתח את אישיותם לבנרות ולעצמאות. והסתגלותם הייתה על פי אופיים: מי יותר ומי פחות.

היו אז קשיים רבים ובעיות חברתיות לאין ספור. בעיקר בשל המנטליות השונה של בני הגלויזות השונות, אך עם הזמן נוצרו התקשרויות חברתיות של אלה עם אלה.

זכורים לי לילות-השבת עם ההכנות לקבלת-השבת. הנוער והמבוגרים כולם בחולצות לבנות. חדר-האוכל עם המסות הלבנות, עם הנר הדולק, "תוכניות-העשר" (שנקראו כך על-פי השעה בה הוצגו), כשבכל פעם קבוצה אחרת אחראית להן. ריקוד הרונדרו, שבראשו היה גרשון וק המוביל, וכמעט כולם הצטרפו; וריקודי-העם שנמשכו עד חצות...

שמות אחדים נחרתו בזיכרוני בגלל תפקידם או ייחודם: משה עיש, אליהו חורי, זוהר, אביבה (זרביב), זק, נורית פיטיה, נעימה ועליזה דהן, אלכס, ריבה, משה לנגברג ונינה הרפתנית. ועוד רבים ושבים ששמענו עליהם גם אחרי שנים בכל מיני תפקידים נכבדים בחברה הישראלית.

ב-1953 הגיעו לכפר גם בני נוער ישראלים מכל פינות הארץ, להתחנך ולחיות בפנימייה שנודעה בין הפנימיות היפות בארץ, ודרך חינוכה מהמתקדמות ביותר. מועצת-התלמידים שקמה ונוהלה על-ידי גרשון ועוד ירד נער או נערה מהפעילים והבולטים בחברה, מועצת תלמידים זו התחילה את פעילותה מראשיתו של הכפר.

אני זוכרת אותם ימי הכנות למסיבת הסיום של השמיניות, והידיעה שאו-טו-טו נפרדים, וכל אחד הולך לדרכו. מתרנשים, בוכים, וזוכרים, מה שבטוח - בעוד שנה ניפגש בפורים בכפר.

ובאות קבוצות נוספות ללמוד ולהתחנך בכפר. זכיתי ללוות קבוצות אחדות מאילו מחמישית ועד שמינית; מנערותם ועד בחרותם וצאתם לצבא ולהתיישבות ביוטכחה וכיפתח, עם ברכה גדולה בלב שיצליחו בכל אשר ילכו.

והנה חלפו 37 שנים של עבודה רבה, קשה ומעניינת מאוד. הרי כל אחד ואחד מהם הוא עולם ומלואו. עם חלוף השנים אני מנסה לזכור סיפורים, חוויות - ויש הרבה! היו שביתות, היו מתאות, אך הייתה זו זכותם של בני-נוער שלימדו אותם זכויות וחובות. וכשהם באים לפגישות-מחזור, הכול כאילו היה רק אתמול.

עם הזמן גדל מספרם של הישראלים, ומספר בני עליית-הנוער הצטמצם. למעשה לא היו יותר עולים, וכולם הפכו מיקשה אחת. נבנו קבוצות חדשות, הנדילו את חדר האוכל, את המטבח, את בית-הספר, את המרפאה. הקימו ספרייה ספוארת ופינות ישיבת-הלימוד בה. פינת זיכרון לנפלים. בית-התרבות, הבריכה, והגני שגרל; העצים והשיחים שגדלו וכיסו כל חלקה בכפר. השנים שחלפו הביאו עמם שינויים ותמורות, אך **הכפר-הירוק עומד על תלו!** וממשיך לעשות את הדבר שלשמו הוקם: הינוך לעבודה ולאורחות טובה:

אחרי שנים רבות, קשות אך פוריות - מולם היו בני!

1950 - 1955

בירי (זאב ברעם)

ירושלמי. היה חבר קיבוץ צרעה. הגיע לכפר הירוק (אחרי פגישה עם גרשון זק בנווה אילן) ב-1956 - כמדריך חינוכי. הייתה זו לו פגישה ראשונה ומרשימה עם הכפר הירוק. הכול נקי, מסודר, פונקציונלי. תנאי-חיים מעולים. מדשאות, ירק. הכפר מרחיב בניקיונו. כל דבר נעשה בתשומת-לב. לדבריו, מה שהדחים אצל גרשון היה מידת המעורבות שלו בכל דבר, בעיקר - בנושאי החינוך.

כמדריך-חינוכי היה על בירי להשגיח על הלימודים ולפתור סכסוכים. הגיעו לכפר ילדים בעלי יכולת, ופעמים רבות, ילדים שהחינוך שלהם בבית-הספר לא עלה יפה. וגם נוער ערבי הגיע. נערים ערביים מכפרי המשולש ומהגליל החלו ללמוד בכפר, והפכו עד מהרה לחלק מהמציאות היומיומית. הם דיברו עברית גם בינם לבין עצמם. ב-1956, בימים הראשונים של מלחמת סיני, תלמיד בשם חאלד דיאב, שהיה בשביעית, יצא מטעם הגדנ"ע לעזור במחסני-חירום. התלמידים הערביים החזיקו או את הכפר-הירוק. כשעבדו בהעמסת מספוא לרפת, שמעו על ניצחון ישראל בסיני. אחד הצעירים "השוויץ" איך אנחנו מנצחים!". נוף בו דיאב: "אחים שלך נהרגים, בני עמך". בכפר-הירוק הם לא נותקו מן הזהות הלאומית שלהם, וחגגו כאן את כל חגיהם.

הרבה מן הבוגרים הערביים הגיעו לתפקידים בכירים בתחומים חברתיים, והקשר נשמר כל השנים. במשך שנים, מספר בירי, ניסו להכניס תלמידות ערביות לפנימייה. אחד מבוגרי הכפר ניהל בית-ספר בערה ובערעה, פנינו אליו ואמרנו לו שאנחנו רוצים לשלב בכפר נערות ערביות. לבסוף קיבלנו שתי תלמידות: סאכינה ואכלאס. אחת מהן נערה יפהפייה. כל הזמן הייתה הקפדה על הזהות הלאומית. היה בכפר גם מורה לחקלאות מטייבה. לגרשון הייתה תפישת, שאם הוא רוצה ליצור חינוך נכון לסובלנות, אין הוא מצפה לקבל בכפר כמות אינסופית של ערבים. אם הוא רוצה שייקלטו נכון, שיהיה מינון ראוי. הייתה לבירי כיתה מפורסמת, כיתה ששמה הלך לפנייה: "כ 28. נערים אלה "לא הסתדרו" עם לימודים, אבל היכולת שלהם הייתה אדירה, והם היו מקובלים מאוד בחברה. בירי ידע שלא ניתן ללמד אותם בדרכים רגילות. השפה האנגלית, למשל, נלמדה באמצעות קריאת ספרות. כדי ללמוד תולדות עם-ישראל ואזרחות, עלתה הכיתה לירושלים. כל תלמיד נצמד למשרד ממשלתי וכתב על חוויותיו. נערך ביקור בכנסת. שבוע ימים התגוררו בירושלים, וסיימו בטיול במדבר יהודה. היתה גם רומנטיקה. דווקא את הווגות עודדו. הייתה פעם תלמידה יפה מאוד, אך לבישה היה אקסטרווגנטי, והחבריה התחילו להציק לה. אמרו לגרשון, "למה אתה מרשה לה ללכת ככה?" והוא ענה: "אתם לא יכולים לעשות דבר בעניין זה. היא חיה בכפר ומקיימת את כל הכללים."

בירי זוכר את תחושת ה"יחד" של ציבור העובדים והמורים שחיו בכפר. מעין קומונה קטנה. היה הרבה "פרנוק" בין צוותי העובדים והמורים. כל אחד, בתחמו, עשה את המירב. מן הדברים הזכורים: לאחר ארוחת ליל-שבת מתאספים במשטח שליד חדר-האוכל, יושבים, מדברים - מבוגרים וילדים. גם ליל-השבת עצמו היה ייחודי. קבלת-השבת - מוצר מיוחד של הכפר-הירוק, שחיה לו כמה להתברך. בוגרים רבים תרמו ותורמים למדינה. בפגישות אקראי בין בוגרי הכפר השאלות הראשונות תמיד הן: מה שלום הכפר-הירוק? או: מה שלום פריץ? וכד'. ויכולים הם להיות בוגרי-כפר ממתחורים שונים, ועדיין יש להם שפה משותפת. ומה עם נוסטלגיה? השנים היפות ביותר בחיי היו בכפר-הירוק - זה המשפט שלי, אומר בירי. זה עיצב את החיים שלי. זה נתן לי ראייה לגמרי אחרת.

מאגדות המקום

האדם בכפר, נמדד בשלושה ערכים: לימודים, עבודה וחברה תרבותית ומקבלת. וגרשון היה זה שהטביע ערכים אלה. הוא ניסה לחנך את הנוער לשמור על השקט בכניסה לחדר-האוכל. ועת ארוכה היה עומד בפתח ועושה: ששש...

לאחר זמן-מה הניח שם טייפ שהשמיע: שששששששששששש...

(פולי)

0550 - 1950

פולי (ישראל פוליאקוב)

פולי למד בכפר-הירוק בין השנים 1955-1958. נולד בירושלים. עבר עם משפחתו ליפו, לחוף הים התיכון. תניך השומר-הצעיר והפועל בת-ים. הוא לא יכול לחיות על הר, ולא להיות רחוק מן המים, אבל אהב את האדמה כמו איכר.

משום שלא התקבל לבית-ספר לקציני-ים בעכו (עקב ליקוי בראייה), בחר בחקלאות. הזיכרון הראשון שלו מהכפר-הירוק הוא ישיבה על מדשאה גדולה ליד חדר-המורים והמשרדים. קהל רב של הורים וילדים שזה עתה הגיעו כמותו לכפר. פולי לא הכיר איש (זולת חבר אחד מחולון). החיבור בין הנערים היה מהיר. ההורים בימים הרחוקים ההם לא דאגו. לא היה טרור, לא חששו מתאונה, ופולי לא היה ילד מפונק. חיי החברה בכפר-הירוק היו מלאים. מצא חברים חדשים. הוא זוכר כאילו נכנס לגן-עדן. "היית לבד" הוא אומר "בזכות עצמי, בתוך חבורה שהיה להם המון במשותף".

פולי היה בעל כשרון חיקוי טבעי, שבא לו מן השכונה ביפו, שם גרו בשכנות עדות שונות של עמך-ישראל. פולי בא מבית אשכנזי-ישראלי. בימי ששי היו הנשים הבולגריות הולכות ובידיהן טסים עמוסי בורקס. הריחות היו מדהימים, מגרים כל חיך, ופולי היה מתגנב לטעום, מבדיל באיכויות...

הפעם הראשונה שמצא את עצמו על הבמה, הייתה במסגרת חוג דרמטי, בהצגה שהועלתה בכפר-הירוק על-ידי במאי מפורסם. פולי קיבל את תפקיד השטן. משחקו הרשים מאוד. והוא סומן! הוא לא ידע אז שמשחק זה הכיוון שלו בחיים. חנן גולדבלט (בן כיתתו) היה זה שמשך אותו לענייני משחק. וכך הופיע עד הצבא על במת הכפר הירוק: "תוכניות-עשר", מערכונים, שירים, אילטורים. בשמינית העלה הצגת-סיום: "כיפה-אדומה" פרודיה על האגדה, כאשר חברה גדולים ומגושמים ניצבים על הבמה במגפיים כעצי יער... לחנן ולפולי יצא שם של קומדיינים. לכשהגיע שלב המבחנים החקלאיים, הגיעו למוסך. דובוש, מנהל-המוסך, ראה אותם ואמר: "נו, תעלו על הקומביין ותעשו לנו הצגה." פולי נפגע מדבריו וסירב.

להקת הנח"ל באה לכפר-הירוק לעשות חלטורה. יוסי פרוסט, מפקד הלהקה (גם הוא מבוגרי הכפר-הירוק) אמר לחבריו: "יש כאן שניים, חנן ופולי, תיקחו אותם ללהקה." ואולם פולי לא ידע על כך דבר. חנן הוא שביקש ממנו להצטרף אליו לבחינה בפיקוד-הנח"ל ביפו, והשאר ידוע. להקת הנח"ל, התרגולים, סרטים אחדים, הגשש החיוור.

משהו פולחני: כשהיה בלהקת-הנח"ל, והם הופיעו לפני "גרעינים" מבתי-ספר חקלאיים, תמיד עם סיוע ההופעה כאילו רק לזה כולם מחכים, וכאילו להקת הנח"ל היא רק להקת-חימום החלו כולם לבקש מפולי ופחנן לתת את המערכונים שלהם מיתוכניות-העשר" בכפר הירוק...

"אתה חי בתוך הקבוצה" אומר פולי, "אין לך פינה אינטימית משלך. לעיתים אתה יכול לברוח לכל מיני מקומות, מסתובב כל הזמן בתוך שדות, או קרוב למקלחות של הבנות - תחושת החופש בכפר-הירוק הייתה אדירה. לא לבשו תלבושת-אחידה, אבל הבגדים היו דומים."
הייתה לו חברה הכי מקובלת בכפר. מצטיינת בכול. הלכה וקנתה עם חברתה ג'ינס, ונידו אותן לשלושה שבועות. לטיפוסים אינדיבידואליסטים היה ייחוד מסוים, שבא לידי ביטוי בשם או בכינוי. זה נכנס לתוך הפולקלור הקבוצתי. דווקא בגלל הודים בקבוצה, אתה מבליט את הייחוד. אולם, ברגע שהיית יוצא מהשער, כאילו היית יוצא לאיזה מסלול קרבי, למלחמות - כמו הגירוש מגן-הענן, הוא זוכר את המושג: "ארוחת-רפתנים". מסכת שלמה לאורך כל הדורות. לעבודת הרפתנים הייתה תמורה באוכל, תוספת מזון, תוספת שמנת. אחרי העבודה, בביקר, לבוא לאכול ולישון - זה היה תענוג מיוחד. פעם אחת פרץ לא הגיש את התוספת, והם, כמחאה, מרחו את השולחן בריבה והניחו עליו הפוך שולחן אחר.

יש לפולי פינה-חמה בלב למנחם לנגר, מנהל בית-הספר. מנחם לנגר העריך את יכולת המשחק שלו. לאחר הצבא, בעת שהותו ב"תרנגולים", רצה ללמוד בפקולטה לחקלאות. הוא בא לכפר-הירוק, למנחם, לקחת את התעודה. והיות שנתר עוד איזה זמן לסיום השיעור, אמר לו מנחם: "חכה, אני רק מצלצל. אני רוצה לדבר אתך" והזמין אותו לכוס-תה. "נו, מה אתה עושה?" "רוצה את התעודה ללמוד חקלאות." ומנחם, בהומור אירוני, אמר: "שמע, אתה תחסוך כסף, תקנה לך חווה ותבוא בימי ששי לעבוד בחווה" הוא היה מחנך ואדם שהבחין מיד בפוטנציאל האמיתי. אין לפולי ספק שאת עובדת היותו במקצוע הזה, הוא משייך לכפר הירוק.

"הכפר-הירוק לגביי", אומר פולי, "הוא כאילו אני נמצא בערסל שבו תמיד אביב נצחי. לא זוכר חורף, לא זוכר בריקים ורעמים."

מנחם לנגר, מנהל ביה"ס מצלצל בפעמון ביה"ס.

צבי אלון (צבילי)

(למד 56-58; לימד והדריך 70-63)

צבילי הוא בן כפר-ביליו. הגיע לכפר הירוק בגלל התדמית שהייתה למוסד. גם לומדים בו, גם מתנהלים בו חיי חברה עצמאיים, וגם לחקלאות כערך יש מעמד מרכזי. כנער גם שמע על גרשון המנהל. כדברי צבילי, ארץ ישראל של שנת 57 משופעת סיפורים על הפלמ"ח, על הנח"ל ועל "כדוריי". ובכפר-הירוק רוב התלמידים היו עירוניים, שחיו חיים קהילתיים של נוער, עבדו ולמדו יחדיו, מעין "כדוריי" "ראינו בזה יתרון גדול ודבר יוקרתי. היו פה תנאים מצוינים בהשוואה לבתי-ספר אחרים".

צבילי הגיע למקום שהיה בטוח שיהיה לו בו כף. החברה הייתה סימפאטית, מפרגנת, קואופרטיבית, עם אפשרות ביטוי בלתי-מוגבלת. שום תלמיד לא הרגיש את עצמו גדול, בין שהשתייך ל"תיכונית" או ל"תלת". כל אחד תיפקד ב"משבצת" שלו. הייתה תחושה שכל אדם יכול להרגיש את עצמו חשוב, כי מקומו של האדם לא רק בלימודים, אלא בחומים שונים.

צבילי עצמו היה ב"חקלאית". בשביעית, בסוף השנה, בחינת כגרות בכימיה ומתכוננים לבחינת-מגן. יום לפני הבחינה צבילי וחברו, שהיו תלמידים טובים, יושבים ולומדים. נכנס אחד מהכיתה, בחור עם הזמור, שלא למד, והוא מפתה אותם לפרוץ למעבדה לכימיה הנמצאת לא רחוק מן הכניסה לכפר. שם, למיטב ידיעתו, הפקיד דגן (המורה לכימיה) את הבחינות. הוא מראה צרור מפתחות והם הולכים אתו. חשע בערב. צבילי שומר בחוץ. השניים נכנסים. מדליקים גפרורים. אוטובוס נעצר. יורדים אנשים. צבילי לא לקח בחשבון שהגפרורים מושכים תשומת-לב. לרוע המזל ירד מהאוטובוס שומר-הכפר. צבילי בורח. חושב, אולי צריך לתת התראה לחבריה. שב על עקבותיו. רואה מבעד לחלונות את השניים מתווכחים עם השומר. לא היה עוד מה לעשות שם והוא חוזר לקבוצתו. לאחר זמן מגיעים השניים לחדר ואומרים לו, "איפה אתה?! מחפשים אותך! אברם השומר שואל איפה אתה! הוא אומר, שאם לא יבוא השלישי, הוא הולך מחר בבוקר לדגן." למחרת שלושתם יורדים לרפת, למוסך, פוגשים את השומר וניגשים אליו במטרה לנהל משא-ומתן. ואז אברם-השומר מביט בצבילי ואומר: "מה אתה עושה פה?!" הבין צבילי שבעזרתו (הוא היה V.I.P) רצו השניים לחלץ עצמם מצרה. שעתיים של תחינות שלא יספר לדגן עד שהבטיח: "אני אניד לדגן רק מחרתיים, יום לאחר הבחינה..."

הכפר הירוק עיצב נוער שקנה גם ידע וגם ערכים. אומנם מידת הספיגה היא אינדיווידואלית. הכפר עשה "פוליש" גם לאנשים היותר אינדיווידואליסטים. ארבע השנים בכפר הקנו להם ראייה יותר מאוזנת מבחינה חברתית. גם בתחום העבודה, 4 שעות עבודה כל יום עשו את שלהן האחריות הזאת מעצבת באדם תכונות של יחס ושל התחשבות ביצירה, של אכפתיות, של רספקט לעבודה, למאמץ. פעם, בתוך ויכוח, אמר אחד החניכים לצבילי, שבסך-הכול גרשון עושה כאן כרצונו. ענה צבילי: "תשמע, איזה מנהל לא עושה במוסד שלו מה שהוא חושב לנכון? כל המסגרות מתפקדות 'בגדול': וגרשון מנסה לעשות הכול על-ידי שכנוע." מבחינות רבות, זה שמנהל מנסה לשכנע את הגומים ב"צדקתו" דרך מזכירות הכפר וזה כשלעצמו דבר חיובי מאוד. גרשון היה איש-חינוך, וידע באילו כלים להשתמש. והוא לא התעייף במשך שנים כה רבות. "החינוך" מסיים צבילי, "הוא משימה מעייפת מאוד".

1950 - 1950

12

אני היה באם שנתה אתה
הואק אשכול
הואק

אני

אני למתן האה
הואק יהיה אשכול ויק

הואק!

אני אשכול ויק

אשכול אשכול - אשכול הוא
אשכול אשכול אשכול אשכול
אשכול אשכול אשכול אשכול

אני

אשכול

אשכול אשכול אשכול אשכול
אשכול אשכול אשכול אשכול
אשכול אשכול אשכול אשכול

אני

אשכול אשכול אשכול אשכול
אשכול אשכול אשכול אשכול
אשכול אשכול אשכול אשכול

1957-1958

עשור שני

1951 - 1960

עדי אלדר (1959-1962)

(ראש עיריית כרמיאל, יו"ר מרכז השלטון המקומי, יו"ר הנהלת הכפר-הירוק.)

בני מחזור ז', חבריו של עדי אלדר, "ייהרג ובל יעבור" - פעם אחת בשנה נפגשים לפגישת-מחזור. כך בחר עדי להתחיל את סיפורו-שלו על הכפר-הירוק.

כבר בכיתה ב', ברעננה, היה חניך ב"מחנות-העולים". היה לו ברור שהוא יהיה חבר קיבוץ. לכן הגיע לכפר-הירוק. "לעולם לא אשכח" הוא אומר, "את הפעם הראשונה שהגעתי לכפר. איך שירדתי מהאוטובוס וראיתי את שדרת הבוהיניות, ידעתי שאחיה שם. השנה הראשונה הייתה לי קשה, הניתוק מהבית; הגענועים בלילה. לא פעם היינו שומעים קולות של בכי. הייתי מנסה להתגבר על הגעגוע, ומטפס ועולה על מגדל-המים, ומשם משקיף ורואה את השכונה שלי, את הבית שלי. השנה הראשונה היא התמודדות עם חברה חדשה, אתה לוחם על מעמדך בחברה."

"הכפר-הירוק" ממשיך עדי, "היה בשבילי ממש הכול. זה לא משהו שמוחקים. הייתה לי זכות לסגור בו מעגל. התמנתי ליו"ר הנהלת הכפר-הירוק כשגרשון זק (ז"ל) היה חבר בהנהלה. אני זוכר את הישיבה הראשונה. איך הוא דיבר! מה זה עשה לו שתלמיד שלו הופך להיות יו"ר ההנהלה?"

רוב המחזור יצא לגרעין למשגב-עם. מתוכם ישנה קבוצה שהם עד היום ברמת חברות יומיומית. עדי מרגיש שהכפר הירוק הוא מגרש-הבית שלו. הוא הבסיס שממנו צמח "לשורה העכשווית שלי", כדבריו. "הייתי בשביעית", הוא מספר, "ובמשך חצי-שנה החלפתי את ברוך, מרכז-המשק הנוגה, שיצא לחו"ל. הפקידו בידי תלמיד את ניהול המערכת המשקית; תלמיד שיושב בישיבות עם רכזי-הגענים, שיכולים להיות הדורים שלו. אין שום מקום בעולם עם אמון כזה בתלמידים שלו."

כשהיה בחמישית היה בין היחידים שקיבל לידייו הגנה של טרקטור. חומנים שהיה עם עצמו בשדה, אם בריסוס אם בקילטור, זכורים לו כרגעים פרטיים, נפלאים. מרחבי שדות, פרדסים, מטעים. אין כבישים. ואולם החיים בצוותא הם לא חיים קלים. נדרש לא מעט ויתור. זה הקסם שבעניין.

עדי היה יו"ר ועדת המשק, הוועדה החשובה ביותר. סידור-העבודה כולל ביקורות. העונש הגדול ביותר היה "עונש-שבת". אם מישהו היה מתרשל, או בורח, היה נענש בכך ששוללים ממנו את הזכות לעבודה. היה מגודה מהחברה. "במחשבה לאחור" הוא אומר, "לא הייתי מאשר עונש קיצוני כזה שעלול היה להוביל להתאבדות". לדבריו, החיים בכפר היו מכבש לוחץ. חיי חברה מאוד אינטנסיביים, עבודה ולימודים. בקבוצה כל אחד מצא את התבניים שלו. חבריו הקרובים של עדי היו - דני צור ז"ל, שנפל בסוריה, ויוסי גלימר, שחי בארה"ב. חיו באותו חדר, ומעולם לא נמאס להם זה מזה.

כלפי גרשון זק היה להם דיסטאנס ומאוד חששו מפניו. עדי זוכר אותו מרבה להסתובב ביניהם, לשוחח אתם. גרשון נטע בהם את הפן הפיליטי, היה מצביע מדי פעם על שלושה או ארבעה חברים ואומר שהם מתאימים להיות שרים הרבה יותר מאלה שבממשלה.

1970 - 1960

"היה מקרה עם גרשון," הוא נזכר "שנתפש חבר מהמחזור שעישן. וגרשון קרא אליו את ועד הקבוצה. הלכנו לדבר על ליבו שלא יעיף אותו מהכפר, כי זה היה אז העונש על עישון. ישבנו אצלו בבית. פעם ראשונה בביתו של מנהל הכפר! וגרשון עשה איזה תרגיל, והציע לנו סיגריות. אחד מהחניכים נענה ולקח. גרשון הבליג ועמד באומץ מאחורי התנהגותו-שלו. בזמנו חשבנו שיש לו משקפת גדולה (המפקד הראשון של חיל-הים), ושהוא משקיף על כולנו מביתו ויודע כל דבר... גרשון חינך אותנו לחיי דמוקרטיה. וההליכה שלו הייתה על חבל דק, בין אנרכיה והפקרות לבין חינוך לדמוקרטיה. עובדה שבכפר-הירוק, בתקופתי, לא היה שום טקס השפלה לחמשושים. גרשון ניתב את זה בצורה כזו שלמשל, לא ידענו מתי המועד המדויק של מסיכת-פורים. בבוקר המסיבה היה מעיר אותנו ואומר שהיום זה היום, ואנחנו היינו מעירים את החמשושים ורוקדים אתם ברחבי הכפר. "באופי שלי" ממשיך עדי, "לא השתגיתי מאז ימי הכפר-הירוק. גם את העירייה אני מנהל כך.

"היו לי" הוא מספר, "שתי אמהות-בית: דורית ומרים לנגר. מנהל-ביה"ס, מנחם לנגר, היה הולך ומחבק אותך. זה אומר כמעט הכול. הוא סייע בכל מה שהיה יכול. ושלושה מדריכים היו לי: בירי, שהיה מדרוך מקסים, וקנה כרטיסים לאופרה לכל הקבוצה (הוא זכה בפרס הגדול בפיס). יוסי פרויסט, שהיו מתארחים אצלו אומנים שונים; ושוקי, שהמבצע הכי גדול שלנו היה לגזום לו את השפם, ולא הצלחנו.

"תמיד חיכיתי ליום שהקבוצה שלי תעשה "תוכנית 10", כיוון שרוב הזמן הייתי על הבמה. זכיתי שאביטל מוסינון יביים אותי. אהבתי להיות פעיל חברתי. מאז שאני זוכר את עצמי, הייתי במרכז העשייה החברתית. חוויה מיוחדת זכורה לי מן התקופה הקצרה שעבדתי ברפת: כשבאו עובדי הכפר ומוריו לקנות חלב, היו מתוויים עליהם ורמי חלב חם היישר מעטיני הפרה, ומעולם לא ידעו מי, "ועדי מנלה דבר נוסף: "בפעם הראשונה שהתעלסתי עם נערה היה על האדמה, בתוך תלם עמוק בשדות..."

"הכיפים הגדולים ביותר היו לרדת מהטרקטור, לקטוף פילפל עסיסי ולתת נגיסה, או לקטוף חציל טרי, לקלף ולתת נגיסה. היה לנו סליק בחדר, בארון, מתחת לבלאטות, בו הבחלנו אבוקדו. כל יום" הוא אומר ומתרגש "זו הייתה חוויה מתמשכת. למושג חברות היה ערך עליון. העזרה שהיינו נותנים האחד לשני בכל תחום. החברות הזאת נמשכת עד היום. אין ולו פעם אחת, שאני אעבור ליד הכפר-הירוק והמראה לא יעשה לי משהו. מכביש-גלילות העיניים שלי מתמקדות תמיד בחלון שלי ובמה שהיה מעברו."

"ומה לכפר-הירוק ולאהבת הארץ?" - "האהבה לארץ מתחילה בקשר לאדמה. לאדמה הייתה משמעות גדולה בכפר-הירוק. השורשים שלנו התחילו באדמת הכפר-הירוק."

מנחם ("חמי") שמול 1959-1963

סא"ל (מיל.) טיים משנת 1965; סיים בי"ס לטייסי-ניסוי של חיל-האוויר האמריקאי; עסק בניסויי-טיס כמקצוע ראשי; היה טייס-ניסוי ראשי של התעשייה האווירית וראש אגף מבצעי אוויר עד שנת 1994; כיום סמנכ"ל התעשייה האווירית ומנהל חטי' כלל-טיס צבאיים.

חמי - בפי חבריו - רצה להיות וטרנר כי אהב בעלי-חיים, בילדותו בילה לא מעט בקיבוצים ובכפרים ונקשר רגשית לבעלי-החיים, ובמיוחד לסוסים ולפרות. מצד משפחת אביו הוא צפתי. דוד רביעי בארץ, נולד ברחובות וגר בגבעתיים. לכפר הירוק הגיע מתוך רצון ללמוד בבית-ספר חקלאי. הייתה זו החלטה שלו להיות קרוב לאמו. שניהם נסעו לראות את מקווה-ישראל ואת הכפר הירוק, והכפר-הירוק נראה בעיניו יותר חופשי ומעניין, ופחות קרדר. חמי היה ילד עצמאי והגיע לכפר, ביומו הראשון, לבדו. מן היום ההוא היה זוכר את התלמידים הבוגרים יותר, מסתובבים בחופשיות, בקול, בתנועה; את חדר האוכל - תמונה זו עשתה עליו את הרושם הכי חזק של מקום שאנשים נהנים להיות בו. לדבריו, במחזור שלו הוא אחד מספחי קבוצת חברים שהפעילות החברתית שלהם הייתה בתוך קבוצה, והוא-עצמו היה שייך גם לקבוצה, וגם קצת מבחוץ.

"אני חושב", הוא אומר, "שהיי החברה היו כאן במקום ראשון, העבודה במקום שני ולבסוף הלימודים. היו כאלה שהסתכלו על העבודה כעדיפות ראשונה והיו כאלה שעל הלימודים. והם היו בודדים. באשר לי, מעולם לא הסתרתי את העובדה שבאתי לכפר מרצוני; וגם לא את היותי יתום מאב." (אביו נרצח על-ידי הערבים זמן קצר לפני לידתו.)

שנתיים מתוך ארבע חי חמי בחרר אחד עם ערבים. זה, מטבע הדברים, היה קשה. תמיד יכיל היה לבוא לגרשון ולבקש שינני, אך מעולם לא ביקש. היו לו עימם הרבה מאוד שיחות קשות על הקונפליקט היהודי-ערבי. והוא ממשיך ואומר: "אחד הדברים שהכין אותי לחיים היה לחיות עם ילדים מהמגזר הערבי, להבין עם אחר, אופי אחר, התנהגות שונה. זה היה נכון לעתיד. מול הגויים. היכולת להבין תרבות אחרת, היא יכולת שקניתי כאן, בכפר הירוק."

לדבריו של חמי, התדמית של הכפר הירוק הייתה תדמית חריגה בקרב הבראנזה החקלאית. "הייתה לנו תדמית של עירוניים. אי כפרי בלב אזור עירוני. מקום שבו חיים 'בני-טובים', כי היו פה גם 'חוצניקים'. כמפגשים שהיו לנו פעם בשנה בין בתי ספר חקלאיים הצטיירנו בתדמית עירונית עם ילדים בעייתיים שהמקום פוחר את בעיותיהם. אני יודע שזו הייתה תדמית לא נכונה, כי מרבית התלמידים לא היו שייכים לקבוצות ההגדרה, והכפר אכן היה אי, אך בעל אופי שונה לחלוטין. לא אופי אליטיסטי, ולא כל-כך תחרותי. פה באו לידי ביטוי תכונות נוספות בנושא החברתי: לשאת באחריות של טיפול בבעלי-חיים או במכונות. זה היווה משקל-נגד למול האליטות ולמול הרצון והתחרות בבתי-ספר אחרים,

1970 - 1960

להיות מצטיין. "אני באמת חושב שלנרשון ולמנחם לנגר ולחלק ניכר מן המנהלים והמדריכים והמורים, הייתה חשיבות גדולה מאוד ביצירת האופי והייחודיות אל מול אחרים, ובמניעה של קיצוניות חקלאית כזו או אחרת, שהביאו לידי זה שבסופו של דבר יצאו מכאן אנשים שהם בוגרים בנפשם, עצמאיים, בעלי יוזמה, בעלי חוש אחריות מפותח ובעלי יכולת סמכותית. בקיצור, מנהיגים. אם ארצה לסכם, הכפר הזה נידל אנשים למנהיגים, כמו-גם בנות שנדלו וגודלו למנהיגות."

באשר לזיקתו לכפר הירוק אומר חמי: "בשנים הראשונות אחרי שסיימתי, היה לי קשר חזק. הייתי בא לכפר להניד שלום. זה היה חלק ממני לראות את השדות. זה היה חזרה לאושר, ליסודות. הרגשתי שייכות לבעלי-החיים, לאנשים, למקום. לרדת לעזריה להיפגש אתו, למשה לוי, לגרשון, למנחם לנגר ולאשתו מרים, שהייתה מאוד קרובה אליי. לגרישה, השומר, שלימד אותי לירות... אנשים חוזרים לבארות שמהם שתו: ידע, חברות, ערכים."

"...היומיום הולך ומקשה ומרחיק. כל הזמן אני בגרף עולה של תעסוקה. כבר לא הייתי בכפר הרבה שנים, למעט כנס המחזורים."

לשאלה, כיצד הגיע לטיס, חמי מספר: "הייתי חבר בגרעין המחזור. עוד בהיותי תלמיד נקראתי לבדיקות קורס-טיס טרום-צבאיות. עברתי אותן בהצלחה, ולחברי הגרעין לא הייתה התנגדות שאלך לקורס-טיס. חשבתי שהתרומה שלי למדינת-ישראל תהיה גדולה יותר כטייס מאשר כנחלאי. בתנאי, כמובן, שאני מתאים להיות טייס."

ומה הזיכרון הכי חזק שלך מהכפר-הירוק?

"המון זיכרונות סינולריים", הוא אומר. "רכיבה בלילה על סוסים. החריש עם הדי-פור. לפלח את האדמה. ארוחת הרפתנים בבוקר. תוכניות העשר. ריקודי הקאן-קאן. ערבי-הנוי כאלה ואחרים. חברות אישית עם בנות ובנים. נקודת-זיכרון משמעותית הייתה לי, כשעליתי פעם על מגדל-המים, שם הרכבנו אנטנה בלי שום אמצעי אבטחה. ואני מעדתי ונותרתי תלוי עם האנטנה שנפלה. זוכר את אלוף-הארץ, דני יחס, הודף כדור-ברזל חורק דיסקוס, מעיף עלינו את הכדור-ברזל, שלא נפריע. זוכר את הרכיבה על 'אציל', הסוס של גורי."

הוא ממשיך ולהט בקולו: "הזיכרון שלי מהכפר-הירוק הוא, שאלה היו ארבע שנים שנהניתי בהן מכל רגע שהייתי פה. כשאני מסתכל לאחור כקבוצת-שנים בחיי האישיים, הן היו הכי משמעותיות, הכי טובות, עם ההנאה המרוכזת הכי גדולה, עם הזיכרונות הטובים ביותר. ההנאה של תקופה מקובצת, של זיכרון קולקטיבי; דברים בתחום העבודה. כאן התגבשתי כאדם." והוא אומר עוד: "בהיותי טייס, כל חבריי יודעים שאני בעל רקע חקלאי, שאני מהכפר-הירוק. זה בא לידי ביטוי בעבודת-צוות, בחיי החברה, במנהיגות. וכל זה נרכש פה ולא בקורס-קצינים, אלא טיפה ועוד טיפה יוצרות את הבריכה."

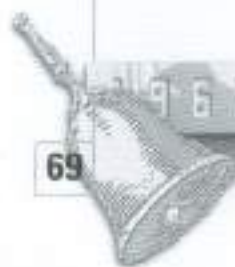
שיחתם של חמישה בוגרים:

דני קמר, ליאור עמירן, גדעון פרמן, חיים דומב (פומה), אבי בן-גל

השיחה עימם נערכה באחד מלילות-השבת, כשהנשים בסלון ואנחנו בחדר צדדי... הם למדו בכפר בין השנים 1960-1964. הדבר הראשון שהיה בפיהם להגיד על הכפר הירוק: "המוטו היה: אנשי העבודה. ערך העבודה. שעות נוספות. כמעט ולא נוסעים הביתה בחופשות." "כשמסתכלים לאחור," אומר דני "רואים שהכפר עיצב אותנו כאזרחים טובים. אהבי הארץ." "כל אחד" אומר פומה "הגיע לכפר מסיבותיו-הוא, וכאן נוצר כור-ההיתוך." וגדעון וליאור מוסיפים: "כל שבת חמישית יצאו הביתה. גם כשיצאנו לחופשה, היינו שבים ונפגשים בתל-אביב." "בחמישית, עדיין ילד," מספר אבי "שלונו אותי למרעה עם הפרות. פתאים אחת מטפסת על השניה, מתרוצצות לכל עבר, איבדתי את העשתונות..." והוא צוחק וממשיך: "הצד החברתי כערך - זה משדו שלקחתי אתי לחיים. היה מקסים. למשל, החינוך לדמוקרטיה; לקחת אחריות על דברים גדולים. גם התחרושה שנתנו לך - שאתה מנהל את חיך בעצמך." היו בתוכם מובילים. דמויות מרכזיות. אך מכיוון שהם נמצאו בקבוצה, הייתה ביניהם מעין ערבות הדדית. הייתה גאווה קבוצתית. העבודה הייתה חלומם. הכמיהה היתה להצטיין בעבודה. החלום היה להתקבל לרפת - שיא המאוויים! לכולם היה זה אתגר להגיע לפסגה הזאת. הם היו מחוור של עבודה, ומרכזי-הענפים ידעו להגמל אותם. לא דיברו על מוטיבציה, אבל היא, כמו מתוך עצמה, עלתה על גדותיה אצל החניכים, המבוגרים, המדריכים ומרכזי-הענפים. אם היית תלמיד רע לא נורא, אבל אם היית מאוחר לעבודה - זה היה נורא.

"והייתה גם עונת-ההתערבויות" מספר פומה "היית מתערב על כל דבר. למשל, מתערב אתך שאני אוכל פרוסת-לחם מרוחה שהנחתי על קן-נמלים או: מתערב אתך על עונה-בכל-ערב, שאני רץ ערום את כל הפרגולה, ואחר-כך עד הפנס של חדר-האוכל" "וכמוזבן שהזמננו את הבנות לראות" מוסיף ליאור. "הנשוא החברתי" אומר גדעון "היה דומיננטי. בכפר היו מחלקים כל ערב עונות. עונות-חנק. אבל, איכשהו, כל הזמן היינו מתהלכים רעבים. עורכים תחרות של פרוסות מרוחות ריבה, שמדביקים אותן לתקרה. פעם אחת העלו אותי מעל החומה לחצר המטבח לסחוב כמה ירקות. בדיוק אז העמידו במקום סיר ענקי של פודינג, והתבריה שלשלו אותי ישר לתוך הסיר..." "כל פעם אני תופש את הכפר בפרספקטיבה אחרת..." "ייתכן שרק השלו אותנו שאנחנו שולטים..."

1960 - 1970

סרט מוקרן בכפר. גרשון עומד מאחור באפלולית ובודק. הסרט מתחיל, ומתחילה מגנינת-רקע. אי-שקט ודיבורים. פתאום נפסק הכול. גדלק האור. גרשון עומד בחזית הבמה ונותן הרצאה אודות חשיבותן של מוסיקת הרקע והכתוביות. הוא בעצם לימד אותך להאזין ולהקשיב. את גרשון כמעט לא היו רואים, אבל הייתה לו נוכחות דומיננטית.

שאלה: "איך זה ייתכן שאתם לוקחים אתכם את הכפר-הירוק עד עכשיו, כשאתם בני חמישים ושלוש?"
"היה לנו חופשי" עונה ליאור "זוכר מכנסיים קצרים, בשדות, מעבירים צינורות. אהבנו להיות אחד עם השני. וגם כשבאנו הביתה פינקו אותנו."

"הכפר הירוק" אומר דני "בעצם קלקל אותי. הכפר חינך אותי שצריך להיות בסדר. ולהיות בסדר, בארץ, זה צרה. בכפר היית חייב להיות בסדר. אם לא בלימודים או בחברה, אם לא בחברה או בעבודה."
"בכפר הירוק" מוסיף ליאור "זה אומר: לקום בבוקר יחד וזלת הרפתנים שקמו בשלוש - ארבע - זה כאילו התחלת את הצבא בגיל 14."

"אין לנו מודעות לגיל" אומר אבי בן-גל. "כאילו שהכפר-הירוק ממשיך עד היום. הדינמיקה היא אותה דינמיקה."

ופומה אומר לפתע: "חדר 6 זה חדר של 'פושטים', תמיד עם בנות. חדר 14 זה חדר של ילדים טובים. התאמצנו להיות בתוך החדר ילדים טובים."

לא היו אז בכפר-הירוק קבוצות הומוגניות. לא היו עניים ועשירים, לא אשכנזים וספרדים. אנחנו מאופיינים בזה שאהבנו את המקום ואהבנו אחד את השני.

אבי בן-גל: "שיעורים עושים כן: יושבים על המיטה בחדר, המחברת והספר על כסא. בחורף, הרגליים בתוך דלי עם מים חמים. אני חושב שזה היה המחזור הראשון שעשה בנרות מלאה."
גדעון: "אהבנו מאוד בעלי-חיים. כמעט לכל אחד היה חתול שחימם לו את הרגליים בחורף. כשפתחת את דלת החדר, היית שומע גרגורים."

והם מספרים על פחלוצ'יות שנעשה לא במיומנות יתרה, והפוחלצים הסריחו למרחוק... הם מספרים שהיו מתאכזרים פה ושם זה לזה, ובמיוחד לחניך אחד שלא היה יהודי ונמנע להתקלח אתם... היה אחד, עמנואל סאלם, בן של שגריר, שהובא לכפר במכונית-שרד, ונהג משי פתח לפניו את הדלת...

בליל-שבת עולים בחולצות לבנות (שהבנות גיהצו) לחדר-האוכל. לפני "תוכנית-עשר" קבוצה חורנית מפנה את השולחנות. 2 אקורדיוניסטים יושבים על הבמה. אקסטזה של ריקודים. סוחטים את החולצות מרוב זיעה בריקודים. מי שרקד בפישוק רחב יותר, היה נחשב יותר, היה מחובר יותר לאדמה לא היה קיים בהם הצורך בפרטיות, תמיד יוצאים החוצה להיות עם כולם.
פורים היה החג של השנה - בהא-הידיעה.

לפני פורים המחזוריים הבוגרים היו באים והופכים את המיטות, שופכים מים בחדרים...
דרורה חבקין עשתה אתנו את 'אנה ומלך סיאם'.

האופנה בלימודים הייתה ללכת עם מחברת 12 דף מקופלת בכיס האחורי. לא היו תיקים. אבל היו גם
היו מבחני-כבוד: המורה לא נמצא בכיתה, ולא מעתיקים!
ביום-העצמאות יוצאים יחד לתל-אביב איוה שלושים חברה. נכנסים לאוטובוס; אוזנים יד ביד. לא
נפרדים, גם לא בעיר. וכשניתקת השרשרת, מחפשים אחד את השני היו מלווים זה לזה כסף ללכת
לסרט. עובדים ברדיית דבש כדי שיהיו דמי-כיס. לא לקחו כסף מההורים. תמיד התרגשות על מרקטור
חדש שהגיע...

גם לגבי המשפחות הכפר-הירוק היה במרכז העניינים.
"הייתם חוזרים עכשיו לכפר-הירוק עם ניסיון-החיים של היום?"
"הייתי חוזר היום," אומר מישור, "אבל הייתי 'שם' יותר על הלימודים."
הנוכחים מעקמים את האף.
דני קמר חותם: "תן לי את המפתח למכונת-הזמן, ואני חוזר עכשיו."

"התלמידים נתנו לי את הכוח. מהם שתיתי. הלכתי בכל
לבי ונפשי. ראיתי שאני קוצר את פרי עמלי, בעודי זורע
עדיין את הזרע."

(נרשון גפן)

מתוך "היום ומחר"

עיתון יומי הכפר הירוק / שנה אחת עשרה

אליהו טלמון:

בישיבת מרכזי הענפים, שנערכה בהשתתפות גרשון, הוא הסביר שכשביל לכסות את הגידעון יורידו את רמת-החיים בכפר, דבר שיתבמא בין היתר במזון. האם הכוונה הייתה לכך, שיתחילו לאסוף מצרכי-מזון מהכולביניקים ויגישו אותם שנית? דבר שהתבמא באיסוף הבצלים מהכולביניקים והגשתם במסע של אותו ערב.

צבי משיב:

אני לא הוריתי לתורן לאסוף בצלים מהכולביניקים. מסתבר שהתורן, אם עשה, עשה זאת על דעת עצמו. אליהו טלמון, מדוע לא הודעת מייד על המקרה והיינו מברדים זאת עם התורן? מיהו התורן? ויותר מזה מיהו זה שזרק בצלים שלמים לכולביניק?

גרשון משיב:

בישיבת מרכזי הענפים דברתי על הצורך באיזון התקציב כלי להעלות את שכר-הלימוד. אם כך, נשארות רק שתי אפשרויות: א. להגדיל את ההכנסות במשק. ב. להוריד את רמת החיים. את ההכנסות במשק אפשר להגדיל בשתי דרכים: א. על-ידי קבלת יבולים גבוהים יותר מכל דונם. ב. על-ידי עבודה-עצמית.

החקלאות נותנת יום עבודה, אבל אינה נותנת רווחים מעל תשלום רגיל של יום עבודה. אם לוקחים פועלים לעבודה הם מקבלים את השכר של התוצרת ולנו לא נשאר כלום. תעלינו להחליט מה עדיף: או להוציא יום עבודה יפה ולא לקחת פועלים לעבודה במשק, או להוריד את רמת החיים. לא שמעתי את עניין הבצל, ועד היום איני יודע, שבצל בתפריס קובע את רמת החיים...

פגישת כתבים עם...

מאת כתבנו לענייני חברה:

אמש נתקיימה פגישת כתבי "היום ומחר" עם אביסל מוסינזון כתב ראשי של "מעריב לנוער". אביסל סקר את הליקויים בעיתון, והציע הצעות מעשיות כיצד לשפר את העיתון. הוא נתבקש וסיפר על כתבי-הנוער, תפקידיהם ודרכי פעולתם ב"מעריב לנוער". לסיכום השיב אביסל על שאלות "מקצועיות" שנשאלו על-ידי הכתבים. הפגישה הייתה מעניינת מאוד. נקווה שפרותיה "ייאכלו" במהרה.

מתוך "היום ומחר"

עיתון יומי הכפר הירוק / שנה אחת עשרה

נמצא הפתרון לסימן-השאלה...

שעת השין מתקרבת...

אחשדרפני המלך הודיעו כי נפל הפור...

היום פורים / כתבה מיוחדת של סופרינו מהרמון הפילגשים.

ושתי מודיעה:

הערב מתכנס משתה הנשים הגדול והמפואר בארמון מלכנו אחשוורוש. כל נשי החצר מזמנות לבוא בשעה 9:30 לפתח הארמון.

המן מפרסם:

נשף הנברים הגדול בשעה 9:30 בארמון המלכותי. דאגו שאיש לא יזהה פרצופיכם. כל פרצוף גלוי יושלך ברוב פאר והדר הו צ ר ה. על החתום: המן וחבר סריסיו.

-פנידא, שר המשקים אשר למלך, מפרסם ומודיע:

לארחה המפסקת את החול

לפני המשתה הגדול

בואו ב- 7:00 לאכול

על מפת צחורות ולובנול(?)

ומגילה תשמעו מפי אמן גדול.

מפי שרי הטכס קבלנו הודעה זו:

7:00 - משתה החג סביב שולחנות ערוכים.

9:30 - ארמון המלך נפתח. הסריסים העומדים

בפתח, יקבלו את קהל הקוראים המחופשים!

מספר תעודת זהות: 352545555
מספר תעודת זהות: 352545555

מספר תעודת זהות: 352545555

מספר תעודת זהות: 352545555

מספר תעודת זהות: 352545555

מספר תעודת זהות: 352545555

מספר תעודת זהות: 352545555

מספר תעודת זהות: 352545555

מספר תעודת זהות: 352545555

מספר תעודת זהות: 352545555

מספר תעודת זהות: 352545555

מספר תעודת זהות: 352545555

מספר תעודת זהות: 352545555

מספר תעודת זהות: 352545555

מספר תעודת זהות: 352545555

מספר תעודת זהות: 352545555

מספר תעודת זהות: 352545555

מספר תעודת זהות: 352545555

מספר תעודת זהות: 352545555

מספר תעודת זהות: 352545555

מוסף לשבת

ד"ר

והפנים היו ימים של חיים ושל שמחה, והם חזרו אל בית הילדים שלהם. זהו יום האחד של חזרתם אל בית הילדים שלהם. זהו יום האחד של חזרתם אל בית הילדים שלהם.

הוא יום האחד של חזרתם אל בית הילדים שלהם.

הוא יום האחד של חזרתם אל בית הילדים שלהם. זהו יום האחד של חזרתם אל בית הילדים שלהם. זהו יום האחד של חזרתם אל בית הילדים שלהם.

הוא יום האחד של חזרתם אל בית הילדים שלהם.

הוא יום האחד של חזרתם אל בית הילדים שלהם. זהו יום האחד של חזרתם אל בית הילדים שלהם. זהו יום האחד של חזרתם אל בית הילדים שלהם.

הוא יום האחד של חזרתם אל בית הילדים שלהם.

הוא יום האחד של חזרתם אל בית הילדים שלהם. זהו יום האחד של חזרתם אל בית הילדים שלהם. זהו יום האחד של חזרתם אל בית הילדים שלהם.

הוא יום האחד של חזרתם אל בית הילדים שלהם.

הוא יום האחד של חזרתם אל בית הילדים שלהם.

הוא יום האחד של חזרתם אל בית הילדים שלהם. זהו יום האחד של חזרתם אל בית הילדים שלהם. זהו יום האחד של חזרתם אל בית הילדים שלהם.

שאלנו בדבר הכלים במטבח, המתחלפים לפרקים, מה הן הסיבות לכך?
גרשון: חברים לוקחים כלים - ספלים לחדרים, מתוך אי זהירות מתקמטים ונשברים כלים. ההוצאות הנ"ל הם חלק מהוצאות הכלכלה. אפשר גם לאכול מכלי-פז, אפשר גם לא להגיש, וכל אחד יקח לעצמו ויהיה יותר זול וכי'. יש בזבז בכפר, בזבז, דהיינו: הוצאת כספים שאיש אינו נהנה ממנה, כגון: השארת נורות דולקות בחדרים ריקים (אף כאלה של 75 וואט במקום 60), או המשחק במקלות מטאמאים בקבוצה א', שאינו גורם הנאה לאיש, אלא אם-כן הם תינוקות הנהנים ממשחק במקלות. או השארת אוכל זוריקתו, במקום לקחת בכמות הרצויה. כל אלו הם בזבז של אלפי לירות. דוגמה נוספת: במקום שנשלם 12,000 ל"י עבור חשמל כמותוכן לשנה, אנו שילמנו 18,820 ל"י.

תשובה לשאלה שלא נשאלה:

גרשון: אמצעי הריצור שניתנו בידינו היו מספיקים לקיים בכבוד ישוב של 70 משפחות עם נשים וילדים, בשני תנאים: א. שתהיה יעילות ופריון בעבודתם. ב. שלא יבזבו; החל מן הגרגר הנופל בין שלבי הלול, וסיים בחשמל המיותר שנדלק. לו היינו מייעלים את העבודה ולא מבזבים, יכולנו להתקיים בכבוד ולהגיע למאזן ללא הפסד ואולי אפילו ברווח, ואז אפשר להקטין את העול המוטל על ההורים בתשלום שכר-הלימוד.

הרחבת הכפר - לפי תוכנית סופית, שקיימת משנת 1954 אנו סיימנו את בניינו של המשק, אנו בונים עתה קבוצת מגורים (בעונה הבאה תהיינה שתי קבוצות חמישיות), וארבעה בתי מגורים לעובדים והשלמת מבני-ציבור, כמו גמר חדר-האוכל והמטבח, מרפאה (קופת-חולים משתתפת במיסוגה). כן בונים אנו מכבסה ומחסן ליד המגדל. מהקיסור יסופקו מים חמים לחלק מהקבוצות, בכדי להקטין את הוצאות החשמל.

אנו יצאנו מהראיון כשיש עמנו מסען נוסף של ידיעות והבנה גדולה יותר לנעשה בכפר. נדמה לנו שאף החברים כולם יפיקו תועלת מראיון זה, והדברים שנאמרו בו יעוררו למחשבה ומסקנות בצדן. נדמה לנו שהשאלות כמו: פועלים שכירים, בזבזים שונים בחשמל, אוכל, שמשות, מטאמאים וכי' - צריכים להגיע אף לדיון מעמיק וממצה יותר.

החוג לרדיו

מאת כתבנו בחוג

עד עכשיו מתבטאת פעילות החוג בהעברת קורס שמטרתו להקנות את יסודות מקצוע הרדיו, וכן את ידיעות האיתות בסימני מורס. החברים המתקדמים עוברים לשלבי שידור מעשי בדיבור, תחת אות-הקריאה של המועדון בכפר 4x4HI, אפשר כבר לסקור את הקשרים שביצע המועדון, כגון, קשרים קבועים שינציק מקיים עם החובב הצ'כי OK1XAK, מדי שבוע-שבועיים. כן קוימו קשרים עם רוב ארצות אירופה: גרמניה, שווייץ, איטליה, צרפת, ספרד, אנגליה, סקוטלנד, יוגוסלביה, רומניה וסיציליה. יבשת אמריקה: קשר אחד עם ארה"ב-זירג'יניה, וכן קשרים עם ארגנטינה וברזיל. יבשת אפריקה: בינתיים קשר אחד עם חובב מחוף השנהב, וכמוכן, קשרים עם חובבים ישראלים. אפשר לציין לבמח שהחובבת עצמה מעניינת מאוד, מקנה ונותנת סיפוק רב. ניתן לדוגמה מקרה אחד: באחת השבתות אחה"צ, החליטו שפיר (שמיניות) וחברו ינציק (ממפעילי התחנה), לבצע פעולת קשר מיוחדת עם חובב כלשהו מפרנקפורט שכגרמניה. סיבת הדבר: אביו של שפיר נמצא שם. בקיצור, לאחר 4 שעות של ישיבה ליד המכשירים, ושיחות עם חובבים שונים מרחבי אירופה, הצליח ינציק להתקשר עם חובב פרנקפורט, בעזרתו של חמי (שישיות), שקלט אותו, והמבצע הוכתר בהצלחה.

בסיכום, יש רק להוסיף, שאומנם צומצמה פעילות החוג, וזו מסיבת היות ה"ציף" (מנהיג; ראש שבט) במילואים. כן יש להודות ל"ציף" שלמה בן-דויד, על עזרתו הרבה להדרכת החניכים.

שיחות טלפוניות עולות כבר 20 אגורות. (12.4.1961)

"אני עובדת במודיעין-אגד, וכששואלים אותי איך מגיעים מתל-אביב לרמת-השרון, ישר דופק לי הלב. זה הקו שהייתי נוסעת בו לכפר הירוק."

(יפעת רון)

זיכרונות משמעותיים / ד"ר עודד זיו (מ-1963 עד 1972)

הגענו לכפר הירוק, אשתי ואני ובתנו בת השלוש. התמקמנו בקבוצה ה' כדי להדריך חמשותיים חדשים. הקטנה הייתה מתרוצצת-חופשי בחדרי החניכים, ובעיקר החניכות, שם למדה הרבה "חינוך מיוחד". כמובן שנשאלה לא-מעט על הוריה. את מי היא אוהבת יותר? מי מרביץ למי? ועוד. הילדה הייתה עונה: "לא מרשים לי לגלות סודות מהבית." ה"טיפ" היחיד שהייתה מוכנה לנדב היה: "אבא מפנק אותי ואימא מחנכת."

יום אחד, בעת סיור בחצר המשק, עברנו ליד עגלת-אשפה. מתוכה צייצו אפרוחי-אווזים שנפסלו לגידול בעת המיון. כמובן שנדרשנו על-ידי הבת להציל כמה מהנידונים. לקחנו עמנו שלושה אפרוחי-אווזים בני-יומם, שקראנו להם: מרטין, לותר וקינג (לפני שנרצח, המסכן). שלושת האווזים נקשרו לבתי מאד, והיו רצים אחריה כמו כלבים מאולפים (חשבו שהיא אמם-יולדתם, כנהוג אצל עופות יתומים). האפרוחים גדלו וגדלו עד שהפכו למפלצות - יצורים ענקיים שלוחשים וצועקים למראה כל זר ובלתי מוכר. בלית-ברירה סיפרנו לבת סיפור-כיסוי והעברנו את האווזים למטבח.

זמן קצר לאחר הגיעי לקבוצה ה' כמדריך צעיר, איתרתי מתוך מגוון שישים-וחמישה החמשותיים כמה יוצאי-דופן, שחייבו תשומת-לב מיוחדת.

האחת, ילדונת קטנה ומפוחדת, שהגיעה הישר מקרית-מלאכי, ממשפחה מרובת-ילדים. תחילה חששתי שהילדה לא תעמוד בלחצים החברתיים של החברה החדשה והלא-מוכרת, ועקבתי בקביעות אחר מצבה. ואולם, למרות היותה כחושה ומפוחדת, הייתה בעלת כוח-רצון עז וידעה להשתלב בחברת הבנות שהיו זרות לה במנהגיהן, בסגנון דיבורן וברקע המשפחתי. במשך הזמן התקבלה הילדה כשווה בין שוות, ואף התיידדה עם חברותיה לחדר. לימים, נישאה וסיימה דוקטורט, ואף יצאה אל העולם הגדול והצליחה לבסס לעצמה מעמד מכובד בקהילייה הבינלאומית.

ילדה אחרת הייתה הערבייה הראשונה (לפי הידוע לוי) שנשלחה לפנימייה-מעורבת בישראל. משפחתה מהכפר טירה העזה בצעד מהפכני לשלוח נערה ערבייה לכפר-הירוק. יש לציין, כמובן, שנערים ערביים למדו בכפר-הירוק והשתלבו יפה בלימודים ובחברה בעידודו של גרשון זק, מנהל הכפר. בתוך זמן קצר אי-אפשר היה להבדיל בין פתחיה, הנערה הערבייה, ובין כל חברותיה. והשתלבותה בחברה ובלימודים הייתה מהירה ומצלחת. מששבה לכפרה חזרה לאורח-החיים המקובל שם, ואשתי ואני אף הוזמנו לחתונתה.

אחד הנערים שהגיע מלוד, היה גברתן אליס, שהטעים מנחת-זרועו לכל מי שעמד בדרכו. בתוך זמן קצר הפך המצב לבלתי נסבל, והיה צורך לטפל בדחיפות באותו גברתן. התלבטתי מהי הדרך הנאותה; שיחות אחדות עמו לא הרעילו, ולא רציתי להוציאו מהפנימייה. היה לי ברור שהחזרתו לרחובות-לוד תבסס את מעמדו בעולם הפשע.

יום אחד ביקשתי ממנו להתלוות אלי לטיול בשדה. לאחר שהתרחקנו מעין-רואה, עצרתי ופניתי אליו בוז הלשון: "תשמע, יא-חביבי! נמאס לי מההתנהגות שלך! מהיום, על כל מכה שתכה, אני מטפל בך באגרופים. יש לך עכשיו הזדמנות להתמודד מולי בקרב פנים-אל-פנים, אחד-על-אחד. אומנם יש לי עליך יתרון בכוח ובגיל, אבל אתה הרי חכם-על-חלשים, ועכשיו יש לך הזדמנות לטעום את מה שמרגישים הקורבנות שלך."

הנער המגדל הבין שזה רגע האמת שלו, והתחיל לגולל לפניי את מסכת-חייו ולספר על המכות היומיומיות שספג במשך כל ימי ילדותו מאב שתיין ומובטל. מאז אותו יום היינו משוחחים רבות והילד הפסיק להכות, ולימים הקים משפחה ובנה חיים יפים.

אחד מתפקידיי בכפר-הירוק היה לרכו את ועדת-המשק מטעם המבוגרים, כאשר ועדה זו הייתה מנוהלת על-ידי תלמידים נבחרים ומעמדה בחברה היה יוקרתי ביותר. פעמים רבות הייתי מתפעל מבנרותם של חברי הוועדה ומהמרות שהטילו על חבריהם.

אחת מהבעיות הקשות שהתעוררו באותם ימים הייתה העצלנות בעבודה, ובמיוחד בקטיף-ההדרים. הילדים קטפו את התפוזים בעצלתיים, וחישנו דרך כיצד לגרום להם לעבוד ביתר רצון ואחריות. לראשונה העזתי להעלות את ההצעה, שנחשבה באותם ימים כבגידה בערכי העבודה, לקבוע מכסות לקטיף ותמורה למי שיעבור את המכסה. על כסף, כמוכן, לא היה מותר לדבר באותם ימים, וחישנו תמורה חינוכית שתעודד לקטוף תפוזים ביתר מרץ.

הפתרון נמצא ב"כרטיסים להצגות ומופעים". ובמיוחד כרטיסים להופעות "הגשש החיזור", שהיו פופולאריים ביותר. וראו זה פלא: השיטה עבדה כמו-שעון, וכמה ילדים זריזים וחרוצים היו ממלאים שתי מכסות (מיכלים) ליום, ונהנו מהצגות חינם.

"תוכניות העשר" היו מוקד לגאווה לקבוצות השונות, וכשרונות-צעירים רבים החלו את צעדי הנבמה הראשונים שלהם במופעי הקבוצות בערבי-השבת. פולי, "הגשש", למד בכפר טרם זמני. בימים בהם שהיתי בכפר-הירוק החלו להופיע על במת הכפר אריה מוסקונה, שהרשים במיוחד במחזה "שני קוני למל", שהוצג אפילו בעיר, דודו זר, שהיה שר ומנגן להפליא; מיקי קם שהדהימה בחיקויים ובהצגות. ניגנו וזימרו גם איתן מסורי, אודי שפילמן ועוד רבים אחרים. אכן לא היו ימים כימי הכפר-הירוק.

מתוך "היום ומחר"

עיתון יומי הכפר הירוק / שנה שתיים עשרה

לא הופיע לעבודה ועדת משק

אסף ד"ר לא הופיע לעבודה במשך ארבעה ימים ללא הצדקה. ועדת המשק רואה את עניינו כחמור ביותר, ומעבירה זאת לידי המזכירות.

החמשוש והנרקיסים / ח. גד

כבכל שנה, כן גם השנה, עם רדת הגשמים פרחו הנרקיסים ומילאו את הכיפה בניחוחם המשכר. כפרפריים אל המנורה נמשכו אליהם כעשורים וחמישה חמשושים חובבי פרחים. אחד מן "הפרפריים" הללו "נכווה" באופן די קשה, בלהיסותו הרבה אחר הנרקיסים, לא שת אל לבו שהכיפה, ככל ביצה, מסוגלת להיות גם קצת טובענית. שכחה זו עלתה לו ביוקר הוא שקע עד ירכיו (ויש אומרים עד חזהו) בבובץ. חברו שהיה עמו חשב שהוא מתלוצץ, ולא שעה לזעקותיו. אך עובד 'פז-גז' ששמע את צעקות ה"הצילו", חש לעזרתו ובעזרת סולם שהניח על פני הבובץ, שחררו מכלאו. מגפיו נשאר אי-שם במעמקי הכיפה (המקסוריסט הישר שיגלה אותם ביום מן הימים, מתבקש להחזירם לקבוצה).

בהיותו שקוע בבובץ, עברה רכבת לידו על הפסים. וכדי שנוסעיה לא יחרדו, חס-ושלום, עשה את עצמו כאילו "בכלל אני לא טובע" נכיצד עשה זאת, קשה להבין. אולי כאוחז חלמאי שנפל לתוך בור עמוק, וכדי שיוכל לצאת - רץ הביתה והביא סולם...).

מתוך 'היום ומחר'

עיתון יומי הכפר הירוק / שנה שש עשרה

הדפוס: (הוצאת) הוצאת ספרים על חשבון
העם. כל הזכויות שמורות. "העיתון" יצא לאור בשנת ה'תשנ"ה
ב-1994. כל הזכויות שמורות.

העיתון יצא לאור בשנת ה'תשנ"ה. כל הזכויות שמורות.

העיתון

זהו עיתון יומי בעברית. העיתון יצא לאור בשנת ה'תשנ"ה. כל הזכויות שמורות.

העיתון יצא לאור בשנת ה'תשנ"ה. כל הזכויות שמורות.

העיתון יצא לאור בשנת ה'תשנ"ה. כל הזכויות שמורות.

העיתון יצא לאור בשנת ה'תשנ"ה. כל הזכויות שמורות.

1994

העיתון

העיתון יצא לאור בשנת ה'תשנ"ה. כל הזכויות שמורות.

1. The first part of the book is a collection of...
 2. The second part of the book is a collection of...
 3. The third part of the book is a collection of...
 4. The fourth part of the book is a collection of...
- The fifth part of the book is a collection of...
- The sixth part of the book is a collection of...
- The seventh part of the book is a collection of...

1979

THE BOOK

The book is a collection of...

The book is a collection of...

The book is a collection of...

The book is a collection of...

The book is a collection of...

The book is a collection of...

1979

THESE ARE THE BEST OF TIMES FOR THE
COUNTRY AND THE WORST OF TIMES FOR
THE PEOPLE. THE ECONOMY IS BOOMING
AND THE GOVERNMENT IS SPENDING
BILLIONS OF DOLLARS ON
MILITARY AND SPACE PROGRAMS.
BUT THE PEOPLE ARE STRUGGLING
TO GET BY. THE COST OF LIVING IS
RISING AND THE UNEMPLOYMENT RATE
IS HIGH.

THE GREAT DEPRESSION

THE GREAT DEPRESSION BEGAN IN
1929 AND LASTED UNTIL THE
MIDDLE OF THE 1930S. IT WAS
THE WORST ECONOMIC CRISIS IN
THE HISTORY OF THE UNITED STATES.
UNEMPLOYMENT RATES REACHED
AS HIGH AS 25% AND MILLIONS OF
PEOPLE WERE STRUGGLING TO
SURVIVE.

THE GREAT DEPRESSION WAS CAUSED BY
A COMBINATION OF FACTORS, INCLUDING
OVERPRODUCTION AND UNDERCONSUMPTION.

THE NEW DEAL

- 1933 - FOLLOWS THE STOCK MARKET
CRASH
- 1933 - FRANKLIN D. ROOSEVELT
BECOMES PRESIDENT
- 1933 - THE NEW DEAL IS
IMPLEMENTED
- 1935 - THE SOCIAL SECURITY
ACT IS PASSED
- 1938 - THE NATIONAL LABOR
RELATIONS ACT IS PASSED
- 1941 - THE WAR RELIEF AND
RECOVERY ACT IS PASSED
- 1945 - THE GREAT DEPRESSION
ENDS

1929 - 1933

התאחדות הפדרציה של מדינות הים התיכון
 המרכז הלאומי לחינוך ולרפואה
 המרכז הלאומי לחינוך ולרפואה

התאחדות הפדרציה של מדינות הים התיכון
 המרכז הלאומי לחינוך ולרפואה

התאחדות הפדרציה של מדינות הים התיכון
 המרכז הלאומי לחינוך ולרפואה
 המרכז הלאומי לחינוך ולרפואה
 המרכז הלאומי לחינוך ולרפואה

התאחדות הפדרציה של מדינות הים התיכון

התאחדות הפדרציה של מדינות הים התיכון

התאחדות הפדרציה של מדינות הים התיכון
 המרכז הלאומי לחינוך ולרפואה
 המרכז הלאומי לחינוך ולרפואה
 המרכז הלאומי לחינוך ולרפואה
 המרכז הלאומי לחינוך ולרפואה
 המרכז הלאומי לחינוך ולרפואה
 המרכז הלאומי לחינוך ולרפואה
 המרכז הלאומי לחינוך ולרפואה

התאחדות הפדרציה של מדינות הים התיכון

- 1. התאחדות הפדרציה של מדינות הים התיכון
- 2. המרכז הלאומי לחינוך ולרפואה
- 3. המרכז הלאומי לחינוך ולרפואה
- 4. המרכז הלאומי לחינוך ולרפואה

התאחדות הפדרציה של מדינות הים התיכון
 המרכז הלאומי לחינוך ולרפואה

מתוך "היום ומחר"

עיתון יומי הכפר הירוק / שנה תשע עשרה 1969

מחיר גרמני / חודשי

המחיר המלא כולל משלוח בדואר רגיל. מחירי המנוחה יחידים לכל המנוחים.

המחיר המלא כולל משלוח בדואר רגיל. מחירי המנוחה יחידים לכל המנוחים.

המחיר המלא כולל משלוח בדואר רגיל. מחירי המנוחה יחידים לכל המנוחים.

המחיר המלא כולל משלוח בדואר רגיל. מחירי המנוחה יחידים לכל המנוחים.

המחיר המלא כולל משלוח בדואר רגיל. מחירי המנוחה יחידים לכל המנוחים.

המחיר המלא כולל משלוח בדואר רגיל. מחירי המנוחה יחידים לכל המנוחים.

הכפר הירוק
עש כולו תפוח

עשור שלישי

LIBEL-DATE

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

... (mirrored text) ...

מתוך 'היום ומחר'

עיתון יומי הכפר הידוק / שנה העשרים ואחת

מחיר: 2.00 ₪

המחיר המלא של העיתון כולל מס. המחיר הנמוך ביותר הוא 1.50 ₪ (מחיר מיוחד לילדים).

המחיר הנמוך ביותר

המחיר הנמוך ביותר הוא 1.50 ₪ (מחיר מיוחד לילדים). המחיר הנמוך ביותר הוא 1.50 ₪ (מחיר מיוחד לילדים).

המחיר הנמוך ביותר הוא 1.50 ₪ (מחיר מיוחד לילדים). המחיר הנמוך ביותר הוא 1.50 ₪ (מחיר מיוחד לילדים).

המחיר

המחיר הנמוך ביותר

המחיר הנמוך ביותר הוא 1.50 ₪ (מחיר מיוחד לילדים).

מתוך 'היום ומחר'

עדתן יומי הכפר היחוק / שנה העשרים ושתיים בקרן

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

העמוד השני של הכתב / 1992

The first part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the work of the Commission. It also contains a list of the members of the Commission and a list of the members of the sub-commissions.

The second part of the report deals with the work of the Commission in the field of human rights. It contains a list of the cases that have been brought before the Commission and a list of the cases that have been referred to the sub-commissions. It also contains a list of the cases that have been referred to the sub-commissions and a list of the cases that have been referred to the sub-commissions.

The third part of the report deals with the work of the Commission in the field of the environment. It contains a list of the cases that have been brought before the Commission and a list of the cases that have been referred to the sub-commissions. It also contains a list of the cases that have been referred to the sub-commissions and a list of the cases that have been referred to the sub-commissions.

ANNEXES

The first annex contains a list of the members of the Commission and a list of the members of the sub-commissions. The second annex contains a list of the cases that have been brought before the Commission and a list of the cases that have been referred to the sub-commissions.

The third annex contains a list of the cases that have been referred to the sub-commissions and a list of the cases that have been referred to the sub-commissions. The fourth annex contains a list of the cases that have been referred to the sub-commissions and a list of the cases that have been referred to the sub-commissions.

הוא יודע / אתה יודע

הוא יודע / אתה יודע
הוא יודע / אתה יודע
הוא יודע / אתה יודע
הוא יודע / אתה יודע
הוא יודע / אתה יודע
הוא יודע / אתה יודע
הוא יודע / אתה יודע
הוא יודע / אתה יודע
הוא יודע / אתה יודע
הוא יודע / אתה יודע

הוא יודע / אתה יודע
הוא יודע / אתה יודע
הוא יודע / אתה יודע
הוא יודע / אתה יודע
הוא יודע / אתה יודע
הוא יודע / אתה יודע
הוא יודע / אתה יודע
הוא יודע / אתה יודע
הוא יודע / אתה יודע
הוא יודע / אתה יודע

חברתי הקטנה והטובה / נטות (נבות) שי

אנשי חיי היו יחד עם ילדינו. אדם שלישי נכנס למסעדות, לבידור, למועדון, לא שיתוף פעולה עם ילדינו ויש
לנו את המערכת הזאת. אנו חיים עם ילדינו ויש לנו את המערכת הזאת. אנו חיים עם ילדינו ויש לנו את המערכת הזאת.

אנו חיים עם ילדינו ויש לנו את המערכת הזאת. אנו חיים עם ילדינו ויש לנו את המערכת הזאת. אנו חיים עם ילדינו ויש לנו את המערכת הזאת.

זהו המערכת הזאת.

אנו חיים עם ילדינו ויש לנו את המערכת הזאת. אנו חיים עם ילדינו ויש לנו את המערכת הזאת. אנו חיים עם ילדינו ויש לנו את המערכת הזאת.

אנו חיים עם ילדינו ויש לנו את המערכת הזאת. אנו חיים עם ילדינו ויש לנו את המערכת הזאת. אנו חיים עם ילדינו ויש לנו את המערכת הזאת.

זהו המערכת הזאת.

זהו המערכת הזאת.

זהו המערכת הזאת.

זהו המערכת הזאת.

אנו חיים עם ילדינו ויש לנו את המערכת הזאת. אנו חיים עם ילדינו ויש לנו את המערכת הזאת. אנו חיים עם ילדינו ויש לנו את המערכת הזאת.

אנו חיים עם ילדינו ויש לנו את המערכת הזאת. אנו חיים עם ילדינו ויש לנו את המערכת הזאת. אנו חיים עם ילדינו ויש לנו את המערכת הזאת.

אנו חיים עם ילדינו ויש לנו את המערכת הזאת. אנו חיים עם ילדינו ויש לנו את המערכת הזאת. אנו חיים עם ילדינו ויש לנו את המערכת הזאת.

זהו המערכת הזאת.

בתחילת שמינית 1973 פרצה המלחמה. הכפר נסגר, רובו ככולו, והתלמידים נשלחו לבתיהם. ראיתי את דני פוסע בשבילי הכפר. 'הקולב' קראנו לו, בשל כתפיו הרחבות. יחד עבדנו במועצת התלמידים. אני בשמינית, רגישה ושונה; הוא בשביעית, מוקף בחברים ובבנות. בסופי-שבוע, כשכולם נסעו וקבוצתו נשארה תורנית, נשארתו אף אני באמתלה של טיפול בפנית החי. חיכיתי לו בשביל המתמצל של קבוצת ב' ו-ז'. בלילה גיליתי את אוזנו בדבר אהבתי. הוא חיך ואמר: "אז כל החיובים, הצחוקים, החיבוקים הייחודיים, את פירשת אותם אחרת..." תמוג.

הרבה דמעות שפכתי בעטיו. אחר-כך הלך לצבא שם נכלא בתור קצין ששנה. אחר-כך פגשתי בחניון 'כלל' בירושלים. כתפיו רחבות כשהיו וחיוכו יפה כשהיה. כמעט נעתקה בשמתי, כאילו לא חלפו השנים. הוא לא זיהה אותי, אך כשאמרתי "כנרת", התרגש קמעה. לחצנו יד וסיפרתי לו על ילדי. נפרדנו בשמחה.

כשעזבתי את הכפר והתגייסתי, אהבתי את אחד המורים. סבלו במלחמת יום-הכיפורים, חכמתו, רגישותו וכמיהתו להיות נאהב, משכוני כלחלום.

באתי אליו בתקופת הצבא בכל הודמנות. רצתי בחדווה בין עצי הבוהינייה. שרק יהיה שם! שרק יהיה שם! כאחות להבות. והוא פקח את עיניי ליפי הטבע ולעומק הרגישות.

עד שגורתי על עצמי פרידה.

1970 - 1980

ארבע שנים - מתוך ספר מחזור כ"ג 1978

למנצח על השמיניות מזמור / ציקי ושדי
קב' ט' בנגו שמינית מחזור כ"ה תש"ס

מבקש אני לומר כמה מילים /
על הכפר ואלה שבו נמצאים.

ברפת, בלול, וכמטעים /
בגן-הירק, במוסך, ובכל מה שמבקשים.

אנו השמיניסטים שכמעט ומסיימים /
רוצים לומר תודה למדריכים ולמורים.

למדנו גם למדנו, ועברנו הבחינות /
ונקווה לסיים בלי שום טענות.

על תקופה נפלאה ובלתי חוזרת /
שנורא חבל, איך שהיא נגמרת.

מסורת קבלת-שבת ותוכנית 10 /
וכמה שכולם השתדלו להיות בסדר.

ברשותכם אבקש להתחיל ולברך /
את שהדריכונו בכל שביל ודרך.

את שבת-נסיעות, וערב חופשי /
ואיך שנזרנו אחד לשני.

ברכות יקרות לכל אנשי הכפר /
בעתיד, בהווה ובזמן עבר.

חוגים, ריקודי-עם ובריכת השחייה /
שטיפה מאוחר היא תמיד נפתחה.

למנהל הכפר ומנהל בית-הספר /
איך שאתנו תמיד רצו להיות בסדר.

צילומים, מזכרות, טיולים, אהובות ואהובים
תקופה יפה כזו, עוברים רק פעם בחיים.

למורות ומורים ולכל הבוסים /
וחמשושים, ששלוקים, שביניסטים ושמיניסטים.

בחדר-האוכל, הצגות, משחקים וריקודים /
בספרייה, בדשא, במקלחות, בשיעורים.

למדריכים המסורים ואנשי ההדרכה /
ואמהות-הבית המזן המזן אהבה.

לעולם לא נשכח את התקופה /
ורק בגלל זה מגיעה לכם כל הברכה.

והרבה תודות לרכז התרבות /
מאתנו העושים את בחינות הבגרות.

את הימים היפים של ימי בגרותנו /
והחוויות היפות בבית ספרנו.

1978-1979

ערב פורים בכפר הריי זו חוויה נפלאה /
פורים כזה אין בכל המדינה,

חג הפסח וימי החופשה הארוכים /
וחג השבעות זה עומר הביכורים.

מבקשים אנו הבטחה ממנהל הכפר /
לשמור קשר, היום וגם מחר.

עוד כמה ימים, יוצאים אנו ועתידנו לפנינו /
ואלוהים ישלח ברכה והצלחה בכל דרכינו.

העברתי דברים מלב אל לב /
ותאמינו או לא, מתוך איש אוהב.

הכינו כבר מחר את ספרי הזיכרונות /
מחשבות, רגשות וגם עפרונות.

נרשום אחד לשני את כל הכתובות /
בעיקר של כל הבנות היפות.

היו ברוכים, מורים, הורים ותלמידים /
לעולם, לעולם נהיה מאושרים.

אנו, מחזור כ"ה, כה נהיה חזקים /
צריכים אנו לפנינו עשור, שנות השמונים.

ומרכז-המשק אותו במח לא נשכח /
וידידנו הטובים אשר על המטבח.

ואנשי המוסך וכל עובדי הענפים /
את כולם נזכור תמיד בגעגועים.

ולא יכעסו אלה שלא הזכרתי /
אף אחד מכם לא ממש שכחתי.

ואם הערב אזכיר את כל החברים /
אצטרך לכך בלי ספק עוד 4 שנים.

אנו עוד קצת, יוצאים /
ואתם תמשיכו לחנך עוד דור של חניכים.

זוכר אני את יום בואי לכאן /
כבר 4 שנים, וזה באמת לא מזמן.

נפחדים כשבאנו בנים ובנות /
והיום אנו גברים ועלמות.

היינו חמשועים כאלה, צעירים וחוששים /
והיום אנו השמיניסטים, מרגישים כמו גבירים.

עבדנו בנוי, בפרדס ובפלחה /
בניקיון, במטבח ובמכבסה.

המגן הבפר היחיד

פז' יאנוס קוסיק

פז' יאנוס קוסיק

בביתו של יאנוס קוסיק

בביתו של יאנוס קוסיק

בביתו של יאנוס קוסיק

בביתו של יאנוס קוסיק

בביתו של יאנוס קוסיק

בביתו של יאנוס קוסיק

בביתו של יאנוס קוסיק

בביתו של יאנוס קוסיק

בביתו של יאנוס קוסיק

בביתו של יאנוס קוסיק

בביתו של יאנוס קוסיק

בביתו של יאנוס קוסיק

בביתו של יאנוס קוסיק

בביתו של יאנוס קוסיק

בביתו של יאנוס קוסיק

בביתו של יאנוס קוסיק

עשור רביעי

הנהלת המועצה
לביטוח הבריאות
הממשלתי

חאת לתעודה

4

בית המגורים המספר 100
מספר חתונה
100000

מספר לוחות זמן
המשפחה

1000

מקום ראשון

1000
100000

מספר חתונה הממשלתי

הורים נותנים

הורה

הורה נותן

הורה

הורה נותן...
הורה נותן...
הורה נותן...
הורה נותן...
הורה נותן...

הורה נותן...
הורה נותן...
הורה נותן...
הורה נותן...

הורה
הורה
הורה

הורה נותן

הורים בותבים

לימוד

המחלקה ללימוד

אוטומוטיב

אם הוריהם של ילדי חינוך מיוחדים חשים צורך במענה על שאלות או חששות, הם מוזמנים להתייעץ עם המורה או עם המורה המיוחדת. המורה המיוחדת תוכל להפנות את ההורים למקורות מידע נוספים.

המורה המיוחדת תעזור להורים ולילדיהם ללמוד על חידושים במחלקה ללימוד אוטומוטיב. במקרים בהם יחשבו להתייעץ עם המורה המיוחדת, הם מוזמנים להתייעץ עם המורה המיוחדת. המורה המיוחדת תעזור להורים ולילדיהם ללמוד על חידושים במחלקה ללימוד אוטומוטיב. במקרים בהם יחשבו להתייעץ עם המורה המיוחדת, הם מוזמנים להתייעץ עם המורה המיוחדת.

המורה המיוחדת תעזור להורים ולילדיהם ללמוד על חידושים במחלקה ללימוד אוטומוטיב. במקרים בהם יחשבו להתייעץ עם המורה המיוחדת, הם מוזמנים להתייעץ עם המורה המיוחדת.

המורה המיוחדת תעזור להורים ולילדיהם ללמוד על חידושים במחלקה ללימוד אוטומוטיב. במקרים בהם יחשבו להתייעץ עם המורה המיוחדת, הם מוזמנים להתייעץ עם המורה המיוחדת. המורה המיוחדת תעזור להורים ולילדיהם ללמוד על חידושים במחלקה ללימוד אוטומוטיב. במקרים בהם יחשבו להתייעץ עם המורה המיוחדת, הם מוזמנים להתייעץ עם המורה המיוחדת.

הורים

המחלקה ללימוד

אוטומוטיב

הורים נותנים

לכבוד

הגב' מרים תירוש

מנהלת הכפר-הירוק

הנדון: מפגש הורים ותלמידים בנושא ההכנה לגיוס בצה"ל

שלום לך, מרים,

חן על המפגש המרשים של מחנכים הורים וחניכים, בנושא כה חשוב, כהכנה לשרות בצה"ל. המפגש מלמד כי הכנה מקצועית ומדוקדקת ולאחר הרצאת פתיחה כזו שנשא ד"ר רון לוי, ניתן לקיים סדנאות בקהל הרב והמגוון שהשתתף במפגש.

בסדנה בה נכחתי הייתה השתתפות ערה ופעילה של כל הנוכחים, הורים כילדים.

הדברים היו מעניינים וחשובים באווירה טובה של פתיחות, והדוברים חשו נוחות לבטא רגשות ודעות.

הזמן שחלף במהירות, לתחושת המשתתפים, העיד על הצלחת הפעולה.

מחילופי החוויות בין המנחים, לאחר הפעולה, אפשר היה לחוש בהתרוממות הרוח לה הם וכו', כל אחד בסדנתו.

בסיכום, בשבת הוכח שמפגש של מחנכים הורים וילדים יכול להיות בעל ערך סגולי הן לכל אחד מהמשתתפים והן למערכת כולה - לכפר ולחינוך הפנימייתי.

אי אפשר לסיים בלא להזכיר את הצגת "בראשית" שהציגו תלמידי י"ב בביצוע רהוט, שוטף, בכשרון, בביטחון ובהרכה חן. העובדה שאת תפקיד "אדם" ביצע בוגר כיתת ה"שילוב" הראשונה, מלמדת על מידת הצמיחה שמאפשר בית הגידול הירוק שלכם. אנא הודי בשמנו לעושים במלאכה.

בברכה,

יצחק פחטר (מפקח)

לתלמידי י"ב / שפייר בועז

מורה למכונאות-דנב

עכשיו כשאתם בוגרים
אדבר אליכם כגבר אל גברים
תוך שאני נזכר
במבטים החשדניים
ולאחריהם מבחני "הכוח"
שנערכו כאן לפני שלוש שנים.

עכשיו כשסיימתם ללמוד
ולו גם בדרך הקשה
כי מניע הוא לא סתם קופסה
ותיבת ההילוכים לא רק להגברת המהירות נועדה
וברגים אינם משמשים חיצים לקליעה - למטרה
יש לסדרם במקומם כחיילים בשורה.

וכשסוף סוף התרגלתם לקום בומן
ולהתייצב למלאכה במועד שנקבע
עם ספר, מחברת ובגדי עבודה
הרי תודו:

הפרקים שלמדתם בכחה ובסדנא
הזמן בו ביליתם בין גיוס, טיול, או יום עבודה
עבר במהירות מופלאה.

ומה שנתר לי כמורה מן השורה
שאוּלִי לפעמים הקפיד והחמיר נורא
לאחל ולברך אתכם בברכת דרך - צליחה
והעיקר חבריה - הקפידו לקיים מילה והבטחה
כי רק כך תבואו על הברכה
ותגיעו אל המטרה.

...אך מה יפתה הדרך / נתיה הדסי

מחנכת ומורה לעברית

כשעמדו רגליי בפעם הראשונה בשערי הכפר-הירוק, קידמה את פניי שדרה עטויה שלמת פרחים ורודים ולבנים. הירוק בצבץ מכל עבר, וברקע נשמעו קריאות הטווסים שאת יפי זנבם הפרוש לראוה, עתידה הייתי לראית לא אחת מעטר בשלל גוונים את שבילי הכפר. השביל הפונה ימינה הוליכני אל מתחם בית-הספר, בגין מלבני, אפור, ורחבה מרוצפת פרושה לפניו, שבו נכונה לי שהות רבת שעות במהלך השנים הבאות.

ראשית שנת הלימודים הפגישה מורה חדשה עם כותה חדשה. הלבבות נפתחו לקשר חם בין מחנכת לבין כתת חינוך. בניגוד לכך הקשר בין רצון המורה ללמד לבין רצון התלמידים ללמוד, היה בראשיתו לכל היותר מקרי.

סדר היום של חניכי הכפר היה מלא וגדוש, ונחלק בין שלושה תחומים: פנימייה, עבודה ובית-הספר. חיים בין הירוק לבין האפור. כמורה חשתי שבית-הספר מצוי אחרון בין השלושה בסדר העדיפות. לעומת זאת, כמחנכת גיליתי עד מהרה, מה רבה הייתה תרומתם של העבודה ושל חיי החברה בפנימייה לעיצובם של החניכים ולפריחתם באביב ימיהם.

האפור הביאני ל'קשיחות-יתר' בדרישותי מן החניכים בבית-הספר (והרי תוכנית למודים יש, ויש לעמוד בדרישותיה!), ולא אחת גררו אלו עימותים, חיכוכים וכעסים. אבל הירוק היה שם תמיד בשבילי הכפר, במבני המגורים, בבית התרבות ובחדר האוכל, מעמיק ומהדק את הקשר בינינו. מאז חלפו כעשרים שנה. חניכים בגרו ויצאו לדרכם בחיים, וחדשים באו תחתיהם. מנהלים ואנשי צוות התחלפו. מעמד בית-הספר התחזק והלך. מגמות נסגרו, וחדשות נפתחו. אולם בכל שנה באביב, שבה השורה בכניסה לכפר ועוטה את שלמת פרחיה, ונדמה כי היא מלחשת לי ברחש עליה גרסה משלה למילותיה של המשוררת לאה גולדברג: "אכן אריכה ואף קשתה, אך מה יפתה הדרך?"

המשק החקלאי בנפר הירוק / יוחאי שרעבי

מרכז המסגריה בנפר הירוק מזה 25 שנה

”וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל” (ויקרא, י"ט, כ"ג)

מן המדרש:

אמר ר' לוי: בשעה שהיה אברהם מהלך בארם-נהריים ובארם נחור, ראה אותם אוכלים ושותים ופוחזים. אמר: הלוואי לא יהא חלקי עימהם בארץ הזאת. וכשהגיע לסולמה של צור, ראה אותם עוטים בניכוש בשעת ניכוש, ובעידור בשעת עידור. אמר: הלוואי יהא חלקי בארץ הזאת.

(מדרש רבה ל"ט)

”נפלה לידי חכמה לכתוב על המשק החקלאי, לרגל חג היובל של בית ספרנו. וברצוני לספר על הרגשותיי בכל הנוגע לחקלאות מאז קום המדינה. כי אני, באופן אישי, קשור לחקלאות מאז היותי ילד קטן. בכל מדינה חדשה, אחד הדברים היסודיים הוא שראשי המדינה דואגים שתהיה חקלאות-עצמית, שתוכל לספק את הצרכים הבסיסיים למדינה שבדרך. ואכן, ההתלהבות שהייתה בארץ לעבודת-האדמה הייתה גדולה. אנשים מהאקדמיה עברו לעבודת-האדמה, כי ראו בזה יעד חשוב ובינה. ולכן, באותה תקופה קמו בארץ הרבה קיבוצים ומושבים, ורובם ככולם עיבדו ועבדו את אדמת ארץ ישראל הקדושה. ובי"ה ראו ברכה בעמלם. האדמה נתנה פריה והארץ יבולה.

ואכן, הצלחתנו הייתה והינה בקנה-מידה עולמי. ואף ישנם תחומים בהם אנו מהמובילים בעולם. לאור זאת, ראו מנהיגי האומה דאגו, שחייבים לדאוג לדור העתיד ולהקים בתי-ספר חקלאיים בכל אזורי הארץ, כדי ללמד אותם את תורת החקלאות והמשק לכל גוניהם.

אחד מבתי-ספר אלה הוא כמובן בית ספרנו, הכפר-הירוק. שהיה והווה אחד מבתי-הספר המוצלחים ביותר. הוכשרו כאן תלמידים רבים שהמשיכו בדרך זו והקימו קיבוצים ומשקים לתפארת. אני, שמכיר את הכפר ואת עובדיו במשך כחצי יובל שנים, רוצה לומר שהרגשתי שאנחנו עושים עבודת-קודש ממש.

לקבל בערים ונערות ולהקנות להם ערכים של עבודת האדמה, לחנך לעבודה עם בעלי-חיים (רפת, לול, סוסים, פינת-חי) במשך כארבע שנים - בסופו של דבר אנחנו רואים חשיש תוצאות חיוביות מאוד. עובדה היא שמדי פעם באים הבוגרים לבקר בכפר, והם מודים לנו מאוד על שהצלחנו להקנות להם את ערך העבודה בכלל ואת עבודת-האדמה בפרט, ומספרים הם עד כמה הכפר תרם להם לחיים.

במיוחד בתקופה האחרונה, כאשר החקלאות בארץ נמצאת די בשפל, ובכל זאת אנו מצליחים להתמודד עם הקשיים הרבים ולהשריש בתלמידים, דרך החקלאות, את ארץ ישראל - על אלה גאוותנו וסיפוקנו. ואני מאמין באמונה שלמה שבעבודתנו עם התלמידים, על-ידי עבודה קשה ומסורה של כל עובדי המשק, אנו מצליחים להחדיר בהם את אהבת ארץ ישראל, כי "אין לנו ארץ אחרת". גם כיום מדגש לראות כיצד תלמידים ילידי הארץ ביחד עם העולים החדשים עושים במלאכה בשדה ובניר. כך נטוים ביניהם קשרי רעות, כך הם טועמים בגופם ובנפשם את טעמה של הארץ הזאת. בעולם הנעשה יותר ויותר מנוכר לטבע, למולדת ולאדם, בעולם כזה עבודת האדמה היא עדיין מחנך גדול."

**"השם שלי הפך להיות עזריה כהן הכפר-הירוק.
הכפר הירוק זוהי זהותי."**

עזריה כהן

המטע והפרדס / ויקטור רוזן

"...ואנחנו רואים עבר של ימים ושנים

ואל עתיד רחוק מכיטים

ומרגע לרגע על ענפים

עוד ועוד ניצנים ניצתים."

(אמיר גלבוע, "בחצרנו השויף פורח")

"הגעתי לכפר בסוף שנות השבעים, והצטרפתי לצוות המטע שבראשו עמד עזריה כהן, סיפור המטע והפרדס, הנו כמעט כדברי ימי הכפר הירוק.

ראשיתו של המטע בשנות ה-50, עם ייסודו של בוסתן פירות, שניטע על-יד עזריה כהן, והיווה את אבן-היסוד לענף המטעים. בהמשך, בשנות ה-60, נוסף הפרדס - אוהו קיבל הכפר מהסיכנות. יחד עם אנשי צוותו, יוסף כהן, שלום גדאסי ויוסף סאלם - צוות זה, ואנשים שנוספו לו, המשיך לפתח את ענפי המטע והפרדס והפך אותם למתקדמים בארץ.

אנשי הצוות היו תמיד קשובים לשינויים ולחידושים, והם מהראשונים שנטעו עצי אבוקדו בתוך מטע בנגות, כשטח גידול, כשניסו את שיטת החיגורים להגברת הפוריות במטע ואת שיטת דילול השורות בפרדס.

בזכות מאמצים אלה, בזכות הרצון להצטיינות ולפתיחות, הצליחו מטעי הכפר ופרדסיו להניב תוצרת משובחת, הידועה בטיבה בארץ ובעולם.

בעיות נוספות אתן התמודדנו לאורך השנים הן תנאי קרקע קשים ואיכות מים שהלכה והידרדרה. הקרקע - המשתרעת מצומת גלילות במערב ועד קריית-שאל בדודום, היא ברובה קרקע חצי-חולית ובורכרית, קשה לגידול, כשמטע פקאן אף עמד בעבר באזור ביצתי ובכל זאת הצטיין ביבולו. המים - מקורות המים של המטע והפרדס הם בבארות הכפר. בארות, שלצערי, הולכות והופכות מליחות. היום אנו מנסים להתמודד עם הבעיה על-ידי החלפת זנים וע"י טיפולים חדשניים, כדי לשמור על איכות יבולי המטע והפרדס.

רובם של המייסדים פרשו לגמלאות, והשאירו מורשת בנויה ואיתנה לממשיכים. הם פעלו מתוך חלוציות, רצון לנטיעת הארץ ולחינוך הנוער, ואכן, בל נשכח שחפקידו העיקרי של המטע והפרדס חנו חינוך. חינוך דורות של תלמידים לאהבת הארץ והעץ; חינוך לעבודת צוות, למשמעת עצמית, לאחריות וליוזמה. שנים רבות היו המטע והפרדס ענפי השתלמות לבגרות, ותרמו רבות וישירות להרגלי הלמידה של החניכים.

היום שטחי המטע והפרדס הצטמצמו מאוד משיקולים כלכליים ואחרים. הפרדס צומצם מ-400 דונם ל-100 דונם בלבד, ואלה כוללים 50 דונם אשכוליות, 40 דונם אשכוליות אדומות, ו-10 דונם של קליפים. שטחי המטע הצטמצמו מ-400 דונם ל-220 דונם, ואלה כוללים 120 דונם אבוקדה, 60 דונם מנגו ו-40 דונם פקאן.

למרות זאת, שאיפתנו לחינוך התלמידים לאותם ערכים שצינתי לא פגה. הענף מתארגן בהתאם לשינויי-העידן. בשנים הבאות אנו מתכננים פרויקט חדש - 'בוסתן לימודי'. הפעילות בבוסתן תתרכז בקשר האישי של התלמיד לעץ שנטע, להכרה ולהבנת של החליכי הגידול, המיחשוב והנדסת השטח הנדרשים. תקוותנו היא שה'בוסתן הלימודי' יהיה מקור לפרויקטים אישיים של התלמידים, כמו-גם מקור השראה להצטרפותם לשגרה הברוכה של המטע והפרדס."

חינוך לשלום בנפר הירוק

מתוך "ירוק לנוער":

נושא העלון הפעם, כפי שהבנתם מן הסתם, הוא השלום בכלל והישוב "נווה שלום" בפרט. כידוע יש לנו כל השנים קשרים עם נווה שלום. הפעם יצאה קבוצת שביעיסטים למיפגש עם בני נוער ערבים, ועל כך בעלון.

נווה שלום הוא כפר שיתופי בו גרים ערבים ויהודים, אורחי מדינת ישראל. התושבים בחרו לחיות יחד כדי לבנות קהילה משותפת ושיוויונית, תוך שמירה על מורשתם הייחודית וזהותם הלאומית. כל זאת תוך כבוד וסובלנות למיוחד ולשונה אצל כל אחד מהחברים.

מעט מדברי המשתתפים:

פינקל אלינה (עולה חדשה) מספרת:

"היום היה יום מיוחד ומעניין מאוד. אנחנו היינו בטויל במקום חשוב מאוד לכל עם ישראל, גם ליהודים וגם לערבים. שם המקום הזה - "נווה שלום". "נווה שלום" הוא מקום יפה מאוד, לא רחוק מירושלים. "נווה שלום" זה באמת נווה - נווה של שקט ושל שלום. המקום הזה לא גדול וגרים שם רק עשרים משפחות. גם של ערבים וגם של יהודים. במקום הזה אנשים יודעים בשביל מה הם גרים. הם יודעים את משמעות ואת סטרת החיים שלהם. הם כולם גרים יחד בשביל שלום, כדי להראות לכולם שאפשר לחיות ביחד בלי מלחמה, לחיות בידידות אחד עם השני, ערבי ויהודי. האנשים האלה רוצים לא רק להראות, אלא גם ללמד איך אפשר לחיות ככה. במקום שלהם הם יצרו בית-ספר לשלום. הרבה אנשים באים לבית-ספר זה, ללמוד ולראות איך חיים אנשים שונים ביחד (באמת, אם לחשוב טוב-טוב, אנחנו לא כל-כך שונים, בהרבה דברים אנחנו אפילו דומים אחד לשני...).

אני חושבת שזה לא היה רק מיפגש בין ערבים ובין יהודים, זה קודם כל היה פגישה בין בני-אדם ולא חשוב לאיזה עם הוא שייך. נורא שמחתי להיות אתכם ומאוד נהנית. עכשיו, כאשר הגיע זמן להיפרד, מאוד קשה לי, אבל מרגיע זה שיש לנו הזדמנות להיפגש שוב, ובואו ננצל את ההזדמנות הזו."

מעין מספר:

"כשאדם מגיע לפרוייקט כזה, הוא לא מגיע ריק. אלא בא עם מטען רגשי מסוים. בהתחלה השיחות היו בסימן התגוננות והתקפה: עשיתם כך, עשיתם אחרת. רק לאחר זמן-מה יכולנו להיפתח ולהיות חופשיים יותר.

על-פי הגישה שלי, הקשת הפוליטית מושתתת על סולם-ערכים מסוים, וכל תפישה פוליטית מתאימה לעצמה את הערכים הרצויים. לי ברור מה הם הערכים שלי, ולכן לא חל בתפישה שלי שינוי בעקבות השיחות."

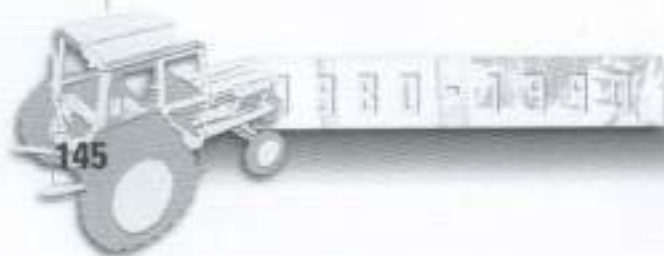
ומוסף גיא:

"משל סיני אומר: אדם שחושב שנה אחת קדימה, יורע ורע. אדם שחושב 10 שנים קדימה, ישתול עץ. אדם שחושב 100 שנים קדימה, יחנך אנשים.

שמעתי את המשל לראשונה בחוג בו השתתפו בני נוער מכל אירופה. וחשבתי עליו שוב ב"נה שלום". ציפיתי שלאחר שלושה ימים ביחד, יהיה לנו קשה מאוד להיפרד, וזה באמת מה שקרה. גם פה היה לי קשה להיפרד, ולעזוב את האנשים. למדנו להכיר אותם והם למדו להכיר אותנו. היה לי קל יחסית בקבוצות הדיון הקטנות, למרות שאולי לאחרים היה קשה אתי. קיבלתי הרבה דעות שלא אהבתי, גם מהצד שלנו, אבל בסך הכול די צפיתי שזה מה שיקרה. הקבוצה שלי הייתה יחסית בכיוון השמאל, וזה השפיע על הדיונים."

"חניכים בגרו ויצאו לדרכם בחיים, וחדשים באו תחתיהם. מנהלים ואנשי צוות התחלפו. מעמד בית-הספר התחזק והלך. מגמות נסגרו, וחדשות נפתחו. אולם בכל שנה באביב, שבה השדרה בכניסה לכפר ועוטה את שלמת מרחיה."

(בתיה הדסי)

חוויות מתקופת המד"צים

את טקסי ההשבעות לסוגיהם, שנרדו עמם לא מעט תופעות שליליות, תרגמנו לפעילות קונסטרוקטיבית של המדצ"ים. הם המדריכים הצעירים, תלמידי י"א ותלמידי י"ב, שהתגייסו לתמיכה ב"חמשושים" החדשים. לאחר הכשרה מתאימה הם מסייעים לצעירים לעבור בהצלחה את חבלי הקליטה ולהשתלב בחיי הכפר. יש מדצ"ים המשתלבים ממש בצוות החינוכי.

מספרת מדצ"ת:

זכרתי את הרגשה שלי בתור "חמשושית" - הפחד והבלבול הראשוניים. זכרתי שמאוד רציתי שיהיה מישהו שאוכל להיעזר בו, לשאול ולברר דברים ולא היה אף אחד כזה... ידעתי שגם התניכים החדשים שיגיעו ירגישו כמוני, ולכן, נרתמתי לעבודה.

היום הראשון היה העמוס והחוויתי ביותר. "החמשושים" החדשים חיו במעין "הלם קרב" ראשוני... לא ידעו לאן ללכת ומה לעשות, מי המדריך ומי חבריהם לחדר... לקבוצה...

זהו היום שבו הכי חשוב להיות אתם רוב הזמן... המדריך לא יכול להקדיש לכל אחד משישים הילדים מספיק זמן... ולכן המדצ"ים צריכים להיות פעילים מאוד.

כמו בכל קבוצה חדשה, יש כאלה שהסתגלו במהירות, ויש מי שקשה היה להם להסתגל. כבר ביום הראשון נתקלנו בילדים שהתבודדו ובכו... היו ביניהם כאלה שכשניגשו אליהם לא רצו לדבר, וחששו לשתף אותנו בפחדים שלהם. היו שהתגברו לבד, והיו שעזרנו להם, חילקנו אתם את הויכרונות שלנו מהחמישית - הקשיים והבלבולים... הפחדים ועוד.

תניכים שהתבודדו והתרחקו - הבאנו אליהם את החבר'ה, התיישבנו דווקא בחדרים שלהם - והם היו מוכרחים להשתתף בשיחה...

הפתרונות העיקריים שהצענו לחבר'ה שהתקשו:

- שיחות אישיות - אתנו או עם המדריך.
- קיבצנו חבר'ה בחדרים של תלמידים שהתקשו להשתלב (על-מנת להכניס אותם לעניינים).
- שוחחנו עם חבר'ה רציניים בקבוצה ושלחנו אותם להיות עם חבר'ה שהתקשו.

מתוך ספר מחזור ל"ב 1987

מבט של סיום / שרה אפרתי

אני מתבוננת בכולנו. ולדגה קט נזכרת איך נראינו לפני שלוש שנים, זה מצחיק לחשוב שכל-כך השתנינו, כשכל-כך קצת זמן עבר. אבל זה עבר. ואנחנו בוגרים לפתע. ויושבים לערוך סיכומים. אני נזכרת בכל הצעקות ששמעתי במשך שלוש שנים: "נמאס לי", אני רוצה לעזוב", הכפר הזה...". אבל עכשיו, בשעה של סיכום, כשראיתי את הבכי בעיני החבר'ה, אני יודעת שכולנו, כמעט ללא יוצא מהכלל, יודעים ש"הכפר הזה", הוא בעצם דבר שנתן לנו כל-כך הרבה, ואי אפשר להתעלם מכך. אנחנו ראינו את השמות החרוזים על ספסלים וקירות, שמות שלא אמרו לנו כלום, שמות ישנים כל-כך. ואפשר, בעוד שנתיים, שהשמות שאנחנו חרזנו, יהיו דומים. ויביטו בהם חבר'ה אחרים, ולא יידעו כלום.

בהתחלה הרגז אותי הרעיון; זה לא "פירי" לא הוגן שישכחו. אבל אז הבנתי בעצם, שאולי לא יידעו עליי, אבל אני אדע על הכפר, והכפר נשאר חרוז בנו. וזהו העיקר. במקום ללמוד ארבע שנים בתיכון רגיל, לחזור הביתה, ולשמוח בשמינית שנפטרת מהתיכון... אנחנו נישא את הכפר בתוכנו - ורבים ישאו אותו בגאווה, וזה מה שחשוב בעצם. צריך ללמוד לחיות בכפר. וצריך למצוא את המקום שלך בו. ומי שהצליח יודע היטב את ערכו של הכפר, ולבטח לא ישכח.

שיר / שרה אפרתי

"לראות את הסוף המוגדר
ממש את העבר השני של השרשרת
מחוצ לה
אנחנו כבר לא שייכים
לראות את הצחוק והסיום - מלא בכי
ואני שלכם
ואתם תמיד שלי."

עשור חמישי

ההתאמה - 2000

www.kfaryarok.org.il

מאגדות המקום

מעשה בשתי נערות, שהלכו לסוך בשרן במים וסבון לעת
ערב, וטוב היה להן, ונעים, ותרמנה קולן בצחוק ודברי הווי,
ותבואנה שתיים בנות נוספות להשתתף בחינגא והילולא זו,
יהי הרעש גדול מנשוא, ואוזני השומעים תצילנה. וכל הנכנס
לאמבט לא ראה מאומה כאילו נכנס לבית-מרחץ תורכי,
והאדים אפפוהו מכל עבר. ותהינה הנערות מאוד, ותיתנה
קולן בשיר ורון. ויגיעו קולות השמחה והצהלה לשופרות אוזניו
של מדריכן הנערץ

ויעמיס רגליו על כתפיו, ויבגדו בו עצביו, וייכנס בתרועות
רועמות ללא כל בושא וכלימה למקום מבצרן של נשות
הקבוצה, אוי לחרפה ואוי לבושא! וירם קולו וישאג ככפיר
וינבח ככלב ושאגה "עצורה, מעוכה, התאפקה בגרונו" (מדברי
ביאליק), וירא חוללה! פויה, גס! שתי נערות בלוש חווה
אמנו זצ"ל, אולם את רוב מערומיהן כיסתה מגבת רוזן ("מגבת
המלטפת ומרככת את העור ואינה משאירה שום שרטת"),
שהיוותה מעין תחליף לעלה התאנה (שלצערנו אינה גדלה
בכפר!) וכראות עיניו את המחזה הנדיר הלז, וייסוב, וייפן,
ובמבוכה רבה נס לחדרו, ולא נשמעו צעדי פעמיו, ולא נראה
שמץ מדמותו במשך 36 השעות הבאות.
מוסר השכל: אל תציץ - פן תיפגע!

(ששלוקית)

שיחה עם מנהלת הכפר-הירוק ניום, הגב' מרים תירוש

בשיחה עם הגב' תירוש, שאלתי על הרקע לכניסתה לכפר, ועל השינויים שחלו בתקופתה (בחמש-עשרה השנים האחרונות), בתרבות הארגון ובתהליכים הארגוניים והפדגוגיים המתרחשים בו. לדבריה של הגב' תירוש, סיפורו של הכפר-הירוק מאפיין, במובנים רבים, את סיפור תולדותיהם של רבים מבתי-הספר החקלאיים בארץ.

הכפר-הירוק נוסד ועוצב על-ידי גרשון זק בהקשר הדינאמי, היצירתי ואף המהפכני של שנות ה-50 של המדינה הצעירה. שנים שעדיין ניוונו מן הפתוס הציוני-התיישבותי של האבות המייסדים. בתקופתו של גרשון זק היה הכפר ארגון מובנה, בעל איכויות משפחתיות חזקות, שמנהיגו הפטריארכלי מכון את מהלכיו. הכוחות המאחדים והמלכדים היו התוכן והפתוס של השקפת עולמו של גרשון זק, והיישום הברור והמנוסח של ערכיו ועקרונותיו.

פרישתו של גרשון זק בשנת 1976 התרחשה כבר על רקע תהליכי שינוי מואצים בחברה הישראלית. היציבות היחסית של עידן טרום המדינה התערערה. הדינמיקה של השינויים, בכל תחומי החיים, העלתה צרכים חינוכיים, תרבותיים וחברתיים אחרים והציבה אתגרים חדשים, בהם: מה ואיך מלמדים ומחנכים בעידן של שינויים כל כך מהירים; אילו כישורים חדשים ויכולות יש לפתח; איך לעצב סביבות לימודיות ההולמות את שנות ה-2000; אילו התאמות יש לעשות במשק ובפנימייה, וכיצד עושים כל זאת בהתאמה לאוכלוסיות בעלות צרכים שונים וייחודיים?

ברם, מול השינויים, שהולידו גם שינוי באוכלוסיות הפונות אל החינוך הפנימייתי, הגיב הכפר-הירוק בנקשות, בדבקות בחזון המייסד ובחיפוש אחר פתרונות נקודתיים. כך קרה שחזונו של גרשון זק, ששימש דלק לעשייה מבורכת במשך שנים הרבה, ואשר היה בו פוטנציאל עשייה גם לשנים הבאות, משנותק ממנהיגותו של גרשון ושל ממשיכו אמנון ברמן, ולא הותאם לצרכים ולאתגרים החדשים - הפך להיות יסוד בולם שינוי וצמיחה. בהדרגה, בעיקר במהלך השנים 85-1980, נקלע הכפר למשבר קיומי עמוק, איכלוסיית התלמידים השתנתה ופחתה מאוד, המורל ירד ומנהלים שבו והתחלפו. כניסתה של הגב' מרים תירוש לניהול הכפר בשנת 1985 הייתה בנקודת השפל העמוקה ביותר אותה ידע הכפר - הירוק.

מרים הניעה מ"בית-המדרש" של החינוך הפנימייתי בארץ, מבן-שמן. שם שימשה כמנהלת בית-ספר התיכון הדו-חטיבתי, ועבדה במחיצתו של אריה סימון (מגדולי ההוגים והעושים בחינוך בארץ). בואה של מרים לכפר בישר עידן חדש של שינויים מרחיקי-לכת במבנים ובתהליכים הארגוניים והפדגוגיים.

במאמרה, "הפנימיות בישראל ככלי חינוכי", שהתפרסם באוגוסט 1989 ב"דבר" (ובהיקף רחב יותר ב-1988 בירחון "החינוך ההתיישבותי") מתמודדת הגב' תירוש עם המגמות שהחלו נוהגות בחברה הישראלית, ואשר נקוו במערכת החינוך תחת הדגל של "המצוינות", דגל אשר, לכאורה, העמיד בצל את החינוך הפנימייתי.

בין שאר הדברים אומרת הגב' תירוש באותו מאמר: "אנו עומדים בפתח שנת לימודים חדשה, בצל קולות רמים המביעים ספקות ומעמידים סימני שאלה באשר לצידוקו של החינוך הפנימייתי. הביקורת היא בחלקה עניינית ומעוררת לבחינה מחודשת של כוונות וכיוונים של החינוך הפנימייתי. אך בצד היבט חיובי זה, מעידים הקולות הרמים על ניכור עמוק כלפי החינוך הפנימייתי. קולות אלה הנם פועל-יוצא של הלכי-רוח בחברה המתפרקת מן המחויבויות האנושיות והסוציאליות שלה..."

...החינוך הפנימייתי נקלע למאבק על צידוקו ואף על עצם קיומו. האקלים החברתי שמתגבש, בד בבד עם המדיניות החינוכית המוצהרת, מנתבים את החינוך הפנימייתי כמעט באופן מוחלט כלפי אוכלוסיות תלמידים חלשות ובעייתיות. תהליך ההומוגניזציה של אוכלוסיית התלמידים כלפי מטה, מחוק מצדו את הסטיגמה השלילית של הפנימייה כמקום חינוך, ומחליש את כוחה החברתי והאינטגרטיבי... ובהמשכו היא שואלת:

"האם מכאן משתמע בהכרח כי מצויים אנו בתהליך מעגלי ממנו אין מוצא? האם על כפר הנוער להסתגל לאמות המידה החדשות ולבחור אחת מן השתיים - דרך האליטיזם וההצטיינות (במונחי החברה ההישגית-תחרותית), או להפוך להיות מסגרת טיפולית-משקמת או מתקנת? האם עליו להתפרק מרוב נכסיו המסורתיים שבמרכזם חינוך אדם שלם המסוגל לחיי צוותא אמיתיים, הבוחר באמצעיו, רגיש לכבוד האדם, אינו נרתע מעבודת-כפיים ופתוח לערכי תרבות ורוח?"

אין אנו סבורים כך. אנו מאמינים כי חיוני לשמור ולחזק את כפר הנוער כדפוס שהוא במהותו חינוכי-ערכי דווקא במציאות החברתית הנוכחית. אנו מאמינים כי ראיית הפנימייה כדפוס חינוכי-ערכי מאפשרת לנו לתת מענה מיוחד לצרכים של בני הנוער מן הרבדים החברתיים השונים המגיעים אלינו. לשם כך, על כפר-הנוער להישאר מערכת בעלת אוכלוסיית תלמידים הטרונגית מבחינת מוצא ומעמד חברתי, מבחינת מוטיבציות, ערכים ורמות. במערכת כזאת יכול כפר הנוער לשמור על דימוי חיובי ולמלא את ייעודו החינוכי-חברתי..."

רעיונות אלה הדריכו את מרים בראשית העשייה הפרדוגנית החדשה בכפר-הירוק.

המאמצים התמקדו בשני כיוונים:

הראשון - הבנה שיטתית של הקשיים והצרכים של אוכלוסיות התלמידים וגיוס העובדים ל"משימה הראשונית" העכשווית של הכפר.

והשני - התאמת העשייה החינוכית. קרי: המבנים, התהליכים והתכנים לאתגרים של העידן הטכנולוגי. ושל ידע חדש בתחומי התיאורייה והמחקר החינוכי והארגוני.

שני הכיוונים חיזקו והשלימו זה את זה.

הראשון נוסח בסדרת מאמרים שחלקם פורסמו ברבעון המינהל לחינוך התיישבותי "בחינוך ההתיישבותי", בהם: "האתגר - שינוי וקידום של אמת" (ספטמבר 1993); ו-"הקניית נורמות התנהגות רצויות ותכנים ערכיים בכפרנו" (אב, תש"ן). והכיוון השני נוסח - בפרסומים פנימיים, ביניהם - כמאמר: "פארדיגמת המעגל השלם" (פרסים פנימי).

השינויים הביאו בחשבון ערכי יסוד שהיו מושרשים בתרבות הארגונית, ועם זאת, החזירו הבנות חדשות וידע חדש. דוגמאות לכך מביאה מרים משני תחומים:

הראשון - תפיסת החינוך לאוטונומיה - תפיסה, שהייתה מעמודי התווך של ההגות והעשייה החינוכית של גרשון זק. אולם אל הדיבט הסוציולוגי/חברתי של המושג (חברת נוער המנהלת את עצמה, נשיאה בתפקידים, מוסדות, נוער וכד'), דיבט שהיה דומיננטי בתפיסתו של גרשון זק, הלך והתחבר הדיבט הרגשי, קרי: פיתוח המודעות האישית, חיזוק הביטחון הפנימי והאמון בזולת, ברוח ה"אינטליגנציה הרגשית".

צמיחה לקראת אוטונומיה היא גם כיום בבחינת יעד מרכזי, אלא שהיא נתפשת כשילוב שבין הממד הערכי-חברתי לממד האישי-רגשי המשקם.

דוגמה אחרת לאינטגרציה מחודשת של תפיסות ויעדים, היא הסינרגיה החדשה שנוצרת בכפר בין קבוצות מרקעים תרבותיים ועדתיים שונים.

על תמונת המחזור הראשון של בוגרי הכפר-הירוק, מחזור שהיה מורכב מיוצאי 22 מדינות שונות, מתנוססת הסיסמה: "מפיוור גלויות לקיבוץ גלויות". סיסמה שינקה את תוקפה מן האידיאולוגיה של "כור ההיתוך" של המדינה המתחדשת.

סיסמה זו קיבלה משמעות מחודשת ורלוונטית החל משנת 1989.

העליות של יוצאי חבר המדינות העצמאיות (ברה"מ לשעבר) ושל יוצאי אתיופיה ב-1984 וב-1991, העשירו את המרקם האנושי והתרבותי של קהילת הכפר-הירוק וטבעו חותם עמוק הן בבית-הספר והן בפנימייה.

הן חייבו התאמות במערך הלימודים ובתוכניות החינוכיות בפנימייה ברוח האידיאולוגיה הפלורליסטית. מושג הסינרגיה, הנוצרת מתוך שמירה על זהות ייחודית בד בבד עם טיפוח המשותף, מחליף את המושג "כור ההיתוך", ומשמש בסיס לקליטתן ולשילובן של האוכלוסיות המרכיבות כיום את קהילת הכפר הירוק.

על במת חדר-האוכל עולים מופעים ומחזות, בהם: "שבועת האדרה", המספרת את הסיפור המופלא של העלייה האתיופית; בלט קלאסי ומחזות של פושקין. צליליהן הלגיטימיים של הרוסיה, העברית והאמהרית מתמוגים למוסיקה המיוחדת של יצירת חברה חדשה, שבה מתממשים בהווה של חיי היומיום ערכי הפתיחות, הסובלנות, קבלת השונה והזר וכבוד האדם.

כפרי הנוער בארץ ככלל הצליחו במקום שהחברה הישראלית בעיקרה כשלה. בשילוב סינרגטי בין מרכיבי האוכלוסייה השונים, שילוב המאפשר ליחיד לשמור על ייחודו, ולקבוצה - לשמור על תכנים של תרבות המוצא שלה.

החשיבה היצירתית והצורך לחדש גם בתחום ההוראה - צורך שהניע את גרשון זק להחזיר גישות חדשות גם אל תחום החינוך הפורמאלי - מצאו את ביטויים, בשלב הראשון, בנכונות לתתאים את הקוריקולום הבית-ספרי לצרכים של אוכלוסיות התלמידים המשתנה ע"י פיתוח תוכניות ייחודיות בהבעה, באמצעות שילוב המגמות הטכנולוגיות בתעשייה מחוץ לכפר, בדרך של שילוב מולטי-מדיה במקצועות הלימוד השונים ובמשק, וע"י פתיחת מגמות לימודיות נוספות, בהן - אופנה, הקשורת, ועוד. החל מ-1993, מתוך עמדה של התחזקות ובשלות, שוב נכנס הכפר לתהליכי שינוי מואצים. בד בבד עם תהליכים של שינוי ופיתוח ארגוני, תהליכים של ביזור, העצמה ופיתוח נרחב של עבודת צוותים בארגון, הצטרף הכפר לפרוייקט המוביל של משרד החינוך והתרבות בחינוך העל-יסודי, "פרוייקט ה-22" או: "בגרות 2000".

"בגרות 2000" מובילה את צוותי בית-הספר חזרה לשאלות יסוד הנוגעות בחפישה העצמית של המורה את עצמו ואת תפקידו ההוראתי והפדגוגי, לבחינה מחודשת של תהליכי ההוראה ותהליכי הלמידה, לחקירה מעמיקה של תחום הדעת - משמעותו ומידת הרלוונטיות שלו לעולמו של התלמיד, ולזיקות הקיימות בין תחומי הדעת השונים.

הפרוייקט מחזיר למערכת ידע חדש ועדכני בתחום התיאוריה והמחקר הפדגוגי והפסיכולוגי (תרבות ההערכה החלופית, מגוונות למידה, האינטליגנציה הרגשית, ריבוי האינטליגנציות ועוד), ומפתח דרכי הוראה-למידה-חינוך והערכה חדשניות.

מרים מדגישה כי -

"ההוראה מכוונת עתה לפיתוח לומד עצמאי, בעל מוטיבציה וסקרנות, מודע לעצמו, לכוחותיו ולקשייו; מצויד בכישורים של אוריינות טכנולוגית, אופטימי ומאמין בעצמו. תרבות ההוראה החלופית, על-פי הפירוש שלנו, מקיפה את כל ממדי האישיות ומהווה כיום מנוף יצירתי לחתירה בלתי-נלאית לשיפור של עבודתנו החינוכית".

תוצריה המקוריים של "תרבות ההערכה החלופית" (כלי הוראה ולמידה חדשניים), משרתים כיום, באמצעות המרכז הפדגוגי (המרפ"ד) שפותח בכפר, גם בתי-ספר אחרים.

הדינאמיקה של השינוי מאפיינת גם את התהליכים המתרחשים במשק ובפנימייה. הדגם של חברת תלמידים אשר לה נמסרים תחומי אחריות מתפתח בהדרגים חדשים. בהנהגתו של מנהל הפנימייה - קובי נוה (בוגר הכפר הירוק!), צמחו מספר גופים חדשים, בהם: 'וועדת בוגרים', המורכבת באופן שווה מתלמידים ילידי הארץ, מיוצאי העדה האתיופית ומעולים שבאו מחבר המדינות העצמאיות. הוועדה מובילה כיום את תהליכי השילוב בין הקבוצות האתניות השונות, ויוזמת תוכניות חברתיות ותרבותיות שבהן ניתן מקום לערכיהן ולתרבויותיהן של העדות השונות. חג הסיגר, למשל, חגה של יהדות אתיופיה, הוחזר לכפר על-ידי התלמידים, פרי יוזמת הוועדה - וכך היא מעודדת פתיחות, הבנה וסובלנות.

בחברת הנוער קיימת גם רשות שופטת, 'בית דין של הנוער', הדין ושופט אירועים קשים הנוגעים לכלל החברה. בית הדין מתנהל כבית משפט לכל דבר, ולכל קביצה יש בו נציג שופט! וועדת משק מקבלת פגים אחרות; תפקידה לחזק את הפונקציה המתנכת של המשק, לסייע לפיתוח תרבות ההערכה גם במשק, ולהעמיק את הקשר השיטף בין המשק לבין ביה"ס והפנימייה.

במשק מיישמים טכנולוגיות עדכניות ומפתחים ענפים חדשים. במקביל, מחזקים את עבודת הצוות, מובילים תהליכי למידה, ומנסחים מחדש את המשימות העיקריות של המשק בהקשר של המערך החינוכי הכולל.

כד בבד, מתפתח שיח מתמיד בין מבוגרים וצעירים ברפוסים חדשים בעלי אופי דמוקרטי, שיח המאפשר ביטוי אישי רחב, חשיבה משותפת ובנייה משותפת של אורחות החיים בכפר. ככלל, העמיקה מאוד הראייה המערכתית בכפר, והעבודה החינוכית נעשית ברובה בצוותים, בהם משתתפים מחנכים מכל שלושת התחומים - משק בייס ופנימיית.

הכפר-הירוק, כארגון חינוכי, הולך ומפנים כיום איכויות של "ארגון לומד", ארגון יצירתי, דינמי ויחום, המחוייב ללמידה - כיצד לראות את המציאות הקיימת ביתר בהירות ולהבהירה באורח מתמיד; ארגון החוזר ושואל: מה חשוב לנו, ולשם-מה אנו נמצאים בדרך הזאת. ארגון אשר בו כל יחיד חותר לשיפור המיומנויות האישיות, להתפתחות וללמידה, כדי לממש יותר ויותר את יעדיו האישיים ואת היעדים המשותפים.

צר המצע מהשתרע. הכפר כיום שוב שיקף חיים פדגוגיים מגוונים. עבודה הצוות של הצעירים והמבוגרים היא מגוון החשיבה והעשייה, המאפשר התמודדות מתמדת עם מורכבות היום ועם חלומות המחר.

ובימים אלה ממש אנו עמלים על תוכנית-אב רעיונית ופיסית לשנים הקרובות. תוכנית זו מעצבת את הכפר-הירוק כמרכז בינתחומי למדעי הסביבה.

המרכז יהווה מודל ומוקד לחינוך סביבתי, להכשרה ולפיתוח, לתרבות וליצירה בתחום האקולוגיה. תוכנית האב תאפשר שילוב כל המרכיבים הקיימים של הכפר, תוך התאמתם לעידן החדש.

הפנימיות בישראל ככלי חינוכי

1. מסתבר כי הדעות חלוקות באשר לזכות קיומן ונחיצותן של הפנימיות בישראל ובעולם. מרים תירוש, מנהלת הכפר-הירוק, בית-ספר חקלאי שבגבול תל-אביב והשרון, סבורה כי "קיימים ערכים במערכת זו, בתנאי שיוצקים אותם לשם." (עיתון "דבר" אוגוסט 1989)

ההקשר - הפנימיות

בגרות 2000 / שרה רן-חייקה

בשנת 1995 הצטרפנו לפרוייקט 'בגרות 2000', שעיקרו - הערכה חלופית במקום בחינות-בגרות. פרויקט 'בגרות 2000' בכפר-הירוק מופעל בשלושה מקצועות לימוד: ביולוגיה, מכונאות-רכב וספרות. ההשתתפות שלנו בפרוייקט ארצי זה (22 בתי-ספר בכל הארץ) זימנה פעילות חינוכית רחבת היקף, בעיקר לאור היותנו פנימייה חקלאית.

עיקר העשייה החינוכית באה לידי ביטוי בשלושה תחומים:

1. תחום לימודי - הרחבת השכלה והגדלת מספר התלמידים הוכאים לתעודת-בגרות.
2. תחום חברתי - בינאישי - פיתוח אדם המאמין ביכולתו, בעל כישורי התמודדות בחברה תחרותית המחייבת למידה מתמדת, אדם בעל הכרה שערכי חינוך ולמידה הם המפתח להצלחה בחיים.
3. תחום העבודה - פיתוח יכולת להתמודד עם מגוון אתגרים. לא רק עם הידוע, המוכר והברור כמו עבודה במשק החקלאי, אלא גם עבודה בתחום העשייה הלימודית תוך שימוש ביישומי מחשב. לדוגמה:

במכונאות-רכב: בניית מודלים לשיפור איכויות הביצוע של חלקי הרכב.

במדעי-החיים: בניית מסע וירטואלי לגילוי אופי הצמחים באזורים טרופיים.

בספרות: בניית מצגת המשווה בין יצירת אומנות פלסטית לבין הסיפור הקצר.

החינוך לעבודה משלב, אפוא, התמודדות פיזית ואינטלקטואלית כאחת.

חל שינוי במערכת החינוך בכפר, שינוי שנושא אופי של כמעט מהפכה.

תם עידן הלימוד לבחינה, שינון חומר לימוד לקראת הבגרות. בית הספר שינה את אופיו. בית הספר הוא "סדנא" בה מתפתחים כישורי למידה, והתלמיד לוקח אחריות על הלמידה שלו.

השינוי באקלים הלמידה וההוראה מתבטא בחמישה רכיבים:

המורה - בדיקה והגדרה מחדש של הפקידו, סמכותו ואחריותו.

הלומדים - מורים ותלמידים כאחת. הדיאלוג שבין המורה לבין התלמיד מעלה את רמת הסקרנות ואת תחושת הביטחון של התלמיד-הלומד ושל המורה-המלמד. דרך משותפת זו יוצרת אמון-הדדי ואחריות אישית.

התוכנית - תוכנית הלימודים בכל מקצוע נשארת בעיקרה נאמנה למטרות משרד החינוך, אך בה בעת מותאמת גם למטרות וליעדים שהכפר הציב לעצמו.

הסביבה הלימודית - השתנתה על-פי אופי הלמידה. לא עוד חדר כיתה, אלא חדרי מקצוע, ומרכז-משאבים המספק יישומי מחשב מגוונים, ספרייה, מרכז מולטימדיה,

דרכי ההוראה בזיקה לדרכי ההערכה - עבודה אישית, עבודה בצוות/בקבוצה, שיתוף עמיתים בלמידה, תיק פורטפוליו.

דרכי ההערכה החדשות תרמו להתמקצעות מתמדת בכל אחד מתחומי הדעת.

מאז היווסדו התאפיין הכפר-הירוק ברצון ליצור למידה משמעותית. גרשון זק, המייסד, רצה ליצור תלמיד משכיל, תרבותי, סקרן לדעת. באמצעות "שיעורי האודיטוריום" הזכורים לוותיקים שבין התלמידים והמורים - יצר חידוש במערכת החינוך של שנות השישים.

אנחנו המשכנו לפתח את נושאי הלמידה בבית-הספר באמצעות השתלבותנו בפרוייקט 'בגרות 2000', המכונה "פרוייקט ה-22". פרויקט זה אינו אלא נדבך נוסף למסורת מפוארת זו. אומנם הפרוייקט מיושם בשלושה מקצועות-לימוד בלבד, אך הוא מחלחל בהתמדה למקצועות האחרים. ההערכה וחלופות ההערכה הן נקודת המוצא להבדל הגדול.

פרויקט 22 בתי-ספר

"בגרות 2000"

הנפר הירוק ע"ש לוי אשכול

להנהלת בית-הספר, לריכוז הפרויקט, לצוותי המורים
שבפרויקט, לבעלי תפקיד ומורים הנוטלים חלק בהטמעת
עקרונות הפרויקט בבית-הספר:

תודה

על המאמצים שהשקעתם בארגון היום הפתוח, שבו נחשפה
עוצמת הפעולה ועל עבודתכם החינוכית המעמיקה, שבאה
לביטוי ביום זה.

התגובות שקיבלנו רובן טובות ואף נלהבות. ניכר
בתלמידיכם שהם עוברים חוויה לימודית מיוחדת.

ריכוז הפרויקט

ירושלים, אדר התשנ"ח

מרץ 1998

מעורבות הצוות הייעוצי בפרוייקט ה-22

תמצית הדברים שעלו במפגש עם צוותי הביולוגיה והספרות (מתוך פרוטוקול)

נרשאים ושאלות שעלו:

עבודת צוות.

- גישור הפער שקיים בתחושת השותפות בין המורים שבפרוייקט ובין כלל המורים.
- הרחבת מעגל המעורבות של מורים שאינם בפרוייקט.
- הרחבת מעגל המעורבות של כל הגורמים החינוכיים בכפר; איך הם ימשיכו את הרעיון ולא ימשכו אותם לאחור.
- שינוי מערכת.
- שיתוף כל הכפר-הירוק בתהליך השינוי.
- ליצור מוכנות לקראת עבודה אחרת כבר בתהליך המיון של קבלת תלמידים חדשים.

- איך לנהל את הכיתה בדרך החדשה, איך לשתף את הילדים ולדעת באיזו מידה הם אקטיביים בשיתוף.
- איך לשכנע את הילדים שאנחנו רוצים משהו אחר לגמרי, כשאותם ילדים חשופים בו-זמנית לישן ולחדש, והם מבילבלים לגמרי.
- איך גורמים לילדים להפוך ללוח חלק כדי "להיתקן" וכדי להשתחרר מחוויות הכישלון והתסכול שחו בעבר.
- פעילויות שיעמיקו את אמון הילדים בנו.
- מערך פעילויות שישכנע שהפעם זה משהו שונה; עבודה על המוטיבציה.
- איך מעבירים לילדים את השינוי שעברנו.
- איך יוצרים קבוצות, איך יוצרים כיתה חדשה, מוטיבציה חדשה, הרגלי-למידה אחרים כל זאת כאשר בשאר המקצועות הם חוזרים למתכונת הקודמת.

- כל-כך קשה לשנות, איך באמת ניכנס לכיתה?
- גם אנחנו לא כל-כך יודעים מהו השינוי. מה ההבדל בין השינוי שאנחנו עוסקים בו כעת ובין תוכניות חדישות אחרות שעשינו בעבר. מהו בעצם השינוי המדוּת?

- קיימת עמידות בנושא השינוי, הבעיה היא קודם-כל עם עצמנו. בכל פעם שאנחנו מדברים על שינוי גישות, אנחנו מתבצרים במה שאנחנו עושים או בורחים לתכנים.
- קשה להיות אלה שהולכים עם התלמיד, ולא להוליך אותו.
- ללמוד לא להיות בעלי המונופול על הידע. להיות יותר בשקט יותר פסיביים בכיתה.
- איך מתמודדים עם תחושה של חוסר הצלחה, ואיך ניתן למנוע את העברת תחושת החרדה מפני חוסר ההצלחה, אל התלמידים.
- חשש מבירור אינסופי.
- התמודדות עם סוגים שונים של תלמידים.
- עבודה עם רמות שונות של תלמידים, קביעת "נורמות עבודה" חדשות.
- מהם המרדים החדשים להצלחה?

בירור שאלות הקשורות בשיתוף תלמידים

בפרויקט ה-22

הצעת תוכנית עבודה (מתוך פרוטוקול)

ניתן להבחין בשלושה נושאים כלליים שחזרו בדברי המורים במפגש:

- הצורך בשיתוף כל אנשי החינוך בכפר בשינוי שאותו מחייבת העבודה בפרויקט. השינוי שמזכיר בדרך-כלל, בלוויית חשש מפני מסרים שונים שיועברו לילדים ויבלבלו אותם: האם הם ימשיכו את הרעיון או ימשכו אותם לאחור?
- הצורך בהרחבת רפרטואר דרכי העבודה עם התלמידים: איך לנהל את הכיתה בדרך החדשה? איך יוצרים מוטיבציה חדשה והרגלי למידה אחרים? איך משתפים את התלמידים בדרך העבודה החדשה?
- בירור מהות השינוי והבהרת העמידות הכרוכה בו. מה בדיוק נדרש ממני? מה בדיוק נדרש מן התלמיד?

למעשה, כל הנקודות הללו נוגעות בחששות הנגזרים מן האחריות הכרוכה בהפעלת דרך עבודה חדשה. הצוותים עוברים תהליך של שינוי עמדות לקראת שינויים בדרכי עבודה עם תלמידים. כותבים ומכינים תוכניות חדשות. הדרך להפעלת השינוי אינה ברורה, לא רק מכיוון שמדובר בנתיב חדש, אלא גם מפני שמהות השינוי איננה ברורה לחלוטין. ומכאן גם החשש מפני סטיות שתיגרמנה בשל אנשי צוות שאינם שותפים לתהליך. אין ספק כי יש מקום וחשיבות לשיתוף כל אנשי החינוך בפרויקט ה-22, אך אין כל סיבה להמתין לעשייה זו כדי להתחיל בשינוי. ילדים יכולים, ואכן חיים בשלום, עם סטים שונים של ציפיות ונורמות חינוכיות.

סדר העלאת הדברים במפגש המורים, איננו מקרי. באופן גם, ניתן לומר כי ככל שהשיחה התמשכה, כן הלכו הדברים ונגעו יותר ויותר במהות הקושי. השיחה החלה בגורמים חיצוניים המונעים יישום השינוי (צורך בשיתוף אנשים נוספים), עברה לדרכי-עבודה ולבסוף נגעה במהות השינוי, בצורך להבהיר ולהגדיר את השינוי, בקושי שקיים בעצם השינוי, כל שינוי. לדעתי, בנקודה זו עלינו להתחיל.

התוכנית תכלול:

- הבהרת השינוי: שנדרש מאתנו כמורים, מהי הלמידה שאנחנו מצפים שתתרחש על-ידי התלמידים, לאיזו מערכת יחסים עם התלמידים אנחנו שואפים להגיע, איזה מקום אנחנו מוכנים לפנות לתלמידים, בירור הפער הקיים בין ה"עצמי ההוראתי" האידיאלי והמציאותי, והצבת מטרות כגון: איזה מורה אני רוצה להיות, לאיזה כיוון אני רוצה לכוון את התלמידים (2 מפגשים).
- שיפור תקשורת מורה-תלמיד: על-פי תומס גורדון (3 מפגשים).
- מערך פעילויות לעבודה בכיתה: בשלב זה כדאי לברר עם המורים, אילו מן השאלות שהועלו בהקשר של פעילויות בכיתה עדיין רלוונטיות, וכדאי ליחד שניים-שלושה מפגשים לצורך זה (נושאים כמו חוזה-למידה, אבחון עצמי של התלמיד וכיו"ב).

לעבודה בנושא תקשורת מורה-תלמיד ישנה חשיבות מרובה ביותר, שכן תקשורת זו היא לב לבו של התהליך. תקשורת זו היא המענה לשאלות כמו "איך משכנעים את הילדים שאנחנו רוצים משהו אחר לגמרי?"

כאשר מתקיימת תקשורת יעילה וכנה עם התלמידים, פוחת הצורך ב"מערך פעילויות שישכנע..." מעבר לכך, דרך העבודה של תומס גורדון מסייעת למורה ללמוד ולהעניק משוב בונה לתלמיד. להערכה ולמשוב, חלק חשוב ביותר בדרך העבודה המתחייבת בפרוייקט.

אמנון שגיב (1987-1999)

מנהל בית-הספר

אמנון שגיב, מתנסח בהיטות ובקלות, וכאילו עיניו רואות את אשר פיו מדבר. ב-1987 ביה"ס היה בשיא המשבר שלו. היו לנו אז 320 תלמידים. שפל שלא היה כמוהו. הגעתי לבית-ספר שהיה במשבר; מורים רבים עזבו. חוסר אמון, חוסר תוחלת בעבודה. כמעט ולא ניגשו לבחינות. היו חילופי מנהלים. כמעט כל שנה היה מנהל אחר. אמרו לי לא פעם כל פעם בא מנהל חדש, מבטיח הבטחות וכו' והולך, וגם אתה תלך."

אמנון הגיע מירושלים. שימש קודם מנהל ב"ס באלוני-יזחק, ולפני-כן סגן-מנהל בב"ס גדול בירושלים; שבע שנים במכונים לחינוך יהודי-ציוני. למד באוניברסיטה בירושלים. תואר-ראשון בספרות עברית ובפילוסופיה; ותואר-שני בספרות עברית ובפילוסופיה עברית.

"בשנים ההן, ממשיך אמנון, נכנסו לתפקידם שלושה אנשים. מנהלת הכפר, מנהל-הפנימייה ומנהל בית-הספר. כולנו זיהינו את הפוטנציאל במקום. ובאשר לי, העיסוק באוכלוסיות הוקקות לטיפול, היה התחום שעניין אותי לעסוק בו בחינוך. הייתה זו החלטה ערכית, לעסוק באוכלוסיות היותר נוקקות. זיהיתי משבר, שאני יכול להתגייס לקראתו ולהעמיד ב"ס על הרגליים. לנסות לנבש צוות של מורים שנתתי בו אמון; לתת למורים תחושה של כיוון ודרך - לחזק את המורל שלהם; ליצור מסגרת של משמעת, לתת לילדים אפשרות להגיע להישגים. זה חייב בשנים הראשונות להיפרד ממורים שתוקים, לקלוט מורים חדשים, ולהחזיר למורים הטובים תחושה של גאות-יחידה. העבודה הזאת הייתה, ועודנה, כרוכה באלפי החלטות קטנות בכל יום. לקחנו, למשל, קבוצה קטנה של חמישה תלמידים, והראינו שהם יכולים לעבוד את כל בחינות-הבגרות. החלה דינמיקה של מצוינות. מצאנו פתרונות מקצועיים שמשכו ללמוד. פיתחנו כאן פרויקט של שילוב בתעשייה. תלמידי המגמה הטכנולוגית יוצאים יומיים בשבוע לעבודה במוסכים עם המורים שלהם, ומקבלים שכר. ביטלנו מגמות לא רלוונטיות, הכנסנו מיחשוב, היי-טק, ובעיקר - תחושה של טעם בלימודים. במרבית המקצועות יצרנו מסגרות של צוותי מורים שגשגו להשתלמויות."

חלק מהמורים שהשתלבו, התגלו כמורים מצוינים, שהשינויים והאווירה החדשה נתנו להם אפשרות להתפתח ולפתח את ביה"ס, ונוצרה אווירה של שיתוף וחלוקת סמכויות, יצירת דרגי-ביניים של מנהלים, רכזי שכבות ומרכזי מקצועות. הכנסנו לביה"ס ייעוץ ארגוני שסייע במימוש התהליך. התחילה חשיבה של שילוב בין ביה"ס, הפנימייה והמשק, תוך הבנה שהתלמידים משותפים לכולנו, וכל אחד מהאנפים בכפר אמור לתרום את חלקו לחינוכם."

"ואכן, מספר אמנון, חלה קפיצה דרמטית בהישגי התלמידים וביצירת בי"ס בעל הישגים העולים על הממוצע הארצי. קפיצה זו התרחשה בשני תהליכים בו-זמנית: לכפר התקבל פרוייקט נעל"ה, שהורים תלמידים-עולים מרוסיה, שתרמו באופן משמעותי ביותר, ברצון להישגיות ובמוטיבציה ללימודים. כמו-כן ביה"ס הצטרף לפרוייקט הנקרא, 'בגרות 2000', או: 'פרוייקט ה-22'. פרוייקט חדשני ומוביל במערכת החינוך כולה, אשר שינה בתחילה את פניהם של שלושה מקצועות: ספרות, ביולוגיה ומכונאות-רכב. ואחר-כך תילחל לבית-הספר כולו. התגבשה כאן הערכה מעצבת ולא הערכה מסכמת, והיא שמלווה את התלמיד לאורך כל השנים.

בית-הספר הפך להיות גורם חשוב ביותר לתלמידים. הכפר ידע, ברגע מסוים, לקלוט את השינוי שחל בחברה בישראל ולהתאים את עצמו למציאות החדשה.

אנחנו רואים בעבודה ביטוי לערך חינוכי. המשק החקלאי בכפר-הירוק עבר תהליך. במקום מכשיר שנועד בעיקרו להכשיר מקצועות חקלאיים וחלוצים מגשימים, היה לכלי-עזר לחינוכו של התלמיד, בעיקר לחלק הערכי שמחנך לאחריות, לקרבה לטבע ולנוף הארץ, לעבודת-צוות ולעבודת-כפיים. מטרת החינוך בכפר-הירוק היא להרחיב את תחום הבחירה של התלמיד, שהתלמיד יוכל להתקבל למקום מקצועי, אקדמאי, שיוכל להתחיל את חייו בנקודה יותר משמעותית.

בחינוך לא רואים תוצאות מהירות. זו עבודה סיוזיפית. לא רואים שינויים מפליגים. ותמיד השמחה הזאת לראות את הבוגרים שבאים ומבקרים אותנו..."

"תלמיד שלימדתי אותו ספרות, ושהיה מחוסר יכולת קריאה וכתובה, ואני זוכר את הקשיים היומיומיים שלו. וכמה שנים אחר-כך, הילד הזה התיישב לידי באיזו הרצאה באוניברסיטה, ואמר לי שהוא מסיים את התואר הראשון בפסיכולוגיה. והוא הזכיר לי שאמרתי לו פעם, העיקר שיהיה לך בשביל מה לקום בבוקר ושתהיה לך שמחה בלב ליום חדש... ואני לא זכרתי."

פרס המופת בחינוך ע"ש דימה שלי-לוי לשנת תש"ס 1999 לבית הספר החקלאי "הנפר הירוק" ע"ש לוי אשכול

ואלה נימוקי חבר השופטים:

בית הספר החקלאי "הנפר הירוק" על-שם לוי אשכול, מטפח עשרות שנים מסורת חינוכית מפוארת. הוא פועל כקהיליה חינוכית, שבה בית ספר, פנימייה ומשק חקלאי.

"הנפר הירוק" הינו, הלכה למעשה, קהילה אינטגרטיבית מהמעלה הראשונה: בתוך הכפר מתרחש מפגש אמיתי של תלמידים מכל קצוות הארץ ומכל רובדי האוכלוסייה. בולטות בו שלוש קבוצות: ילידי הארץ שבאים לכפר מתוך רצון להגיע למימוש יכולותיהם; יוצאי העדה האתיופית; עולים מחבר המדינות העצמאיות ובני מיעוטים.

הכפר הירוק נערך לפעילות חינוכית בשני מישורים: במישור הפרט, כדי לסייע ליחיד המתבגר לצמוח להתגבש לאישיות אוטונומית בעלת כושר הבחנה והערכה, ובמישור החברתי מחנך הכפר לסובלנות, למעורבות חברתית, לאחריות הדדית, לעצמאות ולנכונות להשתלב באורח פעיל בחיי המדינה.

בד בבד, הציב לעצמו בית-הספר כאתגר מרכזי, את קידום הלימודי של תלמידיו והכנתם לקבלת תעודת הבגרות או תעודת הכשרה טכנולוגית.

בית הספר שם דגש על:

הקניית מיומנויות בתחומי המדע, החקר והתקשוב, ופיתוח מיומנויות חשיבה. סגל ההוראה הוא היוזם, המפתח, והמקדם את תהליכי הלמידה, תוך קיום מנגנוני שיפור וטיפוח שיטות למשוב ולהערכה משותפת של מורים ותלמידים.

צוות עובדי החינוך של הכפר מצטיין בהזדהותו העמוקה עם העשייה החינוכית-פדגוגית, והוא חדור
אמונה ותחושת אחריות לתפקידיו החינוכיים.

על כולם מנצחת המנהלת מרים תירוש, שהשכילה לשלב בין מסורתו המפוארת של בית הספר לבין
צורכי השעה והיעדים החינוכיים המשתנים.

על כל אלה החלטנו, פה אחד, להעניק את פרס המופת בחינוך על-שם דימה שלי-לויך לשנת תש"ס
לחבר עובדי החינוך וההוראה בראשות המנהלת מרים תירוש.

באו על החתום, ביום ה', ז' בטבת, תש"ס, 16 בדצמבר 1999:

פרופ' רנה שפירא יושבת-ראש חבר השופטים.

מדנה טרייסטר חברה בחבר השופטים.

יואב נציג "קרן דימה ושלום לויך", בשם הקרן.

ירוק בעיניים

מידעון הכפר הירוק (כסלו, תשנ"ט)

"כולנו ביחד בכפר הירוק"

ב-1994 הוקמה ועדת הבוגרים הראשונה, שהציבה לעצמה מטרה: יצירת אינטגרציה חברתית בכפר-הירוק. את הוועדה שממשיכה בפעילותה, מלווים השנה: ברוך בן-נתן, מדריך קבוצה ט'; אקלה אסמרה, רכז-עולים יוצאי אתיופיה, וויקטוריה רודנייב, רכזת-העולים יוצאי חבר-העמים. אחת לשבועיים מתרכזת הוועדה כדי לדון בנושאים השונים הכרוכים בקליטה ובשילוב החברתי, וכדי להיערך לפעילות השנתית.

"כולנו ביחד בכפר הירוק" היינו בשבת וצפינו בבוגרים, שהציגו באמצעות דיונים נוקבים, פרסומות, שירים והצגות, קשת רחבה של משמעויותיו של המשפט: **הזכות לכבוד, והחובה לכבוד!** מילת המפתח שנשזרה בפעילות הייתה המילה **סובלנות** והכפר הוצג כבית חם ואוהב. הפעילות נחתמה בשירתן הנפלאה של אלסה, יוצאת אתיופיה, ששרה שיר ברוסית, ושל אולסיה, תלמידת נעל"ה, ששרה שיר באמהרית. ולסיום - לשירת "כל העולם כולו" שפתחו בה אלסה ואולסיה הצטרף כל הקהל. **הסיפור מדבר בעד עצמו!**

חג הסיגד

חג הסיגד, חגם של יוצאי אתיופיה, מבטא את הכיסופים לארץ-ישראל. כנהוג אצלנו מדי שנה בשנה, הכינו תלמידי הכפר, יוצאי אתיופיה, בעזרתו של אסמרה, קבלת חג יפה. הכניסה לחודר האוכל קושטה בתערוכה יפהפייה של כלים ושל תמונות מהווי יהודי אתיופיה. על הבמה נשאו ברכות, הסבירו את משמעות החג ורקדו ריקודים מסורתיים. בארוחת הערב שבשלה בחלקה על-ידי התלמידים, הוגש הלחם המסורתי, ה"אינג'רה". לסיום הערב הוקרנה קלטת וידאו של ההצגה "שבועת האדרה" בביצוע תלמידי הכפר-הירוק. למחרת יצאו התלמידים יוצאי אתיופיה לירושלים, כדי לחגוג את החג בכינוס הגדול של בני העדה.

דוהרים קדימהו - רכיבה אומנותית

50 מחניכי הכפר מטפחים באהבה רבה את הסוסים הערביים טהורי הגזע שגדלים בחוות הכפר-הירוק. הסוסים, "בתמורה", מעניקים למטפליהם את האפשרות לרכוב עליהם וללמוד רכיבת דראסו' (רכיבה אומנותית).

בשבת ה-12.12.1998, התקיים בחווה שלנו מפגן רכיבה שהחניכים תכננוהו, ארגנוהו, ואף הופיעו בו. המפגן החל בהצגת כל הסוסים לקהל, כל חניך והסוס "שלו" (הנתון לטיפולו). בהמשך קיימו החניכים שתי הופעות של רכיבה אומנותית, לבסוף - הציגו החניכים רכיבה היתולית. המפגן (החל בתכנון וכלה בהופעה) תרם רבות לחניכים: המטרה המשותפת ועבודת הצוות שנדרשה לביצוע המשימה, חיזקו את קשרי החברות בין החניכים, הגבירו אצלם את המוטיבציה להמשיך ולטפח את הסוסים, והעניקו להם "גאות יחידה".

חדשו מרכז ללמידה אחרת.

בשעה טובה ומוצלחת נפתח המרכז ללמידה אחרת בכפר-הירוק, הלוא הוא מרכז הלמידה, הפועל בנוסף למרכז המשאבים המודרני והמתוחכם. מרכז הלמידה נועד לתלמידים שמעוניינים להצליח בלימודים. שמבקשים ללמוד איך עושים את "זה". במרכז מלמדים את כל המקצועות הנלמדים בבית-הספר. אך ה"סוכריה" שלו היא, בעצם, "ללמד איך ללמוד". השיטה הייחודית של המרכז, "הלמידה האחרת", מאפשרת לימוד יעיל, קצר ו"קולע". כל תלמידי הכפר מוזמנים, אפוא, לבקש ממורי העזר ללמוד אותם בשיטת הלימוד החדשה, ולגלות בעצמם איך משתפרים הישגיהם. בכל ערב נמצאים במרכז הלמידה מורי עזר, אשר מלמדים לפי מערכת מקצועות שתוכננה בקפידה. המערכת מפורסמת בחדר-האוכל, בבית-הספר ובקבוצות. בקרוב יתחיל לפעול פרויקט מיוחד של "תלמידים מלמדים תלמידים".

מזל טובו ברפת שלנו נולדו תאומים...

לפני כשבוע נולדו במזל טוב עגל ועגלה מזן שרולה (שצבעו חום). בעת ההמלטה של העגלה, הבחין אחד הרפתנים בכך שהפרה חסרת מנוחה באופן יוצא-דופן. לכן באותו רגע החלטנו להתערב בהמלטה, וביחד עם עוד שני רפתנים יילדנו עגלה יפהפייה. בדרך כלל אנחנו מוכרים את העגלים ואת העגלות מזן השרולה, אך בעקבות הפצרות הרפתנים, החלטנו להשאיר את העגלה אצלנו ולגדלה עד הגיעה לגיל שנה. העגלה ניתנה לאחת הרפתניות לאימוץ ולהשגחה במשך כל תקופת ההנקה.

קשר זה שבין הרפתנים לבין העגלות שנולדות בכפר, מבטא אולי יותר מכל את אהבתם של הרפתנים ואת הערכתם לענף שבו הם משקיעים ימים כלילות. ברפת הכפר-הירוק יש 125 ראשי בקר, מהם כ-80 פרות חולבות, המניבות למעלה מ-700,000 ליטר חלב בשנה.

"שבת כפר" להורים שכבת כיתות ט'

הורי התלמידים של שכבה ט', בילו בכפר וחוו שבת מיוחדת במינה. היום כולו הוקדש לסדנאות ולהרצאה שעסקו בנושא: **הפרידה מהבית והקליטה בכפר**. במהלך הפעילויות המגוונות שולבו ארוחת-צוהריים חגיגית, וההורים אף נטלו חלק בשיחת קבוצה משותפת. הפעילויות עוררו עניין והסבו הנאה מרובה הן להורים והן לתלמידים; זאת, בשל האפשרות לשמוע ולהשמיע, להכיר את הכפר ואת הצוות העובד עם הילדים, וכמובן - ללמוד דברים חדשים על הנושא החשוב הזה. כולם הצוות, ההורים והתלמידים הרגישו שהיום הזה תרם לכל אחד באופן אישי, ובנוסף לכך אף סלל את הדרך לשיתוף הפעולה הרצוי בין הצוות המלווה את התלמידים לבין ההורים.

ירוק בעיניים

מידעון הכפר-הירוק (אוד, תשנ"ט)

אם אין קמח אין תורה... שירות עצמי בחדר האוכל

חדר האוכל של הכפר-הירוק שינה את פניו. את פניו של הנכנס לחדר האוכל מקדמות עגלות עמוסות במיני מאכל מעוררי תיאבון. מנות עיקריות שהאדים העולים מהן מפיצים את ריחותיהן ומעידים על חומן לצד תוספות מגוונות, מרקים משובחים, מיני סלטים בשלל צבעים ובשלל טעמים, פירות, מיצים ועוד כיוצא-באלה מטעמים. בקיצור: חגיגה לעיניים ולחך. כל אחד מהסועדים רשאי לבחור מתוך המגוון העשיר מנה עיקרית, וחשוב מכל - כל אחד רשאי למלא את צלחתו כאוות נפשו, ובלבד שישבע. ברקע מתנגנת מוסיקה קלאסית שמנעימה את שעת האכילה, והכול אוכלים ונהנים מן האוכל ומן האווירה. עם סיום הארוחה כל סועד מפנה את המגש שלו, ומותיר שולחן נקי, מוכן ומזומן לקראת הסועד הבא. והתוצאה: חניכים שבעי-רצון (גם שבעים וגם מרוצים...); התורנים עבודתם - קלה יותר, עובדי המטבח וחדר האוכל מאושרים (ובסימן החג הקרב ובא: "לכולם הייתה שמחה וצהלה...").

"...מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה..." (פורים תשנ"ט)
השנה חגגנו את חגיגות "קדם הפורים" בשלושה ערבים: כל ערב נסב סביב נושא ייחודי, וממילא אף נשא צביון משלו. הערב הראשון עמד בסימן הפעלת "קריוקי". על הבמה עלו בזה אחר זה תלמידים ושרו; לגבי חלקם הייתה זו הגשמת חלום - פעם ראשונה שחוו את היותם זמרים (כמעט) אמיתיים בהופעה "חיה". במהלך הערב אף נתגלו כשרונות חדשים ומבטיחים. זמר מזרחי סוער בהנחיית זמר מזרחי מלהיב, חתם את הערב. הערב השני היה "הערב הברזילאי". על הרחבה נתגלו רקדני סמבה מעולים! ואילו הערב השלישי היה ערב "הרוק הישראלי". ראשיתו של הערב - הופעה מלהיבה של נגנים שליוו זמר משכבת השמיניות, והמשכו - דיסקו מוצלח אל תוך הלילה. **וכמיטב המסורת הנהוגה בידינו - במסגרת קבלת-שבת שלפני פורים - הייתה "כניסת השמיניות":** הכול ישבו בחדר-האוכל, קבלת-השבת נסתיימה זה עתה, ולפתע - לצלילי מוסיקה סוערת וקצבית שעטו פנימה כל תלמידי השכבה כשהם מחופשים לדודסים, ובראשם אנשי הצוות

ירוק בעיניים

מידעון הכפר-הירוק (אייר, תשנ"ט)

אדוני, השופט... בית-דין נוער

אל שורת מוסדות הנוער הפעילים בכפר (תוצריה של המסורת היפה שנוצרה אצלנו), נוסף בשנה שעברה בית-דין נוער. וכך חבר לו גוף בעל סמכות שיפוטית (הרשות השופטת), המופעל על-ידי חניכי הכפר, אל הרשות המחוקקת הקיימת, הלא היא מועצת-התלמידים, אשר קבעה בתהליך מבוקר ומובנה את חוקי הכפר וכלליו.

הרשות השופטת, קרי - החניכים המשמשים כשופטי בית-דין לנוער של הכפר-הירוק, מעמידה לדין את החניכים אשר עוברים על חוקי הכפר ופוגעים בדרך זו בחניכים מסוימים בפרט, ובחברה בכלל. בשבוע שעבר הועמדו לדין מספר חניכים, שניסו לפתור סכסוכים שנתגלעו ביניהם בדרך אלימה. שופטי בית-דין החליטו פה-אחד להטיל עליהם עונשים כבדים.

מטרת הענישה הייתה כפולה: מחד - ללמד את העומדים לדין ואת כלל חניכי הכפר, שיש לבחור בדרכים אחרות לפתרון סכסוכים; ומאידך - להבהיר שכל אדם צריך להיות אחראי למעשיו, ולפיכך מי שעובר על החוק חייב לשאת בתוצאות מעשיו.

הקמת בית-דין לנוער מהווה חלק ממדיניות כללית של העצמת בני-הנוער בכפר, והעברת האחריות המלאה לקביעת איכות החיים של חניכי הכפר לידיהם.

האמנה - כללי יסוד להתנהגות בכפר הירוק

מועצת התלמידים של הכפר-הירוק היא גוף ותיק, פעיל ואפקטיבי, שזוקף לזכותו פעולות חינוכיות רבות שיש להן השלכות משמעותיות על איכות חיי החניכים בכפר ועל תוכנם. את מועצת התלמידים מנהלת מזכירות הנוער, שחבריה הם נציגי ועדות הקבוצות. חברי המזכירות נפגשים אחת לשבוע עם מנהל הפנימייה ועם אחד המדריכים. במפגשים אלה דנה המזכירות בנושאים מגוונים הקשורים לחיי התלמידים בכפר. מתוכם בוחרת המזכירות את הנושאים שיידונו במועצת התלמידים, והיא מציגה אותם במועצת התלמידים לצורך דיון בהם, ולשם קבלת החלטות. במקרים של חריגה מהתקנון, היא הגוף שמגישה את התביעה לבית-דין לנוער.

ההנהלה - תפא

אחד התוצרים החשובים ביותר פרי היוזמה והפעילות המסועפת של מועצת התלמידים - הלא הוא האמנה שחברה על-ידי התלמידים. בתהליך ארוך ומייגע שכלל דיונים בקבוצות, בצוותים החינוכיים ובהנהלת הכפר, ולאחר שידעה נוסחים רבים - גובשה לבסוף אמנה מחייבת שמשתמשים בה עד היום גם במועצות וגם בבית-דין לנוער של הכפר-הירוק. **האמנה המכונה כללי יסוד להתנהגות בכפר-הירוק**, כוללת את הסעיפים הבאים: זכויות החניך וחובותיו.

חוקי יסוד המגדירים תופעות שונות בחיי החניך ואופן ההתמודדות עמן. בהן: אלימות, גניבה, אלכוהול, סמים, עישון, השחתת רכוש, פגיעה בחי ובצומח, יציאה לים, הופעה חיצונית, כיבוי אורות, כניסת בוגרים למגורי שכבות צעירות, ועבודה.

בית דין נוער בפעולה

פרס קורצ'אק

העמותה על שם יאנוש קורצ'אק בישראל

THE JANUSZ KORCZAK ASSOCIATION IN ISRAEL

17 בנובמבר 1999

לכבוד

הכפר הירוק ע"ש לוי אשכול

שלום רב,

הננו שמחים להודיעכם כי ועדת פרס קורצ'אק לשנת תש"ס, הניתן למועצות תלמידים וחברת ילדים שהצטיינו בפעילות ברוחו של המחנך הדגול, יינתן השנה למועצת התלמידים ולחברת התלמידים ומוסדותיה הנבחרים של מוסדכם.

אנו מקווים כי הפרס יסייע להגברת פעילותכם בשמירה על זכויות הילדים, בהגברת הפעילות למען היחיד ולקבוצה, לאקלים חינכי בונה ופורה.

הפרס יחולק ע"י נציגי מועצת התלמידים הארצית ביום א', ב' חנוכה (5.12.1999) בשעה 15:30 במסגרת יום העיון שייערך בבית ציוני אמריקה בתל-אביב.

בברכה רבה,

ד"ר אליעזר מרכוס

יו"ר האגודה

ההתקשרות

"אדם עם שורשים ונפיים" / דפנה וייס

סיפורה של קליטת העלייה בנפר-הירוק

בסיפורו של אמנון שמוש "תמונות מבית-הספר העממי", מספר הגיבור, נער יהודי שעלה עם בני משפחתו מחלב שבסוריה, על תהליך השתלבותו בחברה הישראלית: "...והיה, כמוכן, המורה לעברית. הוא נתן לנו לכתוב חיבור, 'מה אני רוצה להיות כשאהיה גדול'. ...אני רוצה להיות גם עם שורשים וגם עם נפיים, כתבת. למה חייב אדם לוותר על השורשים, אם לבו חפץ בכנפיים?" דומה שאין מי שייטיב לתאר את תחושותיו של העולה החדש, מאותו נער שחוה את נפתולי הקליטה בעולם החדש במלוא עוצמתם. אף שהרקע לסיפור הוא ימי המדינה שבדרך, הנער הוא בן גילם של העולים "שלנו". נמצאנו לומדים אפוא מפיו אודות תחושותיו של העולה החדש.

מצוידיים בידע החשוב הזה, הגענו אל ה-1 באוגוסט 1990 - אולפן הקיץ יצא לדרך! העולים החדשים (רובם ככולם יוצאי ברה"מ לשעבר), נרתמו למשימה הראשונה, הן של אולפן הקיץ והן של אולפני ההמשך: רכישת השפה העברית-התקשורתית והבית-ספרית כאחת. תלמידה מיוחדת במינה, שנקלטה באולפן הקיץ, היא ויקטוריה. מי שמאז ועד עתה נושאת בתואר "גברת קליטה". תפקידיה הרשמיים הם: ריכוז הטיפול בעולים החדשים והוראת שפה וספרות רוסית. אך תפקידיה הבלתי-רשמיים לא ייספרו מרוב. רובם טובים במעגלי האומנות לסוגיה, כגון: דרמה ובימוי (תוכניות-עשר שהעלתה בליהוק משותף של עולים-חדשים וצברים), חוג לאומנות, ארגון ערבי מוסיקה ומחול ועוד.

לצד מגוון תפקידיה הפך ביתה להיות אבן-שואבת לעולים חדשים ולצברים, לצעירים ולמבוגרים - "מטה" ידוע שבו נהגו, תוכננו ובוצעו רבות מן הפעילויות של הכפר כולו.

ה-1 בספטמבר 1990 - שנת הלימודים החדשה נפתחה. חלק מתלמידי האולפן שובצו בכיתות השונות, והפכו לתלמידים מן המניין. חלקם המשיכו ללמוד באולפן שבמהלך השנה הצטרפו אליו עוד ועוד עולים חדשים. לאחר שהות ממוצעת של שלושה עד ששה חודשים באולפן, שולבו העולים - איש איש במועדו - בכיתות "הרגילות". עד מהרה הפכו הכיתות לכיתות מעורבות (צברים ועולים חדשים), ששינו את הרכבן גם במהלך שנת הלימודים.

כדי להתגבר על הקשיים שנלוו לשילובם בכיתה ה"רגילה", הועמד לרשות העולים מערך תמיכה וסיוע של סטודנטים שכלל עזרה בהכנת שיעורי-בית, סיוע בהתכוננות למבחנים, ועוד כיוצא-באלה דרכים שסייעו רבות לתפקודם הלימודי.

לאחר שלוש שנים של אולפן במתכונת זו, הגיע המחזור הראשון של תלמידי נעל"ה (נוער עולה לפני ההורים). אולפן נעל"ה שינה את מתכונת האולפן הבראשיתית. בהיות תלמידיו כולם בני שכבת גיל אחת (כיתה י'), הוארכה תקופת השהות באולפן לשנת לימודים שלימה שפעלה על-פי מערכת שעות שהוקצו למקצועות השונים ולתכנים התרבותיים המהווים את גוף הידע המשותף לחברה הישראלית. זאת ועוד, תלמידי האולפן (לדורותיהם...) השתתפו בסמינרים בנושאים שונים (הסמינר הציוני, סמינר בנושא השואה, סמינר בנושא השלום), טיילו בארץ וביקרו באתרים חשובים שתרמו להעמקת זיקתם לארץ ולחברה הישראלית. בעלותם לכיתה י"א שולבו בוגרי האולפן בכיתות / מגמות השונות על-פי נטיותיהם וכישוריהם.

צביונם הייחודי של החיים בכפר תרם להאצת קצב קליטתה של השפה התקשורתית, ואף להתקדמות ברכישת השפה הבית-ספרית בקצב שאין לו שיעור ומידה. ההוכחה הניצחת לכך היא מידת ההצלחה של רבים מהם בבחינות הבגרות, ובהמשך באוניברסיטה. בית-הספר מהווה, אומנם, מרחב מרכזי וחשוב בחיי החניך בכפר, אך חשובים לא פחות ממנו הם המרחבים המשיקים לו שבתוכם נעים חייו בכפר: הפנימייה והמשק.

"כולנו יחד בכפר-הירוק" ועדת הבוגרים לענייני קליטה ושילוב חברתי

העלייה התלולה במספר העולים החדשים בכפר, יצרה מרקם חברתי חדש. בעקבות זאת עלה בקרב החניכים הצורך ללמוד לחיות ביחד. צורך זה הוליד ב-1994 את הקמתה של "ועדת הבוגרים" הראשונה, שהציבה לעצמה מטרה: יצירת אינטגרציה חברתית בכפר-הירוק. חברי הוועדה הם נציגי צברים ונציגי עולים חדשים משכבות י"א וי"ב, שהתנדבו לתפקידם. מלוויה המבוגרים נוטלים בה חלק על בסיס שוויוני. אחת לשבועיים מתכנסת הוועדה כדי לדון בנושאים השונים הכרוכים בקליטה ובשילוב החברתי, וכדי להיערך לפעילות השנתית. פעילויותיה של הוועדה הביאו לכך שהחניכים ייטיבו להכיר אלה את עולמם של אלה והיכרות זו הולידה קשרי חברות אמיצים בין עולים חדשים לבין צברים.

שימור מנהגים ייחודיים של תרבויות המוצא של העולים החדשים הפך להיות מטרה בפני עצמה, שחשיבותה אינה נופלת מזו של האינטגרציה החברתית. כך למשל, בעקבות התגוננותה של אוכלוסיית העולים בכפר עם הצטרפותם של עולים רבים מקרב יוצאי אתיופיה, הוחל בציון חג הסיגד, חגם של יוצאי אתיופיה, החג המבטא את הכיסופים לארץ ישראל.

ביטוי נוסף לכך הוא "ערב עדות" שנערך ביוזמת הוועדה ובניהולה לפני שלוש שנים. בו הופיעו העולים החדשים בשירה, במחול ובקטעי פולקלור מארצות מוצאם. במופעים אלה פתחו העולים החדשים צוהר אל העולם שממנו באו והעשירו את הצברים בחוויות תרבותיות מרתקות, שתרמו בדרך זו תרומה חשובה להעמקת ההיכרות של התרבות שהעולים החדשים הביאו עמם. "ערב העדות" היה אחד משורת

אירועים דומים בצביונם, שבהם חשפו העולים החדשים עוד ועוד "תמונות מהבית" שהותירו מאחור. מופע מרתק ששילב ריקודים של יוצאי חבר-העמים, עם ריקודי-עם של יוצאי אתיופיה, כמו גם ריקוד משותף שבו רקדו אלה ואלה ריקודים "שלהם" וריקודים של עמיתיהם, שהיווה חלק מטקס-שבועות תשנ"ט, זכה לתשואות ממושכות מקרב הקהל: עולים וצברים כאחת.

הגם שנעשו פעולות יזומות למען הקליטה בכפר, מתרחשים תהליכי הקליטה והשילוב החברתי באופן טבעי בחיי היומיום, כחלק משגרת החיים בכפר - בימי חול ומועד, בקבלות-שבת ובתוכניות-עשר, בחבורת-הזמר ובכל תחום שהוא - החיים ביחד זורמים בטבעיות... וכך אתם מוצאים חבורת נערים מלוכדת של עולים-חדשים ושל צברים, של עולה מאתיופיה ועולה מחבר-העמים, ועוד כיוצא-באלה זיווגים.

לאחר סיום לימודיהם בכפר אך טבעי הוא שהעולים החדשים - כמו הצברים - משרתים בצה"ל בתפקידים רבים ומגוונים.

פתחנו בסיפורו של אמנון שמוש על הנער שרצה להיות גם עם שורשים וגם עם כנפיים; דומה שסיפורה של הקליטה בכפר מעיד על כך שמשנתו של הנער הייתה נר לרגלינו. אפשר שהיו לנו טעויות בדרך, ייתכן שהיו מי שחטאנו להם, עם זאת עשינו כמיטב יכולתנו לסייע לנערים העולים להצמיח כנפיים מבלי לוותר על שורשיהם - ולהופכם חלק בלתי נפרד מן החברה הישראלית.

"העובדת המצטיינת" הארצית בשירותים

ויקטוריה רודנייב - הכפר-הירוק

ויקטוריה רודנייב עלתה לארץ לפני שמונה שנים מבקו, ומאז קשרה את גורלה בכפר-הירוק. ויקטוריה נקלטה לתקופת ניסיון בכפר כשלא ידעה מילה בעברית, כדי להיות אחראית לקבוצת העולים הראשונה שהגיעה מחבר העמים. בהדרגה הפכה ויקטוריה לדמות מרכזית בכפר, השתלטה על השפה העברית ויצרה עם הילדים קשרים יוצאי דופן. ויקטוריה יישמה בכפר את תפיסת עולמה הפדגוגית, הדוגלת בשילוב מלא של הילדים העולים בחברה הישראלית. יחד עם זאת היא מאפשרת להם לממש את המיטב שבתרבותם, ובזכותה נפתח הכפר-הירוק לתכנים מתרבות העולים. ויקטוריה זכתה בשנת תש"ס בתואר הרם - "עובדת מצטיינת ארצית". את תעודת הפרס קבלה מידי נשיא המדינה.

ההנהלה - תש"ס

תהליך הקליטה שלי בארץ

"אני רוצה להגיד שכשהודיעו לי שהצלחתי במבחנים של נעל"ה אני לא הייתי רצינית ולא הבנתי מה זה לבוא לארץ חדשה ולעזוב את הכול וכולם במוסקבה. זה היה כמו בדיחה בשבילי. זה היה כיף לספר לחברים שאני אגור לבד, בלי ההורים בישראל. וכשאימא הייתה כועסת עלי' אני תמיד אמרתי לה: "עוד מעט אני אעזוב אתכם, אל תעשי סכסוכים. את לא תראי אותי הרבה זמן." ורק כשהגעתי לפה הבנתי מה עשיתי. היה מאוד קשה בהתחלה. נורא התגעגעתי אל החבר שלי, למשפחתי, לידידים ואל מוסקבה. כל החדש הראשון אני בכיתי. אפילו כשהייתי עם חברים שלי והיה כיף, תמיד חשבתי על האנשים האהובים שבמוסקבה וברחתי לבכות. הכול היה חדש ושונה בשבילי בישראל: אנשים חדשים, ידידים חדשים ולא כולם נחמדים, וארץ חדשה. זה מאוד עיצבן אותי - שפה, בסתיו היה חם, לא כמו במוסקבה.

הרגשתי נורא לבד ומבולבלת. זה היה מאוד לא נעים כשדיברו בעברית ואני לא הבנתי כלום. הרגשתי כמו תינוקת קטנה וטיפשה. בהתחלה גרתי בקיבוץ. אני לא אהבתי את הקיבוץ, האווירה שם הייתה קשה וכולם היו תמיד עצבנים וזה השפיע עלי. בהתחלה הייתי אנרגטית, תמיד רציתי לעשות משהו, אבל אחר-כך נכנסתי לדיכאון. כל הזמן הייתי עייפה, לא רציתי שום דבר ואף אחד. אבל אני מאוד אהבתי את בית-הספר. זה היה מעניין להתבונן בצברים, איך הם מתנהגים כי אנחנו כל-כך שונים מהם. היה לי מעניין ללמוד עברית ולנסות לדבר בשפה הזאת. אני כתבתי לחברים שלי שרק בישראל אהבתי את בית-הספר. אני כתבתי ועדיין כותבת הרבה מכתבים שמאוד מעודדים אותי אני חושבת ששם, במוסקבה, אני עזבתי גם את הילדות שלי. וזה נורא עצוב שפה אני פשוט לא יכולה להיות ילדה קטנה. פה צריך כל הזמן להילחם בשביל עצמי ובמוסקבה עוד הייתי יכולה להיות ילדה קטנה ואימא שלי הייתה מטפלת בי. במיוחד כשהייתי חולה והייתי צריכה לעשות תה בעצמי, חשבתי על אימא ואיך היא כל הזמן הייתה לידי כשהייתי חולה ועשתה בשבילי הכול. במוסקבה אני לא הרגשתי ממש לבד כי בכל מקרה משפחתי תמיד הייתה איתי ופה אם אני רבה עם חברים שלי אני נשארת בלי אף אחד. אני רוצה להגיד שהשנה הזאת הייתה הכי קשה בחיים שלי. אבל עכשיו זה קצת יותר קל.

קודם כל אני מאוד שמחה שבאתי ללמוד בכפר-הירוק. פה אווירה מאוד טובה, מצאתי ידידים חדשים ויש בכפר הרבה דברים מעניינים שאפשר לעשות. עכשיו אני יודעת עברית והתרגלתי לחיים בארץ. עכשיו אני מתגעגעת פחות. כבר החלטתי שאשאר בישראל. אני כבר מרגישה שזאת לא ארץ זרה אלא הארץ שלי.

במוסקבה תמיד ידעתי שאני יהודייה. הייתי בדיוק כמו רוסיים אבל הרגשתי שאני אחרת. וזה מאוד לא נעים לי ששם הייתי יהודייה ופה בארץ אני פתאום רוסייה. אפילו התחלתי לשכוח שאני יהודייה. זה מצחיק! אני מקווה שזה זמני, כי זה נורא נעים לגור בארץ של העם שלי ולהיות חלק מהחברה הזאת, החברה שלי. התחלה היא תמיד קשה וכשקשה לי אני כל הזמן אומרת לעצמי: "תהיי חזקה, אנה, החלטת להיות עצמאית ולבנות את העתיד שלך בעצמך, אז אין לך זכות להתייאש. הכול יהיה בסדר." אנה פקר / י" 6 נעל"ה 18.6.1998

"ישראל... המילה הזאת מזכירה לי הרבה חוויות. לפני 10 שנים דודי עלה לישראל. הוא עלה לבד. אחרת, אימא שלי, לא רצתה לנסוע, והסבתא שלי נשארה שם בברית-המועצות. אחר-כך נסגר מסך-הברזל וכל הציונים והלא-ציונים המשיכו לשבת בברית-המועצות.

בא זמן אחר, גל העלייה התחיל לזוז לכיוון ישראל. גם ההורים שלי וגם אני עלינו לכאן. באמת אני לא חשבתי שהמדינה כל-כך קטנה עם כל-כך הרבה בעיות חוץ מעלייה. לקלוט את כל הגל הזה. אבל לפי דעתי מדינת ישראל מצליחה בזה. חוויות ראשונות: אני ואבא באנו מיוון לנמל חיפה. מבט ראשון ועתה רואה דגלי ישראל ושמש. ואתה כבר מבין שאתה בישראל.

דגל ישראל ברוסיה זה סמל שאתה יהודי. הדגל היה בתחרויות של מכבי, הדגל היה בבית-תרבות ישראל, הדגל היה בשגרירות ישראלית במוסקבה. אתה בא לנמל ואתה רואה דגלים על בניינים ועל מכוניות.

אחר-כך מתחילים החיים הרגילים, אבל גם חדשים.

אני באתי לכאן, לכפר הירוק ורק כאן אני הרגשתי עד הסוף מה זה ישראל. גם ברוסיה ידעתי מה זה בערך, כי ראיתי סרטים על ישראל, קראתי ספרים, אבל פרסומת זה דבר אחר והאמת זה דבר קצת שונה.

קודם כל ישראל זאת ארץ מזרחית גם לפי התרבות וגם לפי ההתנהגות של אנשים. לפני שעליתי לארץ לא חשבתי שיש יהודים מרוקאיים, ספרדים

אבל כאן בכפר לא ראיתי את ההבדל בין חברים שלי. כולם עזרו לי כולם מסתדרים איתי. ולא אכפת לי מי מאין.

לא היה מקרה אחד שאני באתי למישהו וביקשתי ממנו עזרה בשיעורים או במשהו אחר ולא קיבלתי אותה. בגלל זה הכפר-הירוק בשבילי זה ישראל וזאת ישראל יפה מאוד."

יעקב עוזר / אולפן ראשון

טקס שבועות

(מתוך "קול האולפן")

"...אנחנו, ילדות מנעל"ה, עשינו מחולות רוסיות, ואחר-כך רקדנו ריקודי עם ישראל עם אתיופים. גם ילדים עשו משהו קטן אבל יפה מאוד. הם סיפרו שיר ונתנו לעוף ליונים. זה היה כל-כך יפה וסמלי. לנה רקדה יפה מאוד היא עשתה שני מחולות מקסימליות. החלק השני של הטקס היה חברת הזמר. חזרות רבות לא עברו לשווא. עבודת חברת הזמר הייתה עשר. אין מה להגיד עוד. שבועות זה חג יבול, בגלל זה בשבועות אפשר רק מאכלי חלב. בחג הייתי בכפר-הירוק ואכלנו ארוחת-ערב חלבי. לנוח ולצהול זה טוב אבל צריך גם לסדר..."

נטשה / נעל"ה

"...לפני שבוע התקיים חג השבועות. זה היה שבועות ראשון בחיים שלי. אני חושב שחג כזה הצליח. עד החג עבדנו חודש קשה מאוד. כל יום עשינו דברים שונים. בהתחלה התחילו חזרות, מישהו רקד, שר ואמר. כל קבוצה הייתה צריכה לגלם משהו. הקבוצה שלי גילמה לול. בכל מקום בסביבה קבוצה עשו קישוטים. החג הזה הכי חשוב בחיים שלי. לחג הגיעו כל ההורים והמשפחות. בדיוק בזמן החג נתנו לי משפחה מרמת-השרון והזמנתי אותם. בכפר היו 3000 אנשים. בהתחלה האורחים אכלו, והתבוננו בדברים שעושים ומגדלים בכפר. בערב כשאף אחד לא יכל לראות כוכבים בשמים אז עשו מיוחד. ההצגה הייתה בחושך זה היה יותר יפה. ההצגה התנהלה שעתיים. התוכנית הייתה ממש יפה. אני עמדתי בכמה וראיתי את השחקניות והתרגשתי. הכי מעניין היה חברת הזמר, ורקדניות. בחג הזה הקבוצה שלי הייתה תורנית כמו בפורים. אחרי ההופעה בלילה סידרנו את כל השטח. אחר כך נסענו לטיול בדרום. פעם ראשונה ששחיתי בים המלח. אני הבנתי שכל הטיולים שעושה גלעד מאוד מעניינים. ובסוף החג נסעתי למשפחה החדשה. החג הזה היה גדול ומעניין."

סלבה / נעל"ה

הורים נותנים

ערב שבועות

למנהלת הכפר, הגב' מרים תירוש,
ולאנשים העושים עימה במלאכה.

שלום רב!

אנו, דליה ושלמה שטיבלמן, הוריו של דביר מכיתה י' 5, רוצים להודות לך מקרב-לב על הכנסת-האורחים הבלתי-נשכחת של הכפר-הירוק, ערב שבועות תשנ"א. זכינו לראות במלאכת החינוך והעשייה בהתהוותם ובשיאם, בכור-ההיתוך החינוכי של הכפר-הירוק. קבלת-הפנים, האירוח הלבבי והחם על רחבת הדשא, התצוגה המרשימה של הענפים; אדיבותם של האנשים ילדים שטרחו בסבר-פנים יפות להנעים, לקרב ולהסביר - כל אלה היו בבחינת הפתעה נעימה ובלתי צפויה במערך החינוכי המנוכר לעיתים, שכה מלינים עליו. השיא, כמובן, הטקס עצמו שנערך באמפיתיאטרון של הכפר. ערוך ומוגש בטוב-טעם, מרגש ומרעיד נימה ואף דמעה; והציג במה אומנותית שאתם בהחלט מתכבדים להיות גאים בה. הארגון היה למופת; החל מהחנייה בכניסה וכלה ביציאה מן הכפר. על כל אלה - יישר כוח!!

רב-תודות וזר ברכות
דליה ושלמה שטיבלמן
רעננה.

הורים נותנים

יום שלישי, ב' דחנוכה, כ"ו בכסלו תשנ"ב 3.12.1991

למרים, בוקר טוב!

אתמול בערב לאחר אירוע החנוכה, הייתה התקהלות, הייתם עסוקים עם חבורת-הזמר בחלוקת ההתרגשות והשמחה על ההצלחה, כך שלא יצא לי לדבר אתך. לכן אני כותבת אליך עכשיו שורות אלה. היה יפהפה, היה מרגש, היה מרשים, היה חגיגי ותרבותי וחם. אין מילים בפני על-מנת לתאר את המעמד, הצורה, התוכן וההישגים - עבורי זו הייתה חגיגה אמיתית, אם לא למעלה מזה.

כבר בדרך הייתה הפסקת חשמל והיה חושך מוחלט. גשם סמיך וחזק, השער של הכפר, אור. השער נפתח, נכנסים נוסעים וממול, חדר האוכל מואר כולו. יוצאים בגשם ורצים לכיוון חדר-האוכל, ומיד עוטה אותך חג-החנוכה. החנוכיות שמסביב כולן פרי יצירתיות החניכים, כל אחת יותר יפה ומקורית ממשניה.

חדר-האוכל נקי, משופץ, פונקציונלי אך פשוט ועם הרבה טעם, לבן ונקי. הקבוצה התורנית מסדרת במהירות וביעילות את הכיסאות ממול לבמה המקושטת באופן עדין ויפה. לאט לאט חדר-האוכל הופך לחדר מופעים, והוא מתמלא בהורים, אורחים וחניכים. את החניכים מזהים מיד בחולצות הלבנות יש חג בכפר.

ההורים - פנים של עם ישראל, מדגם מייצג של הישוב בארץ, מכל הרמות ומכל העדות. הכול תופסים מקומות-ישיבה בלי להידחק, בלי לדחוף, בלי לצעוק הכפר כבר השפיע באווירתו המיוחדת. שקט נינוח באולם, כולם ממתנינים, משוחחים בשקט. את עולה ובשקט הרגיל שלך אומרת דברייך. ומתוכם משתמעים האכפתיות, המעורבות, הגאווה והביטחון בחניכים ובצוות העובדים והמדריכים.

והתוכנית כולה אור. חבורת-הזמר נפלאה. שרה נהדר, עם העמדה יפה, שלימות שכמעט ולא נתקלים בכזו בקרב חבורות-זמר של בני-נוער. שירה תרבותית עם תוכן ורמה; ביצוע נקי ומדויק. ממש חוויה לעין ולאוזן. והחבורה החדשה, הם כל-כך קטנים עוד, ורבים רבים מאוד, פוטנציאל להמשך בשנים שיבואו.

רגע לפני פתיחת המכללה / בועז שפייד

מרכז מגמת המכונות ומנהל מכללת - י"ג

"שנה שנה הם מגיעים למגמה. בדרך כלל מחוסר ברירה. מחליטים עבורם - המפלט האחרון או חזרה הביתה, לרחוב. בעיניהם אני רואה את חבלי ההשלמה עם השיבוץ הבלתי רצוי והפוגע במעמדם בקרב חבריהם בקבוצה. אני מתבונן במאבקם על מקומם החברתי בקבוצת הגיל אליה הם שייכים. השיבוץ נעשה כפי שהוא, עקב חסכים עמוקים והיסטוריה רצופת כישלונות בבית-הספר.

מדי שנה, באחד בספטמבר, בדרכי לבית-הספר, אני מהרהר ביני לביני, מהיכן אשאב את הכוחות להתחלה חדשה שטומנת בחובה מלחמת חורמה בכישלונות העבר, צמצום ומחיקת פערים, נטיעת האמון בכוחותיהם על-מנת שיאמינו: אנחנו יכולים!

כשהם מגיעים אלי בהמולה גדולה וכשלאחר דקות מספר משתרר שקט, אני רואה עיניים כבויות והשלמה עם השיבוץ אשר מקשה עליהם לתפוש מקום מכובד והערכה בקבוצה, בגלל דעות קדומות שעדיין לא הצלחנו לשבור אותן. ברגעים אלה אני מתמלא רוח-קרב, ומתחיל בהתלהבות במלאכת הקודש של הצלת הנפשות הצעירות, הסובלות מחסכים עמוקים וחוסר אמון-עצמי ביכולתן. לאט לאט וביסודיות אני נוטע את האמון בכוחותיהם, מסביר להם מהיכן נובעים כישלונות העבר. אני מסביר להם מהי ההשקעה הנדרשת מהם כדי להצליח, ויחד אנו מוחקים את הכישלונות, ומגיעים למסקנה שהם לא פחות טובים מחבריהם בכיתות המקבילות, ובתנאים זהים - הם אולי טובים יותר.

אוזניהם שומעות ולבם מסרב להאמין. ההגיון אומר - כן, והלב אומר - לא. מה האיש הזה מדבר?! איך ייתכן שאחרי עשר שנות כישלון בבית-הספר, אפשר לשנות משהו?! מה עם כל החומר שהפסדנו?! הייתכן שגם אנחנו יכולים להצליח?!

אבל יש הוכחות. אנו שומעים שמות של בוגרים שאנו זוכרים אותם, שרק לפני חודשיים היו בכפר. ובהפסקה ראינו חלק מהם שלומדים בכיתה י"ג במכללה! והנה יושבים בתוכנו אחיהם של חלק מהבוגרים, שמאשרים את הדברים - הכול אמת!

אולי בכל זאת יש תקווה? אולי גם אנחנו יכולים לפרוץ את מעגל הכישלונות? ככל שהשיחה מתפתחת השאלות והתשובות נזרקות לחלל, האוזניים קולטות והלב נפתח. אני רואה את הניצוץ שב לעיניהם, הולך ומתחזק והופך לשלהבת של תקווה. אז אני יודע שהתקדמנו צעד אחד, צעד ראשון, ועוד נצעד יחד דרך ארוכה.

לאחר השיחה הם עוזבים אותי בהמולה של שמחה ובלב מלא תקווה. גם אצלי הניצוץ נדלק והופך לשלהבת שסוחפת אותי יחד עם הילדים.

(כתש"ס נפתחה המכללה, בתשס"א יתווסף מסלול נוסף - חשמל)

שלום למחזור ל"ה 1990 / אסתר הראל

שעת הפרידה - שעה קשה היא; שעה של חשבון-נפש. אך לי, ידידי, דמעות של שמחה בלב ובעיניים (וכמו שהבחנתם, קשה לי לעצור אותן)...

ראיתי אתכם לפני ארבע שנים, פוסעים חסרי ביטחון בשבילי הכפר-הירוק, שואלים שאלות ונבוכים. עברו עלינו שנים יפות, בהן היו רגעים מרגשים, רגעים של יום ויום ושעות של חג. ומכולם אני זוכרת (ומקווה שאף אתם תזכרו) רק את היפה, הטוב והמעניין.

חזרנו מהטיול-השנתי לאילת, ובפי - טעם נהדר של חברות; הייתם לי חברים. לא מעלתם בציפיותיי. שנים של השקעה הניבו פירות. וטעם מתוק זה של שובבות צעירה, חביבות, הומור ושמחה, יישארו בפי מתלמידי מחזור ל"ה - אותו אשא כפרי מתוק לאורך שנותיי, וזה הטעם לעבודתי אתכם.

ולעתיד, אני רואה אתכם צועדים לצבא, כל אחד בדרכו, כל אחד עם אישיותו ומטרותיו; ובטוחה - שתצליחו בחיים.

תבנו משפחה לתפארת ותהיו אורחים נפלאים. ובלבי תפילה אחת שאראה אתכם בריאים, מאושרים ומצליחים; מחייכים, ולעולם לא מאבדים את ההומור הנפלא ושמחת-החיים.

אוהבת אתכם,

אסתר הראל

(מזנכת יב' 2, אבל קשורה לכולם).

מלחמת המיפרץ

בימי מלחמת המפרץ פונו רוב תלמידי הכפר הירוק לבתיהם. קבוצת בוגרים נשארה בכפר לאורך כל התקופה כדי לתחזק את המשק החקלאי ואת השירותים החיוניים. כל התלמידים היו בבחינת מתנדבים וכולם קבלו את אישור הוריהם להישאר בכפר ולשמור עליו.

5.1.1991

לכבוד

הנהלת "הכפר הירוק".

הנדון: הסכמה להישארות ורניק אסף ב"כפר הירוק" במקרה של התלקחות בטחונית.

אני, ורניק מרדכי, אביו של אסי, מביע בזאת את הסכמתי להישארות אסף בכפר, גם במקרה שתפרוץ מלחמה כלשהי באזורנו.

אני מביע הסכמתי זו, משולבת בביטחון ובאמונה, שלהנהלת "הכפר הירוק" יש את המוכנות והמודעות לקדם פני רעה זו. דבר זה נראה לי טבעי בהחלט, היות וגורל בני אסף, בארבע השנים הללו, קשור ישירות לכפר הירוק.

ורניק.

יום חמישי, 14.2.1991

למרים,

בימים של טילים ואי-שקט, בלילות של הסתגרות בחדרים ודממה אנושית, הכפר הוא אי של מציאות אחרת.

כל-כך פחדתי מחזרתה של גלי לכפר, איך יהיה? מה יהיה? איך הכול יסתדר?
והנה, הכול טוב. טוב מאוד. מרגישים בטוח, גינות, עוסקים בפעילות יצירתית, עבודה, לימודים והחיים קולחים.

ההנהלה - הכפר הירוק

זו גדלות לשמור על אי-שפוי כזה בתוך הים של הפאניקה בארץ בכלל, ובמערכת החינוך בפרט. דאגה ושמירה על כללי בטיחות וביטחון לחוד, והשריית שלווה וביטחון על הסביבה לחוד. וכך עשיתם ותודתי העמוקה נתונה לכם על כך. בכלל, בכל ימות השנה ולאורך ארבע השנים שגלי לומדת אצלכם, אני מלאה התפעלות מהאווירה החינוכית-תרבותית-יצירתית-חברתית ששורה בכפר. וכל זאת בעולם סוער של רעש, ריקנות, ראוותנות והחצנה. זוכה כל מי שלומד בכפר, וזוכים הוריו שילדם זכה לכך.

באהבה ובהערכה
מטה לוי

לכבוד

מרים תירוש

מנהלת הכפר הירוק

למרים שלומות וחג שמח.

יוצר אומנותי היה מוצא לך, בערב שהתקיים בכפר, חומר נהדר במישורים וברמות של סגירת מעגלים, כמעט אינסופיים. סגירה אמרתי וכוונתי גם לפתיחה והיפתחות.

כנס-המחזור היה מרגש, נהדר ונוגע ללב כל-כך, בזכות המקום הטוב שנפתח אלינו שוב, וקלט אותנו הבאים בשערים.

הרצון הטוב והנכונות שלך, העזרה הכנה והיעילה של סיסקו, החזרה אל המקום הנפלא בכפר, הילכו עלינו קסם.

סמכתם ידינו, באתם לקראתנו ובירכתם אותנו במילים חמות וטובות.

במהלך הערב קיוויתי, שגם את ביחד עם עובדי וילדי הכפר, זוכים לטעום משהו מהחוויה האופפת את הבוגרים, ונמצאנו אולי תורמים גם לכם.

בשם כל בוגרי המחזור שהגיעו מרחוק ומקרוב, בשם הוועדה המארגנת ובשמי, אני מודה לכולכם.

בחיבה ובידידות,

בכבוד ובהערכה

נילי בן אמיר.

נ.ב.

העתק מקלטת הווידאו תועבר אליכם בהקדם.

הצוות שצילם אוהב אותך, גם ...

"מעל המגדל סביב אשקיפה..."

(ואלה תולדות האיזמים לסגירת הכפר הירוק)

הההה - הההההה

העתק

י"א בכסלו תשי"ז
4 בדצמבר 1957

אל: שר החקלאות
שר התחבורה
תכנון המים לישראל
מנהל רשות הפתוח
מאת: שר האוצר

ברצוני להקדים ולבקש להתייחס בזהירות המקסימלית בבואכם להציע הצעות של הפקעת שטחים
המעובדים ע"י הכפר-הירוק.
שטח אחד כבר הופקע, דבר אשר גרם נזקים וצרות למשק.
אין להרשות להפקיע את השטח ויש לעשות כל מאמץ להפנות מסילות ברזל ודרכים, על-מנת לא לבתר
יותר את אדמות הכפר-הירוק.
מן הראוי שתבואו בדברים עם מר גרשון זק מנהל הכפר ולהתייעץ אתו אם יש סכנה כזאת.
אשמח לקבל כמה ידיעות בקשר לענין.

לוי אשכול
שר האוצר

ההנהלה - תש"ז

6.10.1974

הכפר הירוק
ע"ש לוי אשכול

לכבוד
מר א. אוזן
שר החקלאות
משרד החקלאות
ירושלים

מכובדי,
אני מעביר אליך העתק מכתב מיום 4.11.1957 של שר האוצר דאז, לוי אשכול זכרונו לברכה, שיהיה
לנגד עיניך.
מגיעות אלינו שמועות על נסיונות חדשים של אחדים מאנשי המינהל לכרסם כרסום נוסף בקרקעות
שלנו, גם בדרכים לא כשירות ביותר. כפי שזה קרה בזמנו ובשל כך בא המכתב שהעתקו מצ"ב.

בכבוד רב

גרשון זק
המנהל.

ההגה - ההגה

מדינת ישראל
משרד החינוך והתרבות

המנהל הכללי

ב"ה, כ"ח באדר ב' תשנ"ב, 30 במרס 1992

אל: מר אריה זהר, סגן מזכיר הממשלה.
שלום רב!

הנדון: הצעת החלטה בוועדת שרים לעניני הפרטה
פירוק חברת הכפר-הירוק על שם לוי אשכול

שר החינוך והתרבות קיבל מכתבך אליו בנידון מיום כ"ח באדר ב' תשנ"ב (30 במרס 1992). על-פי תקנון עבודת הממשלה, חייב מציע הצעה הקשורה בעבודת משרד אחר, לבוא עמו בדברים קודם העלאת ההצעה על סדר היום. משרדנו הופתע מן ההצעה הנ"ל שלא נידונה עמו, ולכן מבקש שר החינוך והתרבות לדחות את מועד דיונה עד לאחר השלמת ההליכים האמורים בתקנון עבודת הממשלה.

לגופה של ההצעה - משרדנו מתנגד לה בכל החריפות והתוקף. מוסדות חינוך אינם "עסק" שעומד למכירה. הממשלה משקיעה כל שנה כמה מאות מליוני שקלים לבניית מוסדות חינוך על-פי תוכנית מיפוי הכוללת גם בינוי בקרקעות יקרות ביותר. יהיה זה אסון חינוכי קשה ביותר אם שיקולי הפרטה זרים ייכנסו לשיקולי המיפוי החינוכי. מערכת החינוך רואה בחומרה רבה הצעה מעין זו.

הנימוקים במלואם יימסרו לנוגעים בדבר במהלך הדיונים שעליהם לקיים עמנו.

בברכה,
זבולון אורלב

העתק: ראש הממשלה, יו"ר ועדת השרים להפרטה.

שר החינוך והתרבות.

שר האוצר

שר המשפטים

מנהל רשות החברות הממשלתיות

החשב הכללי

מנהל אגף החינוך וההתיישבות

מדינת ישראל

משרד החינוך והתרבות

האגף לחינוך התיישבותי

מדינת ישראל

משרד החינוך והתרבות
האגף לחינוך התיישבותי

כ"ו אדר ב' התשנ"ב
31 במרץ 1992

לכבוד
שר החינוך והתרבות
מר זבולון המר

אדון נכבד,
מאת: דוד טוקר, מנהל האגף לחינוך התיישבותי
שלום רב,

הנדון: הפרטה פרוק ומכירת הכפר-הירוק

נדהמתי לקרוא את תוכן המכתב שהעברת לנו ביום 30.3.92. על פי מכתב זה יובא להחלטה ביום ד' 1.4.92, נושא פירוקו של הכפר-הירוק, לפני הוועדה הממשלתית להפרטה, וזאת על פי נוסח הצעת ההפרטה שגם הוא הובא לידיעתי.

להצעת החלטה זו לא קדמה כל בדיקה וכל התייעצות עם האגף לחינוך התיישבותי, האחראי מנהלתית וחינוכית על כפרי הנוער החקלאיים ובהם גם "הכפר הירוק". מבחינתנו זהו צעד בלתי שקול שאינו נסמך על הכרת העובדות והבנת ההשלכות החמורות הנובעות ממנו. ה"כפר הירוק" הוא אחד מכפרי הנוער הגדולים והמצליחים ביותר בקרב מערך כפרי הנוער החקלאיים והחינוך הפנימייתי בכלל.

ב"כפר הירוק" מתחנכים כיום, כ-530 בני נוער, מהם 480 תלמידים בתנאי פנימייה... לכפר, הנהלה וצוות חינוכי המזוהים בנאמנות בלתי רגילה עם היעדים החינוכיים של הכפר, והחשים מחויבות טוטאלית לקידומם ושיקומם של התלמידים הבאים מרקע של חסכים ומצוקות חברתיות. ה"כפר-הירוק" מהווה כפר מוביל בדגמים החינוכיים ובניסויים החינוכיים שפותחו בו (הן בתחום החינוך בכלל והן בחינוך החקלאי בפרט). כמערכת ניסויית דינאמית הוא פתוח להדגמה והדרכה בפני משלחות מכל מגזרי החינוך בארץ, ואורחים מכל רחבי העולם. הורי התלמידים המתחנכים ב"כפר-הירוק" (למעלה מ-1000 הורים), בחרו בכפר-הירוק ועשו כל מאמץ כדי להתקבל אליו. הורים אלה יעמדו על כך כי ילדיהם ילמדו בכפר-הירוק ויסיימו 4 שנות לימוד עפ"י תנאי הקבלה שהוסכמו עימם מראש. כל שינוי מתנאי הקבלה יהווה הפרה של אותו הסכם.

מעבר להיותו מוסד חינוכי מוביל, מהווה הכפר הירוק ריאה ירוקה באזור אורבאני צפוף, ולא יעלה על הדעת, כי ריאת-ירק יפהפייה זו תעלם אף היא מאזור המרכז. קשה להאמין שהמשרד לאיכות הסביבה ומשרד החקלאות יתנו את ידם לפעולה כזאת. ולסיכום ראוי לציין, כי קרקעות הכפר-הירוק גובלות בחלקן הארי עם בית-הקברות של צה"ל ובית-הקברות של קריית שאול, וכן בסמיכות למיכלי הגז של גלילות. יעילותן לצורכי בנייה מסופקת מאוד, בעוד שהן משרתות את המערכת החינוכית בצורה הטובה והיעילה ביותר.

בכבוד רב,
דוד טוקר
מנהל האגף

העתק:

מר זבולון אורלב מנכ"ל משרד החינוך והתרבות

ההנהלה - 197

הסוכנות היהודית לארץ ישראל

עליית הנוער המחלקה לעליית ילדים ונוער

אלי עמיר

מנהל כללי

י"א ניסן תשנ"ב

14 אפריל 1992

לכבוד

מר זבולון המר

שר החינוך והתרבות

משרד החינוך והתרבות

ירושלים

שלום רב,

הנדון: תכנית הפרטה ליכפר הירוק

שמעתי בצער רב על תכנית ההפרטה ליכפר הירוק.

'הכפר הירוק' הנו אחד המפוארים במוסדות החינוך הפנימייתי בארץ, אבן היסוד בפיתוח שיטות חינוך ושיקום. הוא מסמל לעשרות אלפי בוגרי החינוך הפנימייתי את הארץ ואת מיטב הערכים שלה.

בשנים האחרונות תרם היכפר הירוק תרומה אדירה לחינוכם של נערים ישראלים במצוקה ושל עולים חדשים מחבר-העמים ומארצות אחרות, תוך פיתוח תוכניות חינוכיות חדישות וייחודיות. אסור להרוס עמל של עשרות שנים שיצר כפר נוער שהוא סמל ודגל.

פנייה זו היא בשמי ובשמם של עשרות אלפי בוגרי עליית הנוער וחניכיה בארץ.

בברכה,

אלי עמיר

מנכ"ל

העתק:

מר יצחק מודעי, שר האוצר

ח"כ מיכאל בר זוהר, יו"ר ועדת החינוך של הכנסת

גב' מרים תירוש, מנהלת היכפר הירוק

מר א. יונס, החשב הכללי

ההנהלה - תשנ"ב

האגודה לקידום החינוך

יב' בניסן תשנ"ב
15 באפריל 1992

לכבוד

מר זבולון המר

שר החינוך והתרבות

מר זבולון אורלב

מנכ"ל משרד החינוך והתרבות

שלום רב,

הנדון: הכפר הירוק

קבלנו בתדהמה את הידיעה על הנטייה לפרק את "הכפר-הירוק" ולמכור את אדמותיו. כחבר הדירקטוריון של הכפר אני מזדהה לחלוטין עם עמדתכם כפי שבוטאה יפה במכתבו של המנכ"ל לסגן מזכיר הממשלה, מיום 30.3 ועם עמדתו של מנהל האגף לחינוך התיישבותי במכתבו לשר מיום 31.3 ולא אחזור על הדברים.

כמנהל האגודה לקידום החינוך אני מבקש להדגיש שמתחנכים בכפר כ- 100 מתלמידינו, ילדים מוכשרים ומבטיחים, מרקע של מצוקה חברתית וכלכלית קשה, שאותרו על-ידינו ובחרו ללמוד במסלולי הלימוד הייחודיים של הכפר, והם מתחנכים ברוח התורה והעבודה לתפארת ולגאוות כולנו.

המוסד החינוכי המופלא הזה ידע בשנים האחרונות עדנה ופריחה בהנהלתה רבת המעוף והכישרון של הגב' מרים תירוש, והוא כיום מן המבוקשים והמצליחים ביותר במערכת החינוך התיישבותי. קשה לנו מאוד להעלות על הדעת אפילו צל צילה של מחשבה מסוג זה. זו תהא בכייה לדורות ותקדים מסוכן ביותר שיפגע באושיותו של נדבך רגיש במיוחד וחיוני ביותר במערכת שאין דומה לה בעולם כולו.

אנא, הרחיקו מעלינו את הסיוט הזה!

בברכת חג שמח

ד"ר פלטי סתוי

מנכ"ל האגודה

העתקים:

ראש הממשלה, מר יצחק שמיר בברכת חג שמח

שר האוצר, מר יצחק מודעי

שר המשפטים, מר דן מרידור ד"ר פלטי סתוי

מנהל האגף לחינוך התיישבותי, מר דוד טוקר מנכ"ל האגודה

יו"ר הדירקטוריון, מר עדי אלדר

מנהלת הכפר-הירוק, הגב' מרים תירוש

ה ה ה - ה ה ה

ריאה ירוקה לגוש דן / אהוד ארמוני

כאחד מאלפי הבוגרים של הכפר-הירוק - בוגרים המפארים כל פינה בארץ; במערכת הביטחון, בתעשייה, ברפואה, בהתיישבות, באמנות, בפוליטיקה וכמובן בחקלאות הזדעזעתי לקרוא בעיתונים שמישהו חסר ידע ומצפון העלה את הרעיון למכור את ביה"ס החקלאי על מבניו ואדמותיו, מטעיו ושדותיו, ועוד תמורת סכום מצחיק של 25 מליון דולר. להזכירכם, ערב אישור תקציב המדינה בכנסת, חתם שר-האוצר על "צעטאלאך" לכל מיני בעלי עניין ומקורבים בסכום כפול.

יש הרבה סיבות מדוע אסור לסגור מוסד חינוכי זה, השוכן בין תל-אביב ורמת-השרון בלב גוש דן. אמנה רק כמה מהן:

חינוך - המוסד, בעצם קרבתו לעיר, מושך עירוניים חסרי קשר לאדמה, ועושה אותם בארבע שנים לאנשים אוהבי טבע, פטריוטים ובעלי מוטיבציה גבוהה לתרום למדינה, לפתח אותה ולהגן על אדמתם. ערכים אלה לא קונים בכסף, ערכים כאלה מקנים בכפר-הירוק, ואני אומר זאת כבעל ניסיון.

ריאה ירוקה - כל עיר בעולם, שמכבדת את עצמה, תוכננה עם הרבה ריאות ירוקות, וכל המרבה הרי זה משובח. האם מישהו היה מעז לבנות שיכונים על שטח הסנטרל-פארק בניו-יורק? לא ולא! סיכויי להיבחר שנית היו אז אפסיים. אפשר למנות אתרים דומים רבים, כגון יער בולון בפריז, פארק סטנלי בוואנקובר ואחרים.

תל-אביב רבתי זקוקה לשטח הכפר-הירוק, שמתקיימת בו פעילות חקלאית ענפה יום-יום, כריאה ירוקה חשובה ביותר. אוויר צח, אדמה, מטעים, שדות ופרחים. תשאלו את גננות העיר, איפה אפשר להראות לזאטוטינו היקרים פרות, תרנגולות וכבשים. התשובה תהיה: בכפר-הירוק!

מדוע לבנות שיכונים על אדמה חקלאית טובה ומשובחת ולא על אדמות-חול, כורכר או סלעים, שלא צומח בהם מאום. איפה הראש היהודי? האם שיכונים, קניונים וגלידה הם הכול, ואין שום דבר מעבר לזה?...

(מתוך רשימה ב"דבר" 6.4.1992)

ריאות מבטון / ד"ר עופר קרול

כבוגר הכפר-הירוק (1957), איני יכול להישאר אדיש נוכח הכוונה להפוך את הקרקע החקלאית היקרה של הכפר לשיכונים פורחים. וכך, במסגרת המסע למכירת נכסי המדינה, שמטרתו להביא ישועה כלכלית לאומה, מתעלמים לגמרי מהצורך בחגורת ירק ובחמצן לגוש דן העמוס לעייפה. בהמשך לאותה מגמה, אני מציע למנהל רשות החברות הממשלתיות, יוסי ניצני, למכור לצורך בניית שיכונים גם את פארק הירקון, הפארק הלאומי של רמת-גן האוניברסיטאות, מכון ויצמן וכיו"ב.

(**"ידיעות אחרונות" 16.4.1992**)

"הכפר-הירוק בשבילי היה כמו רחם."

(אבי קושניר)

"הכפר-הירוק כל ימות השנה" / בתיה מקובר

קטע מכתבה

כשנודע בכפר-הירוק על ההחלטה לפנותו לטובת בנייה למגורים, כינסה המנהלת את החניכים הנסערים, ועודדה את רוחם. הכפר לא יפורק, אמרה להם. והם פצחו בשירה נרגשת של המנון הכפר. ההחלטה האחרונה נגזרה, אבל החרב עודנה מתהפכת על הכפר.

"...סוף דבר מפי מרים תירוש: "אמנם הגזירה בוטלה, אך החרב עדיין מתהפכת. אחת לכמה שנים חוזר ועולה האיום. גורמים שונים לוטשים עיניים לאדמות הכפר. האירוע האחרון הוכיח בראש וראשונה לנו עצמנו עד כמה אנחנו מלוכדים. היה מרגש להיווכח כמה יקר הכפר הזה להורים ולחניכים עצמם. אני מקווה ומאמינה שהשיקולים הערכיים והחינוכיים ינצחו גם בעתיד, ונוכל להמשיך ולהתמודד על שיפור העבודה החינוכית בכפר, תוך בדיקה עצמית כנה ונוקבת, עם הרבה אכפתיות, רגישות לנוער, ואהבה." לו יהי.

"דבר", יום רביעי, ה' בניסן, תשנ"ב 8.4.1992

"הכפר-הירוק היה מסע חינוכי מרתק ומרגש, שכל איש חינוך מאחל לעצמו לזכות בו."

(אמנון בר)

המתנך ותלמידיו אמון ואמונה / מרים תירוש

רבן שמעון בן גמליאל אומר: על שלושה דברים העולם קיים:
על האמת על הדין ועל השלום שנאמר "אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם."

(אבות א"י"ח)

אנו מאמינים כי טעמם ומשמעם של החינוך וההוראה הוא בראש-וראשונה ב"מה", במה אנו מאמינים ולקראת מה אנו מחנכים?

...החינוך וההוראה הם, לדידנו, תהליך שייעודו החשוב ביותר הוא לסייע לצעיר לצמוח כאדם הנושא ערכים, כמי שהפנים רעיונות, אמונות ומחשבות בדבר המועיל, הראוי והטוב. הפנמה - במובן של הפיכתם של ערכים לגורמים מכוונים ומעצבים...

מבחנו כמורים-מחנכים הוא בתשובה לשאלה - באיזו מידה, באמצעות התהליכים הלימודיים במקצועות הלימוד השונים, ובאמצעות חינוך לעבודה והחינוך החברתי נעשים הצעירים המתחנכים צודקים הוגנים וטובים יותר, מעורבים בחברתם, סובלניים ומתחשבים בזולתם, רציונאליים, חרוצים, אחראיים וכד'. לשון אחר עד כמה הם משתמשים במה שלמדו ורכשו להכוונת התנהגותם

... העבודה, יותר מכל תחום אחר, נותנת ביטוי בחברתנו הפלורליסטית לערך השוויון האמיתי של כלל התלמידים. אנו רואים, כי החינוך לעבודה מסייע בעיצובו של האדם הצעיר כמי שלומד לכבד את זולתו העובד, ולומד לקבל אחריות. העבודה תורמת לחיזוק "האני", מפתחת מיומנויות חברתיות ומחזקת קשר לסביבה, לגופה ולחי אשר בה. בד בבד, אנו נוכחים, יותר ויותר, כי במשק מבוקר וממוחשב קיים פוטנציאל רב לעידוד תהליכי חשיבה מקצועיים ויצירתיים.

עם זאת, בעולם שבו מתרחשת מהפכה גם לגבי משמעות העבודה, יש מקום ואפשר לשאול על ערך העבודה, גם תוך זיקה לשורשים הרעיוניים, וגם תוך בחינתו לאור השינויים המתרחשים. שינויים המרחיבים את גבולות מושג העבודה ומשפיעים על מהותו ועל איכותו...

...ראוי כי נשאל עצמנו בכל כובד הרצינות מהו אכן מקומו של הצעיר במערכת שלנו? כמה "מקום" אנו באמת מפנים לו, עד כמה הוא שותף פעיל בתהליכי הלמידה ובתהליך החינוך, דהיינו: שותף בתכנון היעדים, מודע לתביעות הלימודיות, מביא לידי ביטוי את סגנונו האישי ואת העדפותיו, לומד להכיר את עצמו ולקחת בחשבון את קשייו ומגבלותיו, ומקבל לגיטימציה ליחס את החומר הנילמד לחייו...

...אפשר לקדם, לטפח, לחנך לערכים, לחזק אוטונומיה ולכוון אל סגנון התנהגות לא מחוצץ, רק כאשר מתקיימת אמונה אמיתית ביכולות, שאולי גנוזות מעינינו אך מצויות בכל צעיר, ורק על בסיס יחסי אמון וקירבה.

1990-2000

מסדר הנופלים שלנו

אבנשטיין אבינועם

נולד: 23.8.1944

נפל: 19.8.1963

נהרג בידי הסורים מן המארב.

אולשן יורם

נולד: 24.10.1941

נפל: 29.12.1973

נהרג במילוי תפקידו במלחמת "יום-הכיפורים".

אידלמן רפאל - יוסף

נולד: 27.2.1947

נפל: 9.6.1967

במלחמת "ששת-הימים".

אנג'לו יעקב (ג'קי)

נולד: 22.10.1951

נפל: 24.10.1973

במלחמת "יום הכיפורים", בהתרסקות מסוק חילוץ.

אנטר עובד

נולד: 15.7.1953

נפל: 15.10.1973

במלחמת "יום-הכיפורים", בגזרת התעלה. ממארב אויב.

ארגוב רן

נולד: 11.10.1953

נפל: 8.10.1973

במלחמת "יום הכיפורים", בקרב על מוצבי "חמוטל" ר"מכשיר".

בינשטוק אברהם

נולד: 9.5.1947

נפל: 6.6.1967

במלחמת "ששת הימים".

בסנצי אלי

נולד: 16.6.1962

נפל: 16.6.1982

במלחמת "שלום-הגליל". הוכרז כנעדר. גופתו נמצאה.

הובא לקבורה ביום-הולדתו ה-20

ברים ישראל ("טולי")

נולד: 9.12.1954

נפל: 3.8.1974

בתאונת-דרכים בצבא.

גלברג נועם

נולד: 1.4.1953

נפל: 19.7.1974

נפטר בעת שירותו.

גרסטנפלד דן - ילון

נולד: 18.10.1944

נפל: 10.10.1973

במלחמת "יום הכיפורים".

דסה יוסי

נפל במלחמת "יום הכיפורים"

דרוקר מיכה

נולד: 11.2.1950

נפל: 17.10.1973

במלחמת "יום-הכיפורים".

וולקוביץ שוע

נולד: 7.9.1953

נפל: 6.10.1973

הוכרז כחלל שמקום קבורתו לא נודע,
אך לימים נמצאה גופתו והוא הובא למנוחת-עולמים.

טמסוט שלמה

נולד: 1976

נפל: 19.8.1997

לאחר פציעה בלבנון.

כמיל אורן

נולד: 13.3.1968

נפל: 15.9.1987

בקרב בלבנון.

לוק חזקיהו

נולד: 17.7.1948

נפל: 18.7.1969

יום לפני שחרורו מהשירות הסדיר, בהפגזות בתעלת-סואץ.

מוסינזון עידו

נולד: 14.1.1941

נפל: 10.10.1973

במלחמת "יום הכיפורים", ברמת-הגולן.

מלינצקי אריה (אריק)

נולד: 21.9.1952

נפל: 6.10.1973

ביום הראשון למלחמת "יום-הכיפורים" בקו התעלה.

סגל עודד

נולד: 9.10.1948

נפל: 19.9.1968

בהיתקלות עם מחבלים.

סמוך גדי

נולד: 4.4.1942

נפל: 17.10.1973

נפגע עם מטוסו, צנח ונהרג. נעדר ממלחמת "יום הכיפורים".

פינטוס ראובן

נולד: 10.4.1939

נפל: 6.3.1959

בעת שירותו הצבאי.

פלדי רמאון ("רמי")

נולד: 21.8.1938

נפל: 16.10.1957

בשעת מילוי תפקידו בכרם-אבשלום.

פלטקביץ יעקב

נולד: 7.1.1947

נפל: 15.10.1973

בטנק שנפגע, בקרב ליד גשר פירדאן.

פרישברג פנחס

נולד: 27.2.1942

נפל: 16.10.1973

ב"חווה-הסינית" במלחמת "יום-הכיפורים".

צור דני

נולד: 5.12.1945

נפל: 27.3.1970

ברמת הגולן בהיתקלות עם טורי שריון וקומנדו סוריים.

צלניקר רונן

נולד: 1973

נפל: 22.6.1994

קלימי עזרא

נולד: 1938

נפל: 4.11.1956

בקרב רפיח במערכת סיני.

קרח אלחנן

נולד: 24.2.1942

נפל: 11.10.1973

בקרב הפריצה לסוריה במלחמת "יום-הכיפורים".

קרייתי בני - בנימין

נולד: 17.4.1963

נפל: 13.8.1993

נפצע במלחמת לבנון 1982. אחת-עשרה שנה היה פצוע עד שנפטר.

ריינהרץ ישראל

נולד: 7.1.1952

נפל: 20.10.1973

מטיל נ"ט ממערב לתעלה.

שאול דוד ("דודי")

נולד: 19.6.1954

נפל: 9.10.1973

במלחמת "יום-הכיפורים".

שאשא אפרים

נולד: 23.3.1954

נפל: 9.10.1973

יחד עם כל אנשי הנגמ"ש שלו שנקלע למארב סורי.

שמעיה אברהם

נולד: 1940

נפל: 5.6.1967

בקרבת מבואות עזה.

אנשים חצובים בסלע / צהל ראובני

פניהם ארוטוג בארבע שנים

אנשים חצובים בארבע וביא

אנשים חצובים על אנשים

ובסוף חסד חצובים של בני

פניהם

ובואנו ווא

ובואנו ארבע

ובואנו (ארבע) חצובים של

חצובים הכפרי.